

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Paulína ŠTEVÍKOVÁ

Evaluácia projektu EDISON

Diplomová práca

Vedúca práce: Mgr. Eva Šerá Komlossyová
Olomouc, 2018

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a všetky použité zdroje som uviedla v zozname literatúry.

V Olomouci, dňa 7. decembra 2018

.....

Pod'akovanie

V prvom rade by som chcela poďakovať vedúcej diplomovej práce Mgr. Eve Šerej Komlossyovej za venovaný čas, cenné rady a trpezlivosť pri zodpovedaní mojich nespočetných otázok.

Moja vďaka patrí aj všetkým respondentom – Janke Pospíšilovej za priblíženie založenia projektu EDISON; Alexandre Zieglerovej za náhľad do procesu realizácie projektu a ochotu zúčastniť sa mnohých hodinových rozhovorov; riaditeľom a riaditeľkám, zástupcom a zástupkyniam, učiteľom a učiteľkám zapojených škôl, ktorí mi poskytli príležitosť získať potrebné dáta do diplomovej práce a každému zo 160 žiakov, ktorých ochotu spolupracovať si nesmierne vážim.

A v neposlednom rade rodine, ktorá mi poskytla privilégium študovať na univerzite, a náhodne stretnutým priateľom, z ktorých sa stali blízki, a ktorí túto cestu urobili nezabudnuteľnou. Ďakujem.

Abstrakt

Diplomová práca sa zaoberá evaluáciou multikultúrneho projektu EDISON realizovaného organizáciou AIESEC Olomouc na jar 2018. Tento projekt sa snaží o budovanie multikultúrnej gramotnosti žiakov základných a stredných škôl, zvýšenie motivácie k štúdiu jazyka a vytvorenie spoločnosti globálnych občanov. Projekt je realizovaný pod záštitou Ministerstva školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky. Cieľom práce je posúdiť relevanciu projektu, efektivitu implementácie projektu, hospodárnosť pri realizácii, dopad projektu na žiakov zapojených základných a stredných škôl a jeho udržateľnosť. Práca identifikuje silné a slabé stránky projektu a záverom vyvodzuje odporúčania k budúcej realizácii.

Kľúčové slová: evaluácia, multikultúrna výchova, Česká republika, kontakt, AIESEC, EDISON

Abstract

The diploma thesis deals with the evaluation of multicultural project EDISON implemented by organisation AIESEC Olomouc in the spring of 2018. This project aims to build multicultural literacy of primary and secondary school pupils, to increase the motivation to study the language and to create a society of global citizens. The project is realized under auspices of the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic. The aim of the thesis is to evaluate the relevance of the project, effectiveness of the project implementation, realization efficiency, impact of the project on pupils in primary and secondary schools involved in the project and its sustainability. The thesis identifies the strengths and weaknesses of the project and draws conclusions for future realizations.

Key words: evaluation, multicultural education, Czech Republic, contact, AIESEC, EDISON

Obsah

Zoznam tabuliek, grafov, obrázkov a príloh	9
Zoznam použitých skratiek.....	10
Úvod.....	11
Ciele a metódy práce	12

Teoretická časť

1 Multikulturalizmus.....	13
1.1 Multikultúrna výchova – terminológia	13
1.2 Ciele multikultúrnej výchovy	14
1.3 Podmienky pre realizáciu multikultúrnej výchovy v ČR.....	15
1.3.1 Národnostná štruktúra českej spoločnosti	16
1.3.2 Postoje českej verejnosti k cudzincom	18
1.4 Podpora multikultúrnej výchovy v Českej republike.....	23
1.4.1 Česká vzdelávacia politika.....	23
1.4.2 Podpora multikultúrnej výchovy v školskom kurikulu.....	25
1.4.3 Podpora multikultúrnej výchovy zo strany neziskových organizácií a univerzít	26
2 Efekt kontaktu	29
2.1 Kontaktná hypotéza	29
2.1.1 Aspekty kontaktu v kontaktnej hypotéze	29
2.1.2 Kritika kontaktnej hypotézy	30
2.1.3 Nové zistenia	31

Praktická časť

3 Metodológia evaluácie	33
3.1 Definícia evaluácie.....	33
3.2 Cieľ a forma evaluácie projektu EDISON	35
3.1 Evaluačný dizajn a prístup	35
3.2 Evaluačné otázky	36
3.3 Zber dát	39
3.3.1 Analýza primárnych dokumentov	39

3.3.2 Dotazníkové šetrenie	39
3.3.3 Pološtruktúrované rozhovory.....	40
4 Popis implementujúcej organizácie: AIESEC.....	42
4.1 História AIESEC.....	42
4.2 Vízie a ciele AIESEC.....	42
4.3 AIESEC Olomouc.....	44
4.4 Projekt EDISON	45
4.4.1 Vznik a vízia projektu	45
4.4.2 Charakteristika stakeholderov.....	46
4.4.3 Stručný priebeh projektu	46
5 Evaluačné zistenia	47
5.1 Relevancia.....	47
5.2 Efektivita.....	52
5.3 Hospodárnosť.....	58
5.4 Dopad	58
5.5 Udržateľnosť	64
6 Záver a odporúčania.....	65
6.1 Hlavné evaluačné zistenia.....	65
6.2 Odporúčania	67
Zoznam použitej literatúry	69
Prílohy	74

Zoznam tabuliek, grafov, obrázkov a príloh

Tabuľka 1: Vývoj národnostného zloženia obyvateľov Českej republiky v rokoch 2001 a 2011	16
Tabuľka 2: Najčastejšie štátne občianstva cudzincov na území ČR k 31.12.2016 v absolútnych číslach	18
Tabuľka 3: Vzťah českej verejnosti k vybraným národnostným skupinám	22
Tabuľka 4: Evaluačný dizajn.....	36
Tabuľka 5: Vývoj realizácie projektu EDISON v AIESEC Olomouc od jeho počiatku	47
Tabuľka 6: Odpovede na otázku „Ako sa Vám darí dosahovať ciele?“ výskumu <i>Situační analýza zaměřená na zmapování stávající nabídky na trhu institucionální podpory a realizace programů multikulturní výchovy v ČR ve vztahu k různým cílovým skupinám</i>	49
Tabuľka 7: Motivácia škôl zapojiť sa do projektu EDISON na jar 2018	52
Tabuľka 8: Kvantitatívny plán projektu EDISON, jar 2018, a jeho naplnenie	55
Tabuľka 9: Vývoj názorov žiakov SOŠ jednajúcich o plánoch v budúcnosti	60
Tabuľka 10: Percento žiakov, prikláňajúcich sa k pozitívnejšiemu vzťahu k iným kultúram na stredných školách zapojených do výskumu.....	61
Graf 1: Najčastejšie štátne občianstva cudzincov v ČR k 31.12.2016 v %	18
Graf 2: Stanovisko českej spoločnosti k rastúcemu počtu cudzincov	20
Graf 3: Vizualizácia rastu projektu EDISON v AIESEC Olomouc od jeho vzniku.....	57
Graf 4: Najväčšie pozitívne zmeny v rámci projektu.....	59
Graf 5: Vývoj názorov v percentách v rámci výroku <i>“Ludia z iných krajín ohrozujú náš spôsob života, ak...”</i>	59
Graf 6: Vývoj názorov v rámci vybraných výrokov na SOŠ.....	60
Graf 7: Najvýraznejšie rozdiely medzi školami prvej a viacsobnej implementácie.....	63
Obrázok 1: Zlatý kruh AIESEC	43
Príloha 1: Dotazníkové šetrenie pred projektom	74
Príloha 2: Dotazníkové šetrenie po projekte.....	75
Príloha 3: Pološtruktúrovaný rozhovor s Jankou Pospíšilovou.....	76
Príloha 4: Pološtruktúrovaný rozhovor so zamestnancami zapojených škôl	76
Príloha 5: Pološtruktúrovaný rozhovor s Alexandrou Zieglerovou.....	77
Príloha 6: Logický model projektu EDISON	79
Príloha 7: Porovnanie výsledkov dotazníkových šetrení prevedených pred a po realizácii projektu EDISON	80
Príloha 8: Porovnanie výsledkov dotazníkových šetrení prevedených pred a po realizácii projektu EDISON	82

Zoznam použitých skratiek

CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úrad
ČvT	Člověk v tísni
DAC	Development Aid Committee – Výbor pre rozvojovú pomoc
MŠMT	Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSN	Organizácia spojených národov
p.b.	percentné body
RVP	Rámcový vzdelávací program
SOŠ	Stredná odborná škola
SŠ	Stredná škola
ZŠ	Základná škola

Úvod

„Vtedy bol na celej zemi jeden jazyk a rovnaké slová. Keď sa ľudia pohli z východu, našli v krajine Senaár rovinu a osadili sa na nej. Tu si povedali jeden druhému: „Podme, narobme tehál a vypáľme ich v ohni!“ Tehly im slúžili namiesto kameňa a asphalt namiesto malty. Potom povedali: „Podme, postavme si mesto a vežu, ktorej vrchol bude siahať až do neba, spravme si tak pomník, aby sme sa neroztratilí po celej zemi!“ Tu zostúpil Pán, aby videl mesto a vežu, ktoré stavali ľudia, a povedal: „Hľa, sú jedným národom, všetci majú jeden jazyk; toto je začiatok ich činov a veru neodstúpia od ničoho z toho, čo si zaumienili urobiť. Podme, zostúpme a pomäťme tam ich jazyk, aby nik nerozumel reči druhého!“ A takto ich Pán odtiaľ rozohnal po celej zemi a mesto prestali stavať. Preto ho nazvali Babelom, lebo tam Pán zmiatol reč celej zeme a Pán ich odtiaľ rozohnal po celej zemi.“¹

Povešť o Babylonskej veži nám podáva mýtické vysvetlenie o vzniku národov a jazykov a prečo je rozdielny jazyk príčinou sváru medzi ľuďmi. Na zemi existuje takmer 7 000 jazykov² a približne rovnaký počet etnických skupín, odlišných nielen jazykom, ale aj kultúrou, náboženstvom, rasou, či inými charakteristikami. Strach z nepoznaného vedie ľudí k utváraniu stereotypov a predsudkov, ktoré sú často príčinou xenofóbnej klímy, ktorú pociťujeme aj v Českej republike. Spoločenská koexistencia „odlišného“ nikdy nebola a doteraz nie je bezproblémová a kultúrna a etnická pestrosť ľudstva často vedie ku sporom a vojnám. Osobne považujem výchovu a vzdelanie za najúčinnější prostriedok boja proti nenávisti a intolerancii. Touto problematikou sa v školských osnovách zaoberá multikultúrna výchova. Je to však obor v Českej republike pomerne nepoznaný a často sa s pojmom multikulturalita nestávame v spojení s pedagogickou či spoločenskou vedou, ale skôr v masmédiách. Zo stránok webových denníkov či z výkladov trafiky na nás vyskakujú tituly píšeuce o prílive migrantov z Afriky a Blízkeho východu či o problematickom súžití českej majority s rómskou minoritou. Objavujú sa názory o nepriaznivých, priam nacionalistických postojoch Čechov voči iným kultúram, vyzývajú k nutnosti vyvíjať a implementovať globálne vzdelávanie do českých škôl.

Táto práca je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť je venovaná teoretickej rovine multikulturalizmu. Popisuje ciele multikultúrnej výchovy a zhodnocuje podmienky pre jej realizáciu v kontexte Českej republiky. V druhej kapitole sa práca zaoberá efektom kontaktu a kontaktnou hypotézou. Druhá časť, praktická, je venovaná metodológii výskumu, popisu implementujúcej organizácie a projektu a napokon samotnej evaluácii s dôrazom na dopad projektu. Záverom budú zhrnuté hlavné zistenia evaluácie a navrhnuté odporúčania pre budúce realizácie projektu EDISON organizáciou AIESEC Olomouc.

---

¹ Genesis 11:1-9. *Biblia*. Spolok Sv. Vojtecha, 2004. ISBN 80-7162-538-8.

² ANDERSON, Stephen R. How many languages are there in the world?. *Linguistic Society of America*[online]. 2012 [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.linguisticsociety.org/content/how-many-languages-are-there-world>

Ciele a metódy práce

Cieľom tejto práce je evaluovať vybraný multikultúrny projekt EDISON implementovaný študentskou organizáciou AIESEC Olomouc. Práca odpovedá na hlavnú evaluačnú otázku – *Ako prebiehala implementácia projektu EDISON?* Evaluácia zhodnocuje relevanciu, efektivitu, hospodárnosť a udržateľnosť projektu a takisto sa zameriava aj na dopad projektu na zapojených základných a stredných školách. Snaží sa identifikovať silné a slabé stránky projektu a vyviesť závery, ktoré by v budúcnosti mohli viesť k zlepšeniu projektu EDISON či podobnej intervencie.

Práca je rozdelená do dvoch častí. Prvá, teoretická časť, popisuje témy súvisiace s realizáciou projektu. Teoretický rámec je postavený na relevantných publikáciách diskutujúcich multikulturalitu multikultútnu výchovu v kontexte Českej republiky. Publikácie od Horváthovej a Buryánka (2002) a Banksa (2016) popisujú termíny multikulturalizmus a multikultúrna výchova, pokým správy publikované Českým štatistickým úradom a Riaditeľstvom služby cudzineckej polície poskytli autorke dáta k popísaniu národnostnej štruktúry Českej republiky. Publikácie od Gabala (1999) a Průchy (2001, 2008, 2011) slúžili ako podklad k popísaniu etnickej klímy a podmienok pre realizáciu multikultúrnej výchovy v ČR. Publikácie od Allporta (1954) a Pettigrewa (2008, 2011) predstavujú kľúčové zistenia v kontaknej hypotéze. Kniha od Morry Imas a Rista (2009) a publikácie od OECD (2002, 2010) slúžia ako zdroj na plánovanie a realizáciu evaluácie.

Praktická časť, evaluácia projektu EDISON, je založená na analýze projektových dokumentov a zozbieraných dát vo forme pološtruktúrovaných rozhovorov a dotazníkových šetrení. Metodológia evaluácie je detailne popísaná v kapitole 3.

Teoretická časť

Teoretická časť práce je rozdelená do dvoch kapitol: Multikulturalizmus a Efekt kontaktu. V prvej kapitole autorka predstavuje pojem multikultúrna výchova a analyzuje podmienky pre jej realizáciu v Českej republike. Kapitola Efekt kontaktu sa zaoberá silou osobných stretnutí a predstavuje kontaktnú hypotézu ako účinný spôsob odbúravania medziskupinového konfliktu.

1 Multikulturalizmus

Podľa Horváthovej a Buryánka je multikulturalizmus stav spoločnosti, v ktorej vedľa seba žijú rôzne sociokultúrne skupiny so špecifickými systémami inštitúcií, tradícií, postojov a hodnôt. Koexistencia týchto sociokultúrnych skupín avšak nemusí automaticky znamenať vzájomnú toleranciu a rešpekt, a teda môže byť multikulturalizmus chápaný ako proces, pri ktorom dochádza k výmene kultúrnych statkov, k vzájomnému ovplyvňovaniu kultúrnych systémov a prípadne vytvorenie nových systémov. Multikulturalizmus ako vedecká teória skúma a porovnáva rozdielne pohľady na svet, rozdielne vzorce jednania, alebo komunikačné kódy, ktoré sú výsledkom kultúrnych rozdielov ako odpoveď na adaptáciu spoločnosti na rôzne prostredia. Čoraz viac a viac ľudia vnímajú multikulturalizmus ako spoločenský cieľ, snahu vytvoriť pluralitnú spoločnosť, spoločnosť založenú na princípoch tolerancie, rešpektu, dialógu a konštruktívnej spolupráci.³

1.1 Multikultúrna výchova – terminológia

Podobne ako multikulturalizmus, multikultúrnú výchovu môžeme rozdeliť do viacerých oblastí:

- Oblasť vedeckej teórie transdisciplinárneho charakteru – hoci najčastejšie sa multikultúrnou výchovou zaoberá pedagogika, tým, že disciplína pracuje s pojmami ako kultúra, etnikum, národ alebo jazyk, teória sa opiera aj o poznatky z kultúrnej antropológie, sociolingvistiky, etnografie, interkultúrnej psychológie, historiografie apod.;
- Oblasť výskumu – u nás pomerne nerozšírená, v zahraničí však populárna oblasť výskumu zaoberajúca sa na napríklad vznikom rasových predsudkov detí a mládeže;
- Systém informačnej a organizačnej štruktúry – vedecké organizácie, spolky, informačné databázy, odborné publikácie, knihy, periodiká a pod. zastrešujúce tému multikultúrnej výchovy;
- Praktická edukačná činnosť.⁴

V iných publikáciách sa často stretávame s termínmi multikultúrna alebo interkultúrna výchova, multikultúrne alebo interkultúrne vzdelávanie, globálna výchova alebo výchova k svetoobčianstvu. Existuje nejednotnosť v terminológii a tieto termíny sa často zamieňajú. Z terminologického hľadiska by mala táto diplomová práca používať pojem interkultúrne vzdelávanie (*lat. inter = medzi*), keďže sa zaoberá nielen koexistenciou dvoch a viacerých sociokultúrnych skupín, ale aj vzájomnou výmenou a medzikultúrnym dialógom týchto skupín. V multikultúrnej spoločnosti môže dochádzať k diskriminácii jednej alebo viacerých sociokultúrnych skupín, naproti tomu

---

³ HORVÁTHOVÁ, Jana, BURYÁNEK, Jan, ed. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy*.

Praha: Lidové noviny, c2002. Pedagogika (ISV). ISBN 80-710-6614-1.

⁴ *ibid*

v interkultúrnej by malo dochádzať k vzájomnej tolerancii, rešpektu a obohacovaniu. Ešte presnejší termín by bol interkultúrna edukácia (angl. *education*), kde pojem „edukácia“ zastrešuje obe činnosti súčasne – vzdelávanie i výchovu. Nejde totiž len o vzdelávanie, ale aj o osvojovanie si určitých postojov a pestovanie hodnôt.⁵ Avšak vzhľadom na terminológiu Ministerstva školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky⁶ a následnému zaradeniu evaluovaného projektu pod rámcový program Multikultúrna výchova bude autorka pracovať s týmto termínom.

Najčastejšie uvádzanú definíciu pojmu multikultúrna výchova nájdeme v americkej Encyklopédii pedagogického výskumu (angl. *Encyclopedia of Educational Research*). Encyklopédia pojem vysvetľuje ako prípravu na sociálnu, politickú a ekonomickú realitu, ktorú žiaci prežívajú v stykoch s kultúrne odlišnými ľuďmi⁷. V českom Pedagogickom slovníku je pojem definovaný ako „*interdisciplinárna oblasť teórie a výskumu, súbor praktických aktivít. Snaží sa o vytváranie spôsobilosti ľudí chápať a rešpektovať kultúry iné, než svoju vlastnú, eliminovať alebo oslabovať etnické či rasové predsudky. Má značný praktický význam vzhľadom k vytváraniu postojov voči imigrantom, príslušníkom iných národov, kultúr, rás a podobne.*“⁸

1.2 Ciele multikultúrnej výchovy

Ciele multikultúrnej výchovy v americkej a európskej literatúre sa výrazne odlišujú. Pokým americkí autori vnímajú multikultúrnú výchovu v kultúrne pluralitnej americkej spoločnosti ako prostriedok pochopenia vlastného statusu a zdvihnutie sebavedomia marginalizovaných skupín, v českej literatúre sa v cieľoch multikultúrnej výchovy odráža kultúrna a etnická jednotnosť Českej republiky.

Ako príklad môžeme uviesť autora J. A. Banksa, ktorý vo svojej publikácii *Multiethnic Education: Theory and Practice* považuje za najdôležitejší cieľ multikultúrnej výchovy pomôcť študentom, ktorí sú členmi určitej marginalizovanej skupiny lepšie pochopiť ako sú ich osudy späté s ďalšími marginalizovanými skupinami. Pomáha študentom rozvíjať pozitívnejší prístup ku kultúrne, rasovo, národnostne, etnicky a nábožensky odlišným skupinám. Multikultúrna výchova by mala taktiež posilniť sebavedomie a pomôcť rozvinúť dôveru v samých seba a v ich schopnosti dosiahnuť akademický úspech. V neposlednom rade by mala ovplyvniť sociálne, ekonomické a politické inštitúcie.⁹

V inej publikácii Banks rozvíja ciele multikultúrnej výchovy detailnejšie. Popisuje, ako pri takom všeobecnom termíne ako je multikultúrna výchova je ťažké určiť jasné a merateľné ciele. Preto definoval 4 úrovne medzikultúrnej kompetencie (vlastný preklad, z angl. *cross-cultural competence*). Príklad uvádza na situácii, v ktorej anglo-americký študent raz týždenne obeduje v mexickej reštaurácii, ktorá je zároveň aj jediným jeho kontaktom s inou kultúrou. Väčšina teoretikov by sa zhodla, že takýto

---

⁵ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-858-6672-2.

⁶ Průřezové téma Multikulturní výchova. *Metodický portál RVP* [online]. 2016. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10911>

⁷ Vasquez, A.G. *Multicultural and Minority Education*. In: Mitzel, H.E. et al. *Encyclopedia of Educational Research*. 3. New York: The Free Press, 1982.

⁸ Průcha, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8. s.123.

⁹ BANKS, James A. *Multiethnic Education: Theory and Practice*. 2. Washington: Allyn & Bacon, 1988. ISBN 0-205-11169-6.

kontakt s inou kultúrou nie je dostatočný na to, aby študent vykazoval merateľné známky medzikultúrneho pochopenia. Avšak ak tento študent rozumie etnickým symbolom v reštaurácii, s personálom mexického pôvodu komunikuje s rešpektom, a prípadne hovorí s personálom španielsky, vykazuje známky určitého medzikultúrneho pochopenia.

Prvá úroveň medzikultúrneho fungovania sa vyznačuje sporadickými a povrchnými stretnutiami s inou kultúrou. V českom prostredí sa môže jednať napríklad o občasnú obedovanie vo vietnamskej reštaurácii, alebo sporadický rozhovor s rómskym susedom. Druhá úroveň nastáva, keď jedinec začína mať zmyslupnejšie medzikultúrne kontakty a komunikáciu s členmi iných etnických a kultúrnych skupín. Začne prijímať niektoré symboly, jazykové charakteristiky, štýly komunikácie, hodnoty a postoje, ktorými sú odlišné sociokultúrne skupiny charakteristické. Úroveň tri nastáva, keď sa jedinec v odlišnom kultúrnom prostredí cíti tak pohodlne, ako vo svojom vlastnom. Posledná, a to štvrtá úroveň, nastáva, keď je jedinec takmer úplne resocializovaný a asimilovaný do zahraničnej alebo hostiteľskej kultúry.¹⁰

Ako bolo spomenuté na začiatku tejto podkapitoly, treba podotknúť, že meranie vychádza z amerického prostredia, kde sú kultúry prisťahovalcov vedené k asimilácii americkej kultúry (napríklad z Afroameričana, ktorý prijme angloamerickú kultúru sa stane Afro-sas¹¹). V českom prostredí by meranie medzikultúrneho pochopenia vzhľadom na sociokultúrne zloženie krajiny a evaluovaný projekt pravdepodobne vychádzalo prevažne z porozumenia, tolerance a rešpektu Čechov k iným sociokultúrnym skupinám. Meranie medzikultúrneho pochopenia však nie je v českej literatúre definované.

Ciele multikultúrnej výchovy v českej literatúre môžeme nájsť v predlohe *Interkultúrne vzdelávanie: príručka nielen pre stredoškolských pedagógov* vydanej *Člověkom v tísni*.¹² Podľa nej je cieľom multikultúrnej výchovy pripraviť študentov na život v kultúrnej pluralitnej spoločnosti tak, že ich vybaví nasledujúcimi interkultúrnymi kompetenciami:

- Znalosti o rôznych etnických a kultúrnych skupinách, kedy študenti rozumejú historickému zakotveniu rôznych sociokultúrnych skupín
- Orientácia v kultúrnej pluralitnom svete a využívanie interkultúrnych kontaktov a dialógov k obohateniu seba a druhých
- Tolerancia, rešpekt a otvorenosť voči prejavom ostatných sociokultúrnych skupín
- Osobná angažovanosť – študenti sú schopní nekonfliktného súžitia v pluralitnej spoločnosti a dokážu čeliť akýmkoľvek nenávisným prejavom

Ciele multikultúrnej výchovy rozoberá aj Rámcový vzdelávací program Ministerstva školstva, mládeže a telovýchovy. Rozoberané sú v kapitole 1.4.1 Česká vzdelávacia politika.

1.3 Podmienky pre realizáciu multikultúrnej výchovy v ČR

Vzhľadom na súčasnú kultúrnu homogenizáciu, otváranie hraníc a voľný pohyb obyvateľov po väčšine štátov Európy sa všeobecne uznáva, že multikultúrna výchova by mala byť nepostrádateľnou súčasťou školských osnov základných a stredných škôl. Novodobý príliv cudzincov

¹⁰ BANKS, James A. *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. 6. Washington: Routledge, 2016. ISBN 9781317222453.

¹¹ ibid

¹² Horváthová a Buryánek, 2002

do Európy, ako aj do Českej republiky, mení ustálenú národnostnú štruktúru českej spoločnosti a vyvoláva často negatívne postoje obyvateľstva.

1.3.1 Národnostná štruktúra českej spoločnosti

Národnostná štruktúra na území súčasnej Českej republiky dostala podobu akú má dnes počas deportácie židovského obyvateľstva a skončení druhej svetovej vojny. Po vydaní Benešových dekrétov a neskôr na základe rozhodnutia predstaviteľov Sovietskeho zväzu, Veľkej Británie a Spojených štátov na Postupimskej konferencii začalo veľké vysídľovanie Nemcov z Československa. Znamenalo to organizovaný odsun asi 2,6 milióna Nemcov a štruktúra populácie sa výrazne zmenila.¹³

Národnostná štruktúra patrí medzi najvýznamnejšie charakteristiky každej zeme. Jej zisťovanie sa uskutočňuje pri celoštátnom sčítaní obyvateľstva. Posledné sčítanie obyvateľstva, domov a bytov na území Českej republiky prebehlo 26. marca 2011. Treba uviesť, že v priebehu rokov a jednotlivých sčítaní obyvateľstva bol výklad národnosti odlišný. V posledných dvoch sčítaniach (2001 a 2011) sa pod pojmom národnosť myslela príslušnosť k národu, národnostnej alebo etnickej menšine. Nebol tu rozhodujúci materinský jazyk, ani jazyk, ktorý respondent prevažne používal. Prípustné bolo uviesť viacero národností, alebo naopak, uviesť národnosť nebolo povinné, preto nemusia údaje sčítania obyvateľstva presne odrážať realitu v Českej republike. Pokiaľ v roku 2001 podiel nevyplnených odpovedí pri otázke národnosti bol len 1,7 %, v roku 2011 zvolila neodpovedať asi jedna štvrtina respondentov, 25,3 %. Ovplyvňuje to teda podiely ostatných národností ako aj neporovnateľnosť výsledkov s predchádzajúcimi sčítaniami. Ako príklad môžeme uviesť porovnanie vybraných národností a ich percentuálnu príslušnosť pri sčítaní v roku 2001 a 2011.

Tabuľka 1: Vývoj národnostného zloženia obyvateľov Českej republiky v rokoch 2001 a 2011; vlastné spracovanie¹⁴

Národnosť	Sčítanie ľudu			
	2001		2011	
	v %	abs.	v %	abs.
Národnosti celkom	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560
z toho:				
česká	90,4	9 249 777	64,3	6 711 624
moravská	3,7	380 474	5,0	521 801
sliezka	0,1	10 878	0,1	12 214
slovenská	1,9	193 190	1,4	147 152
poľská	0,5	51 968	0,4	39 096
nemecká	0,4	39 106	0,2	18 658
ukrajinská	0,2	22 112	0,5	53 253
vietnamská	0,2	17 462	0,3	29 660
maďarská	0,1	14 678	0,1	8 920
rómska	0,1	11 746	0,0	5 135

V roku 2011 zaznamenávame viac než štvrtinový pokles obyvateľov českej národnosti. Neznamená to však príliv nových obyvateľov zo zahraničia, ale práve uvádzanú vysokú mieru chýbajúcich odpovedí na otázku národnosti, čiastočne taktiež viac než tretinový nárast počtu obyvateľov s moravskou národnosťou. Ak teda sčítame obyvateľstvo s českou, moravskou a sliezskou

¹³ Průcha, 2001

¹⁴ Český statistický úřad. *Národnostní struktura obyvatel* [online]. 30.6.2014. [cit. 2018-09-05] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf/d0d27736-ef15-4f4f-bf26-e7cb3770e187?version=1.0>

národnosťou, ich podiel by bol 70,5 %. Ďalších 25,3 % obyvateľov národnosť neuviedlo, na základe údajov z 2001 však môžeme predpokladať, že väčšina z nich je českej národnosti. Česká republika teda zostáva národnostne homogénnym štátom.¹⁵

Podľa týchto údajov predstavujú Slováci najpočetnejšiu národnostnú menšinu, i keď ich počet rokmi klesá. Vzhľadom na spoločnú históriu a jazykovú a kultúrnu blízkosť nie sú však Slováci vnímaní ako cudzinci a tak nedochádza ku žiadnym etnickým alebo kultúrnym stretom s Čechmi. Môžeme skonštatovať, že súžitie tejto minority s českou majoritou je bezproblémové. Poľská národná menšina bola do roku 2001 druhou najpočetnejšou, jej počet ale rýchlo klesá. Najväčšia koncentrácia Poliakov je v Moravsko-sliezskom kraji, kvôli blízkosti priemyselnej oblasti, v ktorej mnohí Poliaci nachádzajú svoje uplatnenie, taktiež ale aj kvôli historickému významu Těšínska, ktoré Poliaci obývajú už od 13. storočia. Ukrajinská národná menšina zaznamenáva časom obrovský nárast v jej počte. Sú to prevažne pracovní migranti nachádzajúci si uplatnenie najmä v stavebnom priemysle. Podľa údajov z posledného sčítania tvoria druhú najpočetnejšiu minoritu, tempom rastu však predbehla slovenskú. Doteraz sme hovorili o slovanských národoch spojených s Českou republikou spoločnou históriou, etnikom, jazykovým základom a čiastočne kultúrou. V krajine však žije aj kultúrne a rasovo odlišná komunita Vietnamcov, ktorej počet kontinuálne stúpa. Prvá vlna Vietnamcov sa do Českej republiky presídlila z dôvodu vietnamskej vojny, neskôr začali mladí Vietnamci prichádzať do Česka za štúdiom a pracovným uplatnením.¹⁶ S pracovnou migráciou sú spájaní dodnes. Nemecká národnostná menšina je považovaná za historicky spätú s Českou republikou. Po deklarácií Postupimskej dohody však počet nemeckých obyvateľov na území Českej republiky kontinuálne klesá. Najväčšia koncentrácia nemeckej minority je na severozápadnej hranici, na území, ktoré tvorilo významnú časť Sudet. Počet obyvateľov rómskej národnosti dvojnásobne poklesol v porovnaní s rokom 2001. Nárast však zaznamenala kombinácia českej a rómskej národnosti – prihlásilo sa k nej o takmer 7 000 obyvateľov viac než v roku 2001. Podľa publikácie Českého štatistického úradu považuje odborná verejnosť tieto údaje za podhodnotené. Faktom ale zostáva, že sčítanie ľudu považuje slobodnú deklaráciu občana za jednoznačné a nenapadnuteľné vyjadrenie.¹⁷

Vďaka informáciám z informačných systémov z rezortov Ministerstva vnútra, Ministerstva práce a sociálnych vecí, Ministerstva priemyslu a obchodu, Ministerstva spravodlivosti, Ministerstva školstva, mládeže a telovýchovy, Ministerstva zdravotníctva a Českého štatistického úradu však máme prístup k aktuálnejším informáciám o počte a živote cudzincov v Českej republike. Publikáciu *Cizinci v České republice* vydáva Český štatistický úrad každoročne v decembri príslušného roku. Posledná publikácia z decembra 2017 spracováva štatistické údaje za rok 2016 a sústreďuje momentálne najaktuálnejšie dostupné informácie o cudzincoch, ktorí si Českú republiku zvolili za miesto svojho trvalého alebo dlhodobého pobytu.

Podľa údajov z Riaditeľstva služby cudzineckej polície žije na území Českej republiky k 31.12.2016 celkom 493 441 osôb s iným štátnym občianstvom ako českým. Nasledujúca tabuľka a graf uvádzajú najčastejšie štátne občianstva cudzincov v ČR v absolútnych číslach a v percentách.

---

¹⁵ Český štatistický úrad, 2014

¹⁶ BROUČEK, Stanislav. Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí. *Klub Hanoi* [online]. [cit. 2018-11-22].

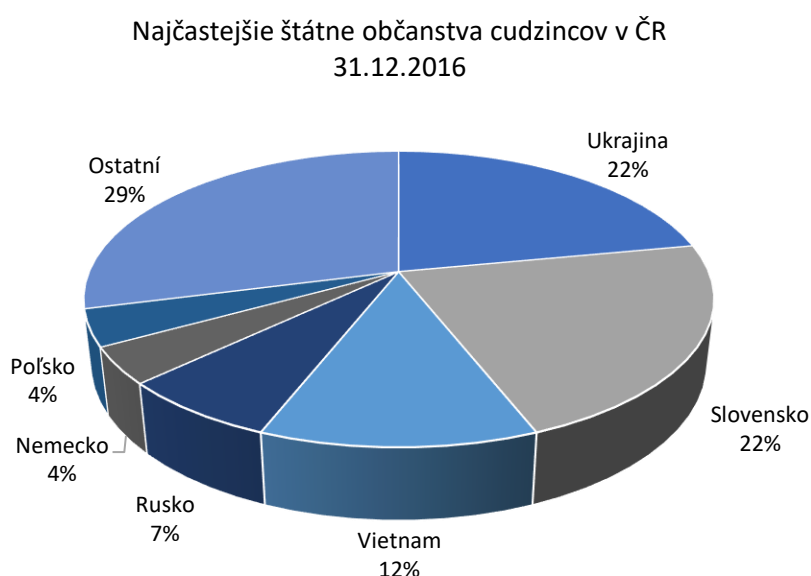
Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>

¹⁷ *ibid*

Tabuľka 2:Najčastejšie štátne občianstva cudzincov na území ČR k 31.12.2016 v absolútnych číslach¹⁸; vlastné spracovanie

Štátne občianstvo	Celkom k 31.12.2016
Spolu cudzinci	493 441
Spolu EU 28	208 166
Slovensko	107 251
Nemecko	21 216
Poľsko	20 305
Spolu ostatné krajiny	285 275
Ukrajina	109 850
Vietnam	58 025
Rusko	35 759

Graf 1: Najčastejšie štátne občianstva cudzincov v ČR k 31.12.2016 v %; vlastné spracovanie¹⁹

V porovnaní s posledným sčítaním obyvateľstva zaznamenávame obrovský nárast v ukrajinskej minorite, ktorá počtom predbehla slovenskú. Treba však poznamenať, že ako sčítanie, tak aj údaje Riaditeľstva služby cudzineckej polície, nám poskytujú počty obyvateľov s legálnym pobytom na území Českej republiky. Riaditeľstvo služby cudzineckej polície zaznamenáva 5 260 prípadov nelegálnej migrácie cudzincov, celkový počet nelegálne sa združujúcich obyvateľov na území však nie je známy.²⁰

1.3.2 Postoje českej verejnosti k cudzincom

Legislatívne je postavenie národnostných menšín v Českej republike zakotvené v Listine základných práv a slobôd, ako aj v tzv. menšinovom zákone.

Listina základných práv a slobôd bola prijatá ako ústavný zákon Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky 9. januára 1991. Po rozpade Československa a vzniku samostatnej Českej republiky vyhlásilo v roku 1993 Predsedníctvo Českej národnej rady Listinu základných práv a slobôd

¹⁸ Údaje nezahŕňujú cudzincov s platným azylom.

¹⁹ ibid

²⁰ ibid

ako súčasť ústavného zákona v nezmenenej podobe. V nadväznosti na tematiku práv národných menších Listina základných práv a slobôd hovorí:

Čl. 1: Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, neodcudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné

Čl. 3: (1) Základné práva a slobody sa zaručujú všetkým bez rozdielu pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, viery a náboženstva, politického či iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnostnej alebo etnickej menšine, majetku, rodu alebo iného postavenia.

(2) Každý má právo slobodne rozhodovať o svojej národnosti. Zakazuje sa akékoľvek ovplyvňovanie tohto rozhodovania a všetky spôsoby nátlaku smerujúce k odnárodnovaniu.

(3) Nikomu nemožno spôsobiť ujmu na právach pre uplatňovanie jeho základných práv a slobôd.

Súčasťou Listiny základných práv a osôb sú aj práva národnostných a etnických menšín v nasledujúcom znení:

Čl. 24: Príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej alebo etnickej menšine nesmie byť nikomu na ujmu.

Čl. 25: (1) Občanom tvoriacim národnostné alebo etnické menšiny sa zaručuje všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku a združovať sa v národnostných združeniach. Podrobnosti ustanoví zákon.

(2) Občanom, ktorí patria k národnostným a etnickým menšinám, sa za podmienok ustanovených zákonom zaručuje aj

- a) právo na vzdelanie v ich jazyku,
- b) právo používať ich jazyk v úradnom styku,
- c) právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných a etnických menšín²¹.

V roku 2001 nabral platnosť Zákon č. 273/2001 Zb. – Zákon o právach príslušníkov národnostných menšín. Tento zákon upravuje práva príslušníkov národnostných menšín ako aj pôsobnosť ministerstiev a orgánov verejnej správy vo vzťahu k nim. Vymedzuje pojem národnostná menšina a ďalej zakotvuje nasledujúce práva:

- Právo na slobodnú voľbu príslušnosti k národnostnej menšine
- Právo na združovanie príslušníkov národnostnej menšiny
- Právo zúčastňovať sa na riešení záležitostí týkajúcich sa národnostnej menšiny
- Právo na používanie mena a priezviska v jazyku národnostnej menšiny
- Právo na viacjazyčné názvy a označenia
- Právo na používanie jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku a pred súdom
- Právo na používanie jazyka národnostnej menšiny vo veciach volebných
- Právo na vzdelávanie v jazyku národnostnej menšiny
- Právo na rozvoj kultúry príslušníkov národnostných menšín

---

²¹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Listina základních prav a svobod. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2018-09-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

- Právo na rozširovanie a prijímanie informácií v jazyku národnostnej menšiny²²

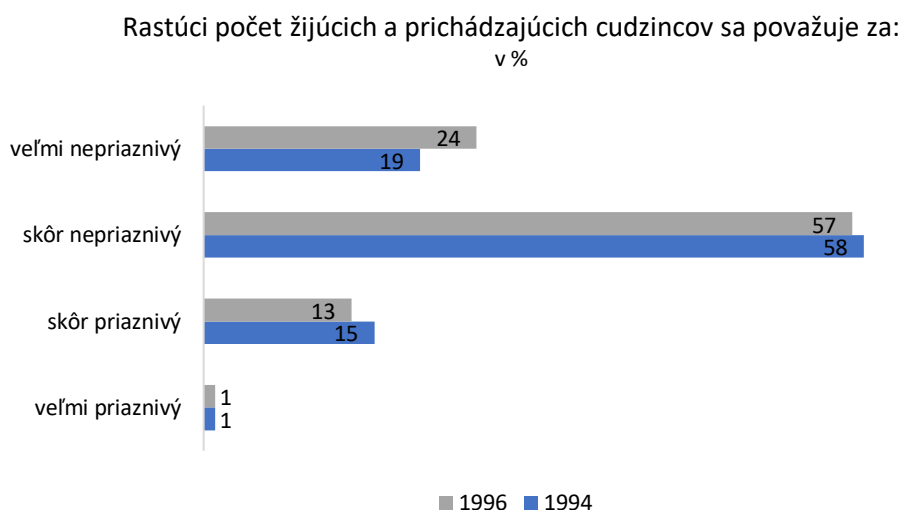
I keď je legislatívne postavenie národnostných menšín v Českej republike dobre zaistené a zákony sú dostatočne verejné, faktické súžitie českej majority a cudzincov sa javí v skutočnosti inak. Ak neprihliadame na výstupy českých médií hodnotiace etnickú klímu a ich početné správy o etnických konfliktoch v krajine, ktoré veľaokrát nemajú dostatočnú mieru vierohodnosti, bolo o danej téme zistené pomerne málo.

Doposiaľ najkomplexnejší výskum zrealizoval sociológ Ivan Gabal v rokoch 1994-1996. V Českej republike zaviedol termín *etnická klíma* a vyjadruje ním postoje a predstavy českej spoločnosti o spolužití s etnicky odlišnými komunitami. Vo svojom výskume zaradil medzi sledované otázky a aspekty etnickej klímy nasledujúce:

- Vážnosť a naliehavosť etnických problémov a vzťahov v kontexte transformácie – do akej miery sú etnické vzťahy pre českú populáciu relevantným problémom?
- Postoje českej populácie k otváraní Českej republiky cudzincom, imigrantom a národnostným alebo etnickým skupinám – aká je kultúrna a etnická otvorenosť českej spoločnosti?
- Etnická klíma českej spoločnosti v téme rasizmus, extrémizmus, vnútorná bezpečnosť – aké sú etnické pomery možným bezpečnostným problémom ČR?

Z dát získaných v roku 1994 a 1996 vzišlo, že v českej spoločnosti panuje prevažne odmietavé stanovisko českej populácie k rastúcemu počtu prichádzajúcich a v Českej republike žijúcich cudzincov. V roku 1996 nepriaznivo hodnotilo prílív cudzincov 81 % respondentov, pokým z dát zozbieraných v roku 1994 vzišlo, že odmietavé stanovisko malo 77 % respondentov. Takmer štvrtina dospelej populácie hodnotila prílív cudzincov veľmi nepriaznivo. Vzástol takisto aj ostro odmietavý postoj.

Graf 2: Stanovisko českej spoločnosti k rastúcemu počtu cudzincov; vlastné spracovanie²³

Českú spoločnosť označil za štandardne postkomunisticky xenofóbnu a uzavretú. V dobe výskumu česká populácia pripisovala rastúcu kriminalitu po roku 1990 cudzincom. I keď akékoľvek analýzy kriminality túto súvislosť nepotvrdili, z výskumu môžeme usúdiť, že prílív cudzincov významne

²² *Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v České republice II*. Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, 2017. ISBN 978-80-7440-207-4.

²³ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-861-0323-4.

ovplyvnil pocit bezpečnosti v krajine. V roku 1994 sa až 50 % opýtaných vyjadrilo, že hlavným problémom spätým s príchodom cudzincov je rastúca kriminalita. Medziročne sa počet odpovedí podporujúcich tézu kriminality zvýšil o 7 %. Tento obsah je až natoľko dominantný, že ostatné odpovede nepresiahli hranicu 10 %. Pod touto hranicou sa však objavujú obavy zo straty pracovných miest a rastom počtu podvodov a nelegálneho obchodu.

Z druhej časti výskumu analyzujúcej hlavné prínosy späté s rastúcim počtom cudzincov vyplýva, že česká populácia nachádza čoraz menej dôvodov k pobytu cudzincov na území. V roku 1994 nevidelo žiadne pozitíva z pobytu a príchodu cudzincov 23 % opýtaných, roku 1996 to bolo už 46 %. Podiel tých, ktorí spájajú pobyt cudzincov s ekonomickým profitom dramaticky klesol: pri kapitálových investíciách z 40 % na 14 %, pri know-how a znalostiach z 20 % na 7 %, pri konkurencii z 5 % na 2 %.²⁴

Na základe zozbieraných dát môžeme pozorovať xenofóbne postoje českej populácie sprevádzané klesajúcim pocitom bezpečia v krajine na jednej strane a akýsi pragmatický záujem o ekonomický profit na strane druhej. Česká populácia má stále väčšie problémy kultúrne identifikovať pozitíva spojené s otváraním hraníc.

Gabal uskutočnil komplexný výskum na tému etnickej klímy v Českej republike, ktorý v súčasnej dobe stále nemá obdoby. Detailne popísal taktiež postoje k Rómom a rómskej menšine a situáciu nemeckej, poľskej, a slovenskej menšiny v Českej republike, ako aj situácie etnických menšín v okolitých štátoch. Podobný, avšak ani z ďaleka nie tak komplexný výskum, každoročne realizuje *Centrum pro výzkum veřejného mínění* (CVVM). V rámci pravidelných šetrení *Naše společnost* je skúmaný vzťah českej verejnosti k cudzincom a vybraným skupinám obyvateľov. Z posledného šetrenia vyplýva, že necelé tri pätiny obyvateľov považuje nových občanov iných národností za problém pre Českú republiku. Významne sa však líši vnímanie občanov iných národností v mieste bydliska opýtaných – 26 % opýtaných deklaruje, že títo ľudia v ich mieste bydliska predstavujú problém. Najčastejší názor na cudzincov je, že sú príčinou nárastu kriminality a znamenajú zdravotné riziko pre spoločnosť – s týmto názorom rozhodne súhlasí 27 % a 30 % obyvateľov.²⁵

Treba si uvedomiť, že tento silný xenofóbny postoj českej spoločnosti k cudzincom a jeho nezávislosť na momentálnom dianí a bezpečnostnej situácii v Českej republike robí z tejto otázky politickú tému a potenciál k ideologickej a populistickej manipulácii verejnosti politickými aktérmi. Tieto výsledky môžu ovplyvňovať národné voľby ako aj politické smerovanie Českej republiky v globálnom dianí. CVVM taktiež zisťovalo, či politické charakteristiky respondentov majú vplyv na postoje v danej problematike: „*To, že cudzinci nepredstavujú problém v rámci ČR, častejšie potvrdzujú ľudia s vysokoškolským vzdelaním, respondenti radiaci sa na škále politickej orientácie k pravici alebo pravému strediu a potenciálni voliči TOP 09. Opačný názor naopak častejšie vyjadrovali opýtaní s deklarovanou zlou životnou úrovňou, ľudia hlásiaci sa k ľavici a potenciálni voliči KSČM, ANO a SPD. K obdobným výsledkom sme dospeli aj v prípade vnímania cudzincov ako problému v mieste bydliska respondenta, kedy názor, že títo cudzinci nepredstavujú problém, navyše ešte častejšie uvádzali respondenti so stredoškolským vzdelaním s maturitou a potenciálni voliči STAN.*“²⁶

V ďalšej sérii výskumu zisťovalo CVVM vzťah českej verejnosti k národnostným skupinám žijúcim na území Českej republiky. Respondenti boli vyzvaní prejavovať svoje sympatie voči

---

²⁴ GABAL et al., 1999

²⁵ HANZLOVÁ, Radka. Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2018. [cit. 2018-09-15]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4598/f9/ov180418.pdf

²⁶ Hanzlová, 2018, s.2

17 národností žijúcich v Česku vrátane Čechov, ktorí v tomto prípade slúžili ako porovnanie s ostatnými. Najväčšie sympatie (mimo vzťahu k Čechom) zožali Slováci (80 % sympatickí oproti 4 % nesympatickí) a Poliaci (50 % sympatickí oproti 13 % nesympatickí). V prípade Rumunov (11 % / 46%), Albáncov (10 % / 51 %), Arabov (5 % / 73 %) a Rómov (5 % / 73 %) prejavila väčšia časť respondentov antipatie. V prípade Rómov a Arabov sa dokonca najviac respondentov vyjadrilo k odpovedi „veľmi nesympatickí“.²⁷

Tabuľka 3: Vzťah českej verejnosti k vybraným národnostným skupinám; upravené²⁸

	Veľmi sympatickí (1)	Skôr sympatickí (2)	Ani sympatickí, ani nesympatickí (3)	Skôr nesympatickí (4)	Veľmi sympatickí (5)	Neviem	Priemer
Česi	46	40	12	1	0	1	1,69
Slováci	37	43	15	3	1	1	1,85
Poliaci	12	38	35	11	2	2	2,52
Gréci	7	31	39	11	3	9	2,69
Židia	6	24	44	9	7	10	2,83
Vietnamci	5	32	40	15	6	2	2,85
Maďari	5	25	44	15	3	8	2,85
Nemci	5	29	39	18	7	2	2,91
Bulhari	4	21	45	18	4	8	2,97
Srbi	4	18	41	19	7	11	3,08
Rusi	5	20	38	25	9	3	3,15
Číňania	3	18	41	21	9	8	3,15
Ukrajinci	3	18	37	26	13	3	3,29
Rumuni	2	9	35	34	12	8	3,50
Albánci	2	8	27	33	18	12	3,68
Rómovia	1	4	20	36	37	2	4,07
Arabi	1	4	17	36	37	5	4,09

Z výskumu vyplýva, že postoje českej spoločnosti voči cudzincom sú diferenciovane – pri prejavoch sympatie či antipatie záleží na národnosti či rase, geografickej blízkosti, spoločnom historickom základe či blízkosti jazyka. Pre porovnanie môžeme okrajovo priblížiť výskum I. Gabala, ktorý sa v jednej časti svojho už spomínaného výskumu zameriava na (ne)prijateľnosť susedstva vybraných národností a etnických skupín. Vyplývalo z neho, že najmenej by respondentom ako susedia vadili Slováci, Američania, Francúzi, Židia, či českí emigranti z južnej Afriky a Kazachstanu, naopak, viac ako 50 % respondentov sa vyjadrilo, že by im vadili ľudia čiernej pleti, Rusi a Ukrajinci, Vietnamci a Číňania, Libanonci a Egypťania a Rómovia. Autor sa vyjadruje, že má táto neznášanlivosť „*citeľne rasový podtext*“, dokonca uvádza:

²⁷ TUČEK, Milan. Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2018. [cit. 2018-09-15]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4584/f9/ov180409.pdf

²⁸ ibid

„Dnešná česká spoločnosť je hlboko zakorenená v tom, že je etnický postavená na národnej, kultúrnej a etnickej homogenite. Je schopná vstrebať len takú odlišnosť, ktorá je odvodená z kultúrnej príbuznosti (Slováci, Židia, českí emigranti), nie je schopná vstrebať odlišnú farbu pleti, odlišný jazyk, odlišný životný štýl... Dnešná česká spoločnosť je teda nielen dominantne orientovaná na kultúrnu homogenitu a zameraná na domáce problémy, čo je trend panujúci od rozdelenia Československa, ale zrejme prechádza periódou určitého izolacionizmu voči širšej medzinárodnej a humanitárnej zodpovednosti, je predovšetkým koncentrovaná na perspektívu vlastnej prosperity.“²⁹

Vzhľadom na podobnosť výsledkov výskumu z roku 1999 a z roku 2018 môžeme konštatovať, že postoj českej spoločnosti voči cudzincom sa znateľne nezmenil. Zmenila sa však situácia, v ktorej sa Česká republika nachádza a namiesto výzvy v podobe transformácie čelí novým výzvam, ako je voľný pohyb osôb či migračná vlna pomerne veľkého rozsahu, ktoré antipatiu voči určitým etnikám či národnostným skupinám len posilňujú.

1.4 Podpora multikultúrnej výchovy v Českej republike

V Českej republike multikultúrna výchova nepatrí medzi tradičné oblasti vzdelávania. Neeviduje sa ako samostatný predmet a ak je zaradená do školského kurikula, väčšinou len ako okrajová téma. Na druhú stranu existuje v Českej republike množstvo vzdelávacích programov, ktoré sa opierajú o tému multikulturalizmu a snažia sa o kultiváciu medzikultúrnej tolerancie. Programy vychádzajú z aktivít rôznych neziskových organizácií (Človek v tísi, Multikulturní centrum Praha a pod.) a univerzít (Univerzita Karlova) alebo sa jedná o školské výlety reagujúc na prierezovú tému multikultúrnej výchovy. Každá z týchto aktivít však vychádza z vlastného kurikula, ktoré nie je pre vyučovanie multikultúrnej výchovy jednotné. Každá organizácia má svoje originálne pojetie multikulturality a vzhľadom na to často dochádza k roztrieštenosti a nejednotnosti informácií a pedagogických postupov.

1.4.1 Česká vzdelávacia politika

Najvýznamnejším dokumentom českej vzdelávacej politiky je *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha* vydaná v roku 2001. Tá prvýkrát venuje pozornosť výchove k multikulturalite. Podľa nej by malo medzi obecné ciele vzdelávania a výchovy patriť:

- Posilňovanie súdržnosti spoločnosti – poskytovanie informácií o všetkých menšinách, najmä rómskej, židovskej a nemeckej, ich osudoch a kultúre, čo utvára porozumenie a spolunáležitosť s nimi.
- Výchova k partnerstvu, spolupráci a solidarite v európskej a globalizujúcej sa spoločnosti – usilovanie sa o život bez konfliktov a negatívnych postojov v spoločnosti iných národov, jazykov, menšín a kultúr, byť schopný prijímať a rešpektovať odlišnosti medzi ľuďmi a kultúrami³⁰.

V roku 2004 vyšiel nový školský zákon 561/2004 Zb., v ktorom Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy ČR spracováva Rámcový vzdelávací program (RVP) pre základné vzdelanie 1. a 2. stupňa ZŠ. Obsahuje presnejšie vymedzenie obsahu multikultúrnej výchovy. Platnosť nadobudol 1.1.2005. V roku 2016 bol rámcový program doplnený o legislatívne ukotvenie spoločného vzdelávania a bol

²⁹ Gabal et al., 1999, s.80

³⁰ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

zahájený proces nového spôsobu podpory vzdelávania detí, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiakov nadaných.³¹

Rámcové vzdelávacie programy vymedzujú rozsah a podmienky vzdelávania. Stanovujú konkrétne ciele, formy, dĺžku a povinný obsah vzdelávania.³² Rámcový vzdelávací program pre základné vzdelanie definuje okrem desiatich základných vzdelávacích oblastí aj šesť prierezových tém – osobnostná a sociálna výchova, výchova demokratického občana, výchova k mysleniu v európskych a globálnych súvislostiach, environmentálna výchova, mediálna výchova a napokon multikultúrna výchova.

Prierezová téma Multikultúrna výchova v základnom vzdelávaní umožňuje žiakom zoznamovať sa s rozmanitosťou rôznych kultúr, ich tradíciami a hodnotami. Na pozadí tejto rozmanitosti si potom žiaci môžu lepšie uvedomovať aj svoju vlastnú kultúrnu identitu, tradície a hodnoty.

„Multikultúrna výchova sprostredkováva poznanie vlastnej kultúry a porozumenie odlišným kultúram. Rozvíja zmysel pre spravodlivosť, solidaritu a toleranciu, vedie k chápaniu a rešpektovaniu neustále sa zvyšujúcej sociokultúrnej rozmanitosti. U menšinového etnika rozvíja jeho kultúrne špecifiká a súčasne poznávanie kultúry celej spoločnosti, majoritnú väčšinu zoznamuje so základnými špecifikami ostatných národností žijúcich v spoločnom štáte, v oboch skupinách potom pomáha nachádzať styčné body pre vzájomné rešpektovanie, spoločné aktivity a spoluprácu. Multikultúrna výchova sa hlboko dotýka aj medziľudských vzťahov v škole, vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi, medzi žiakmi navzájom, medzi školou a rodinou, medzi školou a miestnou komunitou. Škola ako prostredie, v ktorom sa stretávajú žiaci z najrôznejšieho sociálneho a kultúrneho zázemia, by mala zabezpečiť takú klímu, v ktorej sa budú všetci cítiť rovnoprávne, kde budú v majoritnej kultúre úspešní i žiaci minorít a žiaci majority budú spoznávať kultúru svojich spolužiakov - príslušníkov menšín. Tým prispieva k vzájomnému poznávaniu oboch skupín, ku vzájomnej tolerancii, k odstraňovaniu nepriateľstva a predsudkov voči "nepoznanému". Multikultúrna výchova sa prelína všetkými vzdelávacími oblasťami. Blízku väzbu má predovšetkým na vzdelávacie oblasti Jazyk a jazyková komunikácia, Človek a spoločnosť, Informačné a komunikačné technológie, Umenie a kultúra, Človek a zdravie, z oblasti Človek a príroda sa dotýka predovšetkým vzdelávacieho odboru Zemepis. Väzba na tieto oblasti je daná predovšetkým témami, ktoré sa zaoberajú vzájomným vzťahom medzi príslušníkmi rôznych národov a etnických skupín.“³³

Prínos prierezovej témy k rozvoji osobnosti žiaka

Podľa RVP poskytuje multikultúrna výchova žiakom základné znalosti o rôznych etnických a kultúrnych skupinách a orientáciu v základných pojmoch multikultúrnej terminológie: kultúra, etnikum, identita, diskriminácia, xenofóbia, rasizmus, národnosť, netolerancia apod. Dáva im možnosť orientovať sa v pluralitnej spoločnosti a využívať interkultúrne kontakty k obohateniu seba aj druhých. Žiak vníma a toleruje odlišnosti iných národností a rešpektuje práva druhých. Vníma, že všetky etnické skupiny a všetky kultúry sú rovnocenné a že žiadna nie je nadradená inej. Takisto sú žiaci schopní

³¹ Vzdelávaní žáků nadaných a mimořádně nadaných. *Metodický portál RVP* [online]. 2016. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10848>

³² MŠMT. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *82/2015 Sb.* 2015. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35181/>

³³ Metodický portál RVP, 2016

rozpoznať prejavy rasovej neznášanlivosti, a uvedomujú si dopady svojich verbálnych a neverbálnych prejavov.

V oblasti postojov a hodnôt prierezová téma pomáha žiakom uvedomiť si vlastnú identitu a reflektovať vlastné sociokultúrne zázemie. Napomáha uvedomovať si, že akákoľvek forma intolerancie je nezlučiteľná s demokratickými princípmi života a učí žiakov vnímať odlišnosť ako príležitosť k obohateniu, nie ako zdroj konfliktu. Vytvára zo žiakov aktívnych občanov uvedomujúcich si svoju sociálnu zodpovednosť.

Obsah multikultúrnej výchovy by mal vychádzať z aktuálnej situácie v škole či v okolí školy, prípadne by mal reflektovať súčasné dianie v spoločnosti. Ako tematické okruhy sú Ministerstvom školstva, mládeže a telovýchovy navrhnuté: kultúrna diferenciacia, ľudské vzťahy, etnický pôvod, multikulturalita a princíp sociálneho zmieru a solidarity.³⁴

1.4.2 Podpora multikultúrnej výchovy v školskom kurikulu

Jan Buryánek vo svojom článku *Multikultúrna výchova v RVP* vysvetľuje, že najväčší potenciál pre zaradenie prvkov multikultúrnej výchovy má vzdelávacia oblasť *Človek a spoločnosť* s predmetmi *Občiansky a spoločenskovedný základ* a *Dejepis*. Príklady možných zaradených prvkov uvádza nasledujúce:

- Rozmanitosť kultúrnych prejavov, hodnôt, tradícií a kultúrne inštitúcie
- Netolerantnosť, rasizmus, xenofóbia a extrémistické prejavy
- Tolerancia a rešpektovanie kultúrnej zvláštnosti
- Ochrana ľudských práv a slobôd
- Globálne problémy súčasnosti
- Príklady medzinárodného terorizmu
- Totalitné systémy – komunizmus, fašizmus, nacizmus
- Kultúrna roztrieštenosť v dobe modernizácie spoločnosti
- Národnostné problémy v prvej Československej republike

Autor otvára debatu o zaradení prvkov multikultúrnej výchovy aj do iných, na prvý pohľad nesúvisiacich, vzdelávacích predmetov. Politická korektnosť v jazyku a jej zdôvodnenie, literatúra o svedectve útlaku, vplyv rozličných jazykov na štruktúru myslenia alebo zaradenie kultúrnych zvyklostí a reálií pri výuke jazyka – tieto všetky témy môžu byť zaradené do oblasti *Jazyk a jazyková komunikácia*. *Umenie a kultúra* môže zahŕňať do svojho sylabu neeurópske a menšinové umelecké prejavy a dokonca aj oblasť *Matematika a jej aplikácia* sa môže okrajovo dotknúť témy multikultúrna výchova a to apelom na pluralitu riešenia problémov a schopnosť kooperácie.³⁵

Hlavným koordinátorom multikultúrnej výchovy je štát. Ten však udáva obsah vzdelávania a teda určuje náplň osnov pre vyučovacie predmety. Realizácia prebieha učiteľom, učebnicami, alebo inými výukovými médiami. Existuje rada učebníc jednotlivých autorov a nakladateľstiev, ktoré sa od seba významne odlišujú, čo sa týka aj stvárnenia multikultúrnej výchovy. Ako príklad Jan Průcha uvádza nasledujúce učebnice:

---

³⁴ Metodický portál RVP, 2016

³⁵ BURYÁNEK, Jan. Multikulturní výchova v RVP. In: *Metodický portál RVP* [online]. 18.01.2006. [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/multikulturni-vychova-v-rvp.html/>

Občanská výchova pro 6. ročník základní školy (V. Dudák, R. Inquort, R. Mareda; Praha, SPN 1999)
Učebnice zahrnuje témy o kultúre a multikulturalite vo svete. V kapitole *Člověk mezi kulturami* sa žiaci zoznamujú s rôznymi kultúrnymi vzorcami chovania a početnosťou kultúr. Učivo je doplnené príkladmi z praxe.

V nadväznosti na túto učebnicu boli taktiež **Občanská výchova pro 7. ročník základní školy** (L. Adamová, V. Dudák, R. Mareda, V. Ventura; Praha, SPN 1999) a **Občanská výchova pro 9. ročník základní školy** (P. Holčák, V. Dudák, R. Mareda; Praha, SPN 1999).

Okrem učebníc na občiansku výchovu nájdeme multikultúrnu tematiku aj v niektorých učebniciach zemepisu, prírodopisu alebo prvouky:

Současný svět. Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia (J. Herink, V. Valenta a kol.; Praha, Nakladatelství České geografické společnosti 2004) – podľa autora obsahuje najširšie učivo k multikultúrnej výchove. Obsahuje prehľad ľudských rás, národov, jazykov, či náboženstiev vo svete. Doplnený je mapami, grafmi a obrázkami, obsahuje taktiež úlohy pre žiakov 8. alebo 9. ročníkov základných škôl.

Přírodopis 3 pro 8. ročník základní školy (V. Černík, V. Bičík, Z. Martinec; Praha, SPN 2000) – v učebnici je vysvetľovaný princíp rovnocennosti ľudských rás.³⁶

Okrem zaužívaných učebníc existuje množstvo individuálnych metodických osnov určených priamo pre Multikultúrnu výchovu. Jedná sa o pomerne nové publikácie, tieto učebnice však nie sú často zaradené do kurikula školy a tak tvoria len doplňujúcu literatúru pre učiteľov. Ako príklad môžeme uviesť edíciu *Dobrá škola* od vydavateľstva Raabe. Edičná rada *Prierezové témy* na 1. stupni ZŠ zahŕňa publikácie **Multikulturní výchova I.** (R. Bláhová; Praha, Raabe 2011) a **Multikulturní výchova II.** (J. Kocourek, D. Moree, D. Tvrđochová; Praha, Raabe 2014). Obsahom sú metodiky k jednotlivým projektom predstavujúcich odlišné kultúry. Nakladateľstvo taktiež vydáva publikácie s rovnakým názvom prispôbené 2. stupňu základných škôl (A. Říčařová; Praha, Raabe 2011). Jednotlivé projekty vychádzajú z tvorby učiteľov základných škôl v Českej republike.

1.4.3 Podpora multikultúrnej výchovy zo strany neziskových organizácií a univerzít

Vzhľadom sa častú absenciu témy multikulturalizmu v kurikule českých škôl prebrali neziskové organizácie výuku a prezentovanie dobrých praktík na školách. V nasledujúcom prehľade sa zameriame na príklady najaktívnejších neziskových organizácií a univerzitných ústavov v oblasti vzdelávania a multikultúrnej výchovy v Českej republike.

Člověk v tísni

Táto nezisková organizácia vznikla v roku 1992 pod rukami vojnových spravodajcov a novinárov. *Člověk v tísni* poskytuje okamžitú humanitárnu pomoc ľuďom v núdzi, ktorých životy boli postihnuté prírodnými katastrofami alebo sa ocitli v dani vojenskej krízy. Zároveň sa zameriavajú aj na dlhodobú rozvojovú spoluprácu a realizuje rozvojové programy zlepšujúce dostupnosť ľudí k základným životným potrebám a zaisťuje podporu ľudských práv. Mimo programov sociálnej interakcie realizuje aj programy na vzdelávanie a osvetu spoločnosti o témach ako je chudoba, rozvojová spolupráca, migrácia alebo xenofóbia.³⁷

³⁶ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

³⁷ O nás. *Člověk v tísni* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <https://www.clovekv tisni.cz/kdo-jsme/o-nas>

Projekt *Člověka v tísní* s názvom *Varianty* vznikol v roku 2001 a dal si za cieľ vytvoriť inkluzívnu spoločnosť a školu, ktorá vedie ku globálnej zodpovednosti a rešpektu k druhým. Projekt poskytuje informačnú a metodickú podporu v oblasti inkluzívneho a interkultúrneho vzdelávania, globálneho rozvojového vzdelávania a aktívneho občianstva. V rámci projektu sú usporadované kurzy, workshopy, konferencie, stretnutia expertov, či rôzne súťaže pre študentov. V spomenutých oblastiach taktiež presadzuje systémové zmeny, ktoré zaisťujú, že škola je schopná lepšie reagovať na výzvy súčasného sveta.³⁸

Multikulturní centrum Praha

Tento spolok bol založený v roku 1999 a zaoberá sa otázkami spojenými so súžitím ľudí z rôznych kultúr v Českej republike ako aj v iných častiach sveta. Formou dielní, kurzov, seminárov, diskusií, a filmových, či literárnych večerov sa usiluje o vytvorenie spoločnosti založenej na rešpekte k ľudským právam, politickej rovnosti a zmazávaní sociálnych nerovností. *Multikulturní centrum Praha* realizuje vzdelávacie, kultúrne a informačné aktivity pre deti, študentov, učiteľov, knihovníkov, zamestnancov štátnej správy a samosprávy a širokú verejnosť.³⁹

Pre vernosť funguje aj *Knihovna Multikulturního centra Praha*, ktorá zhromažďuje literatúru a audio-vizuálne médiá blízke multikultúrnej tematike. Vo fonde môžu záujemci nájsť literatúru s témou náboženstvo, migrácia, menšiny v ČR, sociológia, multikultúrne vzťahy, gendrové štúdiá či rozvoj a rozvojové vzdelávanie. Knižnica v súčasnosti disponuje viac než 2 400 zväzkami.⁴⁰

Cieľom projektu Multikulturního centra Praha *Občanské interkulturní vzdělávání – Aktivní občanství a kulturní tolerance* je rozvíjať kritické myslenie žiakov, ich mediálnu gramotnosť, a tým prispievať k sociálnej súdržnosti v multikultúrnej realite Prahy. Do projektu je zapojených 20 pražských stredných škôl, na ktorých súbežne prebieha výskum. Jeho cieľom je zmapovanie postojov žiakov k migrácii a národnostným menšinám. Samotní žiaci sa podieľajú na designe výskumu a majú možnosť vyskúšať si rôzne výskumné techniky. Realizácia projektu je od 1.9.2017 a 31.7.2019.⁴¹

Ďalší projekt *Interkulturním vzděláním a prožitkem k toleranci a respektu* prebiehal formou workshopov na témy ako je migrácia, spolužitie Rómov s majoritou alebo postoje k subkultúram. Žiaci mali porozumieť vzniku negatívnych stereotypov, roly médií vo formovaní postojov a uvedomiť si historickú premenlivosť hraníc. Organizátori tematizovali Prahu ako mesto tvorené obyvateľmi rozličných národov, kultúr, rás či sexuálnych identít a zameriavali sa na prevenciu xenofóbie, rasizmu a homofóbie. Súčasťou programu bol taktiež aj vzdelávací modul pre pedagogických pracovníkov zameraný na rozvoj kompetencií v oblasti multikultúrnej výchovy a projektového vzdelávania. Projekt prebiehal v období 1.9.2016 - 30.6.2018.⁴²

Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Kabinet pro výchovu k demokratickému občanství

Univerzita Karlova pod vedením Ing. Marie Dohnalové, CSc. aplikovala do Českej republiky projekt *Czechkid*, ktorý bol pôvodne britským projektom. Vznikol ako vzdelávací program na podporu boja proti rastúcej diskriminácii a nástroj pre zavedenie multikultúrnej výchovy do britských škôl.

³⁸ Vize Variant. *Varianty* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/nase-mise>

³⁹ O nás. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/o-nas>

⁴⁰ Knihovna. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/knihovna>

⁴¹ Občanské interkulturní vzdělávání – Aktivní občanství a kulturní tolerance. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/projekty/obcanske-interkulturni-vzdelavani-aktivni-obcanstvi-a-kulturni-tolerance>

⁴² Interkulturním vzděláním a prožitkem k toleranci a respektu. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/projekty/interkulturnim-vzdelanim-a-prozitkem-k-toleranci-a-respektu>

Neskôr sa rozšíril do viacerých štátov a dnes úspešne funguje taktiež v Španielsku, Švédsku či Dánsku. V rámci projektu bola vytvorená webová stránka www.czechkid.cz, ktorá predstavuje 10 fiktívnych mladých ľudí z rôznych pomerov a kultúr, ktorí vyrastali alebo sa presťahovali do Českej republiky (Jožo zo Slovenska, Jami z Iraku, Suong z Vietnamu, Rómka Andre alebo Ukrajinka Olga). Každá z fiktívnych postáv má svoj príbeh a životné skúsenosti. Postavy spolu komunikujú, vymieňajú si názory, a tým vytvárajú priestor pre debatu žiakov. Organizátori Czechkid vnímajú ako sprostredkovateľa skúsenosti ľudí, ktorí pochádzajú z odlišných prostredí. Pracuje s postavami detí, pretože tak sa žiaci môžu lepšie vžiť do role cudzinca.⁴³ V rámci projektu bola taktiež vypracovaná príručka *Czechkid – Metodické náměty pro pedagogy*. Príručka obsahuje podkladové materiály ku každej rozoberanej téme multikultúrnej výchovy, sprievodné a doplnkové texty.⁴⁴

---

⁴³ Co je Czechkid a jak s ním pracovat?. *Czechkid* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/si1290.html>

⁴⁴ MOREE, Dana. *Czechkid - Metodické náměty pro pedagogy*. British Council, 2007. ISBN 978- 80-239-8918-2.

2 Efekt kontaktu

Osobné stretnutia a dialógy medzi sociokultúrne odlišnými skupinami sa používajú v situáciách dlhotrvajúceho politického, sociálneho, kultúrneho, náboženského či etnického konfliktu. Slúžia ako nástroj na zlepšenie vzťahov medzi jednotlivými stranami a na podporu riešenia konfliktov a zmierenia. Táto kapitola sa zameriava na potenciál využitia medziskupinových stretnutí (z angl. *intergroup contact*) v prostredí konfliktu a metódy a teoretické východiská kontaktnej hypotézy (z angl. *intergroup contact theory*).

2.1 Kontaktná hypotéza

Lee a Humphrey vo svojej analýze Detroitského rasového nepokoja v roku 1943 uvádza:

„Susedia nepovstali proti susedom. Študenti Štátnej univerzity Wayne – bieli a čierni – sa aj počas Krvavého pondelka (z angl. Bloody Monday – 21. jún 1943, vyvrcholenie Detroitského rasového nepokoja, pozn. autorky) zúčastnili svojich prednášok bez akýchkoľvek konfliktov. Vo fabrikách nebol zaznamenaný žiadny konflikt medzi bielymi a čiernymi spolupracovníkmi.“⁴⁵

Citát podporuje hypotézu využitia medziskupinových stretnutí, ktorá hovorí, že kontakt splňujúci niekoľko podmienok môže byť efektívny pri zmazávaní predsudkov a dosahovaní pozitívnej zmeny. Hypotéza bola prvýkrát prezentovaná psychológom Gordonom W. Allportom v jeho knihe *The Nature of Prejudice*,⁴⁶ kde sa Allport vyjadril, že osobná interakcia v neformálnom prostredí podnecuje členov skupiny dozvedieť sa o druhej skupine viac a formuje tak medzi nimi priateľstvo.

Niektorí sociológovia sa domnievajú, že skupiny ľudí pri stretnutí prechádzajú cez štyri štádia; prvotný kontakt (z angl. *sheer contact*), ktorý prechádza do konkurencie (z angl. *competition*). Po druhom štádiu sa sociológovia domnievajú, že skupiny si na seba zvyknú (z angl. *accomodation stage*) a napokon sa asimilujú (z angl. *assimilation*). Takýto progres však len ťažko môžeme považovať za univerzálne pravidlo. Aj keď Židia sa na úrovni jedincov asimilovali, na úrovni skupinovej identity zostali pomerne uzavretí. Podľa trendu asimilácie v roku 1947 by podľa Eckarda trvalo Afroameričanom 6 000 rokov pokým by sa plne asimilovali v Amerike.⁴⁷ Posledné štádium asimilácie taktiež nie je nezvratné. Príkladom môže byť prenasledovanie Židov počas Hitlerovho Nemecka. V roku 1869 boli zákonom zakázané akékoľvek prejavy antisemitizmu a počas nasledujúcich 60 rokov sa zdali úspešne prijaté nemeckou spoločnosťou. Po nástupe Hitlera sa však tento trend otočil a razom boli prijaté Norimberské zákony, na základe ktorých došlo k perzekúcií „rasovo menejcenného obyvateľstva“⁴⁸.

2.1.1 Aspekty kontaktu v kontaktnej hypotéze

Pokým výskumné zistenia vo všeobecnosti podporujú účinnosť kontaktnej hypotézy, veľká časť skúmaných kontaktov sa uskutočňuje za optimálnych podmienok, ktoré sú ňou definované a záležia

---

⁴⁵ LEE, A.M. a N. D. Humphrey. *Race Riot*. 1. New York: Dryden, 1943.

⁴⁶ ALLPORT, Gordon W. *The nature of prejudice*. Unabridged, 25th anniversary ed. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1954. ISBN 978-020-1001-792.

⁴⁷ ECKARD, E. W. How Many Negroes "Pass"? *American Journal of Sociology* [online]. The University of Chicago Press, 1947, **52**(6), 498-500.

⁴⁸ Allport, 1954

na charaktere udržiavaného kontaktu. Allport sa domnieval, že medziskupinový kontakt bude mať pozitívny dopad pri dodržaní 4 kľúčových podmienok:

- **Rovnocennosť** (z angl. *equal status*): počas akýchkoľvek aktivít v rámci medziskupinového kontaktu by mali mať jednotlivé skupiny rovnocenný status. Členovia skupín by mali mať rovnaké zázemie, kvality a charakteristiky. Rozdiely v dosiahnutom vzdelaní, bohatstve alebo skúsenostiach by mali byť minimalizované.
- **Spoločný cieľ** (z angl. *common goal*): zmiernenie predsudkov v kontaktnej hypotéze vyžaduje aktívne, ciele a zdieľané úsilie obidvoch strán.
- **Medziskupinová spolupráca** (z angl. *intergroup cooperation*): úsilie dosiahnuť spoločný cieľ musí byť vzájomné bez akejkoľvek súťaže medzi skupinami
- **Podpora autorít, orgánov a zákonov** (z angl. *support of authorities, law, or custom*): authority by mali podporovať interakcie medzi skupinami a odsúdiť akékoľvek nenávisťné prejavy

Allport taktiež prebral práce Robina M. Williamsa, Jr. a Bernarda M. Kramera, ktorí definovali jednotlivé aspekty kontaktu. Rozdelil ich do šiestich kategórií: kvantitatívne aspekty kontaktu, status zúčastnených, spoločenské role zúčastnených, spoločenská atmosféra v dobe kontaktu, osobnostné rysy zúčastneného jedinca, náтура kontaktu. Z kvantitatívneho hľadiska ovplyvňuje charakter kontaktu jeho frekvencia (ako často sú skupiny v kontakte), dĺžka interakcie, počet osôb v interakcii a rôznorodosť kontaktu. Negatívne môže charakter kontaktu ovplyvniť ak má člen minority v interakcii nižší alebo vyšší status, prípadne, ak má celá skupina v spoločnosti relatívne vysoký status, napríklad Židia, alebo relatívne nízky status, napríklad Afroameričania.⁴⁹ Ideálnou situáciou by bolo, ak by si členovia minority a majority boli rovní. Do kontaktu sa premietajú aj spoločenské role zúčastnených, a teda či sú vo vzťahu nadriadený-podriadený (zamestnanec-zamestnávateľ, žiak-učiteľ), alebo či je podstatou kontaktu konflikt alebo spolupráca. Kontakt by mal byť prirodzený a dobrovoľný, negatívne naň môže pôsobiť aj spoločenská atmosféra, ak kontakt pretrváva v dobe spoločenskej segregácie aspoň jednej zo zúčastnených strán. To, čo si zúčastnený odnesie z kontaktu je na uvážení každého jedného jedinca, do jeho rozhodovania sa však premietajú aj jeho osobnostné rysy a to, v akej osobnej situácii sa v tom čase vyskytuje – má sociálne istoty alebo žije v neistote a strachu? Aký má vek a dosiahnuté vzdelanie? Je úroveň jeho prvotného predsudku vysoká, nízka alebo stredná? Je jeho predsudok povrchný, prevzatý na základe spoločenskej role alebo hlboko zakorenený do charakteru jedinca? Aká je predošlá skúsenosť jedinca s danou skupinou a do akej miery sa jedinec prikláňa k stereotypizácii danej skupiny? Akú dôležitosť pripisuje kontaktu? Charakter kontaktu taktiež môže ovplyvňovať výsledky kontaktnej teórie (politicky udržiavaný kontakt, susedský, voľnočasový, pracovný, charitatívny, kontakt v rámci náboženskej skupiny a pod.)⁵⁰⁵¹ Dokonca ani tento dlhý zoznam premenných nie je vyčerpávajúci a na radu premenných doposiaľ neexistuje vierohodný vedecký pohľad. Zoznam premenných nám však načrtáva komplexnosť problému, ktorému čelíme.

2.1.2 Kritika kontaktnej hypotézy

Kanadský politológ Forbes tvrdí, že kontakt medzi skupinami často znižuje predsudky, funguje to avšak na individuálnej úrovni a nie na úrovni skupinovej analýzy. Tvrdí, že kontakt môže pomôcť

---

⁴⁹ Treba pripomenúť, že kniha bola napísaná v roku 1947, relativita statusov spomenutých v texte sa tak viaže na príslušnú dobu.

⁵⁰ WILLIAMS, R.M. *The Reduction of Intergroup Tensions*. New York: Social Science Research Council Bulletin 57, 1947.

⁵¹ KRAMER, B.M. *Residential Contact as a Determinant of Attitudes toward Negroes*. Cambridge: Harvard University Library, 1950 (nepublikované)

v odbúravaní individuálnych predsudkov, nezabrání však skupinovému konfliktu.⁵² Kritici, ktorí pochádzajú z konfliktných oblastí, alebo oblastí, ktoré boli v minulosti zmiatané v konflikte sa domnievajú, že k zmierneniu medziskupinového tlaku príde po separácii skupín navzájom. Zastávajú názor, že separácia je účinným prostriedkom na zníženie predpokladu vzniku konfliktu i keď to výrazne obmedzuje kontakt medzi skupinami. Prihliadnuc však na situácie z histórie – Hadriánov val v Škótsku, Berlínsky múr, Zelená línia na Cypre, či budovaný múr medzi Spojenými štátmi a Mexikom – len ťažko nájdeme príklad, kedy by po separácii skupín došlo k zmierneniu medziskupinového napätia. Kritici taktiež upozorňujú na problém vytvorenia účinného medziskupinového kontaktu po stáročiach medziskupinových konfliktov.⁵³

Iná skupina kritikov (napr. Reicher⁵⁴) zastáva názor, že sociálny konflikt je nevyhnutný na presadenie spoločenskej zmeny. Kontaktná hypotéza síce znižuje predsudky, ale je menej efektívnym postupom a bráni tak progresu. V dôsledku toho sa výskumníci obávajú, že zníženie predsudkov odradí minority iniciovať zmeny potrebné pre sociálny konflikt, čo potvrdzuje rada výskumov, neopomenúc Saguy a spol.⁵⁵ – členovia minority s pozitívnym vzťahom s majoritou majú menšiu ochotu podieľať sa na spoločenských zmenách.

2.1.3 Nové zistenia

Metaanalýza⁵⁶ 515 štúdií s viac ako 250 000 respondentmi z 38 krajín dokazuje, že kontakt medzi skupinami zvyčajne znižuje predsudky. Všetky Allportove kľúčové podmienky – rovnocennosť, spoločný cieľ, medziskupinová spolupráca a podpora autorít, orgánov a zákonov – uľahčujú dosiahnutie pozitívnej zmeny, avšak nie sú podmienkami nevyhnutnými.

Kontaktná hypotéza nepôsobí priaznivo len pri odbúravaní predsudkov. Ďalšími pozitívnymi výsledkami medziskupinového kontaktu sú napríklad zbavenie sa pocitu úzkosti a ohrozenia, zvýšená empatia, šírenie znalostí medzi skupinami, väčšia dôvera alebo odpustenie minulých činov.

Pozitívne výsledky neboli zaznamenané len pri výskumoch rasovej a etnickej neznášanlivosti, ako bolo Allportom navrhnuté, ale prejavili sa aj pri iných, často stigmatizovaných cieľových skupinách – homosexuáli, ľudia s fyzickým alebo mentálnym postihnutím, či starší ľudia. Táto široká uplatniteľnosť naznačuje, že kontaktná hypotéza môže byť spojená s tak základnými procesmi ako je efekt známosti (*z angl. mere exposure effect*). Priateľstvo medzi skupinami je obzvlášť dôležitý faktor, ktorý urýchľuje a upevňuje celý proces zblíženia. Pozitívny efekt má takisto aj nepriamy kontakt s vonkajšou skupinou – príkladom môže byť Váš priateľ, ktorý má za priateľa člena vonkajšej skupiny. Jednoducho povedané, priateľ môjho priateľa je taktiež môj priateľ. Táto zmena postoja však nie je taká stála, cez to všetko je ale dôležitá pre ľudí, ktorí žijú v odľahlých oblastiach bez prítomnosti odlišnej sociokultúrnej skupiny.

---

⁵² FORBES, H. *Ethnic conflict and the contact hypothesis*. New York: The psychology of ethnic and cultural conflict, 2004.

⁵³ PETTIGREW, Thomas F., Linda R. TROPP, Ulrich WAGNER a Oliver CHRIST. Recent advances in intergroup contact theory. *International Journal of Intercultural Relations* [online]. 2011, **35**, 271-280. DOI: 10.1016/j.ijintrel.2011.03.001.

⁵⁴ Reicher, S. Rethinking the paradigm of prejudice. *South African Journal of Psychology* [online]. 2007, **35**, 412-432.

⁵⁵ SAGUY, T. et al. The irony of harmony: Intergroup contact can produce false expectations for equality. *Psychological Science* [online]. 2009, **20**, 114–121.

⁵⁶ PETTIGREW, Thomas F. a Linda R. TROPP. How does intergroup contact reduce prejudice?: Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology* [online]. 2008, **38**, 922-934. DOI: 10.1002/ejsp.504.

Metaanalýza bola prevedená na základe štúdií rôznych vekových kategórií, pohlaví a národností. Dokázala, že efekty kontaktnej hypotézy nespádajú iba na vybrané obyvateľstvo – napr. mladí ľudia, ženy, Američania – ale výsledky sú univerzálne bez ohľadu na vek, pohlavie či národnosť.

Avšak kedy a ako sa predsudky na základne kontaktnej hypotézy znižujú? Pettigrewovou odpoveďou je, že kontakt musí byť častý a nemôže byť povrchný. Na získanie odpovede na druhú otázku sa vykonali tri samostatné metaanalýzy najpravdepodobnejších faktorov: nadobudnutie nových vedomostí o druhej skupine, zníženie pocitu úzkosti a zvýšené pocity empatie.⁵⁷ Pôvodná Allportova myšlienka bola, že kontakt vedie k väčšej znalosti vonkajšej skupiny a táto kognitívna zmena znižuje predsudky. Výskum však dokazuje, že vedomosť je len malým mediátorom. Fyziologické dôkazy poukazujú na to, že pozitívny kontakt medzi skupinami zmierňuje úzkosť nad interakciou s vonkajšími skupinami. Zníženie úzkosti zase znižuje predsudky. Pozitívny kontakt taktiež zvyšuje empatiu pre vonkajšiu skupinu – človek začne vnímať ako sa členovia vonkajšej skupiny cítia a ako vnímajú svet. Zvýšenie empatie a perspektívy v konečnom dôsledku odbúrava predsudky.

Efekty kontaktnej teórie môžu byť aj negatívne, často sa to stáva v prípadoch, kedy si zúčastnení nemohli vybrať, či sa v takej situácii ocitnú a cítia sa ohrození. Príkladom môže byť pracovné prostredie, kedy existuje konkurencia medzi odlišnými sociokultúrnymi skupinami a zahrňuje medziskupinový konflikt.⁵⁸

---

⁵⁷ PETTIGREW et al., 2008

⁵⁸ PETTIGREW et al., 2011

Praktická časť

V praktickej časti autorka popisuje metodológiu evaluácie a približuje samotný evaluovaný projekt a implementujúcu organizáciu. Druhá časť praktickej časti prezentuje evaluačné zistenia v kritériách relevancia, efektivita, hospodárnosť, dopad a udržateľnosť.

3 Metodológia evaluácie

3.1 Definícia evaluácie

Slovo evaluácia má viacero definícií. Všeobecne je evaluácia v Slovníku súčasného slovenského jazyka definovaná ako „*odborné posudzovanie, posúdenie úrovne plnenia vopred stanovených kvalitatívnych a kvantitatívnych kritérií, hodnotenie*“.⁵⁹ V samotnej odbornej disciplíne rozdiely v definícii slova odzrkadľujú účel evaluácie – zodpovednosť (angl. *accountability*) alebo vyvodenie ponaučení (z angl. *lesson learning*), prípadne načasovanie evaluácie vo vzťahu k projektu, programu alebo politiky. V skutočnosti neexistuje všeobecná dohoda o samotnej definícii. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (z angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development; OECD*) a Výbor pre rozvojovú spoluprácu (z angl. *Development Assistance Committee; DAC*) definuje evaluácie ako “*Systematické a objektívne hodnotenie prebiehajúceho alebo dokončeného projektu, programu, alebo politiky, jeho návrh, realizácia a výsledky. Cieľom je určiť relevantnosť a plnenie cieľov, efektivitu, efektívnosť, dopad a udržateľnosť. Hodnotenie by malo poskytnúť dôveryhodné a užitočné informácie pre príjemcov a darcov a prípadné začlenenie získaných skúseností do rozhodovacieho procesu. Evaluácia je taktiež proces určenia hodnoty alebo významu aktivity, politiky, alebo programu, systematické a objektívne posúdenie plánovanej, prebiehajúcej alebo ukončenej intervencie.*“⁶⁰

Morra Imas a Rist definujú štyri účely evaluácie:

- Etický, kde evaluácia slúži ako zdroj informácie pre politických lídrov a občanov o tom, ako bol implementovaný projekt alebo program a aké výsledky boli dosiahnuté;
- Manažérsky/riadiaci, kde je cieľom dosiahnutie racionálnejšieho rozdelenia finančných a ľudských zdrojov, zlepšiť riadenie programu a zvýšiť výnosy;
- Rozhodovací, kde evaluácia pripraví podklady pre rozhodnutia o pokračovaní, ukončení alebo preformulovaní politiky, projektu, či programu;
- Vzdelávací a motivačný, kde cieľom je vzdelávať a motivovať verejné agentúry a ich partnerov tým, že im umožnia porozumieť procesom, do ktorých sa zapájajú, a stotožniť sa s cieľmi projektu alebo programu.

Evaluácia pomáha evaluátorom a organizátorom porozumieť a získať odpovede o organizovanej intervencii. Využívajú otázky ako napríklad:

- Aký je dopad intervencie?

---

⁵⁹ BUZÁSSYOVÁ, K a spol. *Slovník súčasného slovenského jazyka: A – G*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2006. ISBN 978-80-224-0932-4.

⁶⁰ OECD. *Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management*. Paris: OECD Publications, 2002. ISBN 92-64-08527-0. s.21-22.

- Je intervencia realizovaná podľa plánu?
- Existujú rozdiely medzi dopadmi intervencie na jednotlivých miestach, kde bol projekt realizovaný?
- Kto je z danej intervencie ziskava najviac?⁶¹

Benefity z projektu môžu byť rôzne; z niektorých intervencií ľudia ťažia roky, iné sú určené iba na okamžitý alebo krátkotrvajúci benefit; niektorí ľudia získavajú priamo, iní zasa nie sú zahrnutí priamo do projektu, ale nepriamo čerpajú benefity z intervencie.

Evaluácia musí byť realizovaná podľa určitých kritérií. Kritériami sa rozumejú princípy a normy, podľa ktorých môžeme daný projekt hodnotiť. Výber evaluačných kritérií však závisí na charakteristike projektu. Ďalej sa na základe evaluačných kritérií tvoria otázky, ktoré skúmajú do akej miery boli jednotlivé kritéria naplnené.⁶² Najrozšírenejšími evaluačnými kritériami, predovšetkým v oblasti rozvojovej spolupráce, sú OECD/DAC kritéria. OECD ich identifikuje päť:

- **Relevancia (z angl. *relevance*):** do akej miery sa ciele evaluácie zhodujú s potrebami cieľovej skupiny, potrebami krajiny, prioritami na globálnej mierke alebo s politikou partnerských a rozvojových organizácií. Typickými otázkami pre toto kritérium sú:
  - Do akej miery sú ciele programu stále aktuálne?
  - Sú aktivity projektu alebo programu konzistentné s tým, o čo sa projekt či program usiluje?
  - Vedú aktivity projektu alebo programu k zaumieneným cieľom?
- **Efektivita (z angl. *effectiveness*):** skúma do akej miery došlo k naplneniu výstupov a cieľov projektu. Najčastejšími otázkami sú:
  - Do akej miery boli naplnené výstupy alebo ciele projektu či programu?
  - Aké boli najdôležitejšie faktory, ktoré viedli k (ne)naplneniu výstupov projektu či programu?
- **Hospodárnosť (z angl. *efficiency*):** porovnáva kvalitatívne a kvantitatívne výstupy v pomere k vstupom. Zameriava sa na finančné náklady, skúma, či boli k realizácií projektu či programu použité čo najekonomickejšie alternatívy vedúce k rovnakým výsledkom. Najpoužívanějšími otázkami sú:
  - Boli výstupy a ciele dosiahnuté načas?
  - Boli aktivity nákladovo efektívne?
- **Dopad (z angl. *impact*):** skúma zmeny, ktoré mali aktivity intervencie na cieľovú skupinu. Zmeny mohli byť pozitívne či negatívne, plánované alebo neplánované, priame alebo nepriame. Typickými otázkami sú:
  - Aká zmena nastala dôsledkom projektu či programu?
  - Koľko ľudí bolo ovplyvnených daným projektom či programom?

---

⁶¹ MORRA-IMAS, Linda G a Ray C RIST. *The road to results: designing and conducting effective development evaluations*. Washington, DC: World Bank, c2009. ISBN 978-0-8213-7891-5.

⁶² OECD. *Quality Standards for Development Evaluation*. Paris: OECD Publications, 2010. ISBN 978-92-64-08390-5.

- Udržateľnosť (z angl. *sustainability*): zameriava na to, či aktivity a výstupy projektu či programu budú pokračovať aj po zastavení finančnej podpory od donora. Projekt musí byť udržateľný aj z environmentálneho hľadiska. Najčastejšími otázkami sú:
  - Do akej miery budú aktivity programu pokračovať aj po zastavení financovania zo strany donora?
  - Aké sú hlavné faktory, ktoré ovplyvnili (ne)dosiahnutie udržateľnosti projektu či programu?⁶³

3.2 Cieľ a forma evaluácie projektu EDISON

Cieľom evaluácie je popísať dopad projektu EDISON na jeho účastníkov, žiakov základných a stredných škôl. Evaluácia sa zameriava na pozitívne, ako aj negatívne aspekty implementácie projektu. Evaluácia skúmala taktiež relevanciu, efektivitu, hospodárnosť a udržateľnosť projektu. Vzhľadom na limitovaný rozsah diplomovej práce sa autorka nezameriavala na dopad projektu na organizačný tím, zahraničných stážistov, ani na školy ako celok.

Výsledky evaluácie sú primárne určené organizátorom projektu EDISON a členom pobočky AIESEC Olomouc, ktorá projekt realizuje. Cieľom evaluácie je tzv. *lesson-learning* - zameria sa na identifikovanie silných a slabých stránok realizácie a výsledky majú pomôcť skvalitneniu projektu v budúcnosti. Výsledky evaluácie budú taktiež poskytnuté aj školám, na ktorých sa výskum realizoval.

Autorka diplomovej práce je bývalou členkou organizácie AIESEC Olomouc, ale na organizácii projektu nemá žiadny podiel, preto je možné považovať evaluáciu za externú. Výhodou je však detailné porozumenie projektu a znalosť procesov v rámci organizácie, čo robí realizáciu evaluácie efektívnejšou a spätnú väzbu kvalitnejšou.

Samotný výskum začal týždeň pred projektom, kedy boli žiakom základných a stredných škôl rozdane dotazníky. Po skončení projektu nasledovalo ďalšie dotazníkové šetrenie na školách, ako aj rozhovory s organizátorkou, učiteľmi a riaditeľmi škôl a zakladateľkou projektu. Evaluáciu tohto rozpätia považujeme za formatívnu.

3.1 Evaluačný dizajn a prístup

V meraní „pred a po“ (angl. *before-and-after measurement*) autorka pokladá dáta zozbierané pred začiatkom projektu ako základné dáta (angl. *baseline data*), s ktorými porovnáva dáta zozbierané po projekte. Evaluácia porovnáva vývoj názorov v rámci skupiny účastníkov pred a po uskutočnení aktivít projektu, a teda je zvolený kvázi experimentálny dizajn. Vzhľadom na absenciu logického rámca projektu vychádzala evaluácia z logického rámca vytvoreného autorkou po analýze primárnych dokumentov. Zároveň bude aplikovaná klastrová evaluácia (angl. *cluster evaluation*), ktorá porovnáva implementáciu projektu a jeho dopad na rôznych školách.

---

⁶³ OECD. *Evaluating Development Co-operation: Summary of key norms and standards*. 2. Paris: OECD Publishing, 2010.

V samotnej evaluácii sa autorka bude zameriavať na výstupy. Ciele projektu nemali stanovené merateľné indikátory a neboli formulované tak, aby ich bolo možné evaluovať.

3.2 Evaluačné otázky

Evaluačné otázky boli konštruované podľa evaluačných kritérií definovaných Výborom pre rozvojovú pomoc Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, popísaných v kapitole 3.1.

Tabuľka 4: Evaluačný dizajn

č.	Evaluačná otázka	Zdroj dát	Metóda zberu dát
I. Relevancia			
1.	Do akej miery projekt odráža potreby spoločnosti?		
A	Bol pred založením projektu EDISON v ČR prevedený výskum potrieb?	projektové dokumenty, zakladateľka projektu EDISON v ČR, koordinátorka projektu	analýza projektových dokumentov, rozhovor so zakladateľkou projektu EDISON v ČR a koordinátorkou projektu
B	Bol výskum opakovaný pred realizáciou evaluovaného projektu?	projektové dokumenty, koordinátorka projektu	analýza projektových dokumentov, rozhovor s koordinátorkou projektu
2.	Existujú empirické dôkazy, že aktivity projektu vedú v podobných kontextoch k zamýšľaným cieľom?	odborná literatúra	analýza odbornej literatúry
3.	Existujú v Českej republike podobné projekty s pozitívnymi výsledkami?	prieskum trhu	analýza prieskumu trhu
4.	Do akej miery sa projekt zhoduje s prioritami MŠMT?	webové stránky MŠMT, projektové dokumenty	analýza priorit MŠMT a projektových dokumentov
A	Aké sú priority MŠMT v Rámcovom vzdelávacom programe?		
5.	Do akej miery boli ciele a hodnoty reflektované vo výberových konaniach?	koordinátorka projektu, zamestnanci škôl	rozhovor s koordinátorkou projektu a zamestnancami škôl
A	Podľa akých indikátorov boli vybraní členovia projektového tímu?		
B	Podľa akých indikátorov identifikovali členovia projektového tímu vybrané školy?	koordinátorka projektu	rozhovor s koordinátorkou projektu
C	Podľa akých indikátorov identifikovali členovia projektového tímu vybraných zahraničných stážistov?		
D	Podľa akých indikátorov boli identifikované vybrané triedy?	zamestnanci škôl	rozhovory so zamestnancami škôl
6.	Do akej miery je projekt vnímaný ako relevantný samotnými školami?	zamestnanci škôl	rozhovory/dotazníky so zamestnancami škôl
A	Aká bola motivácia škôl zapojiť sa do projektu?	zamestnanci škôl	rozhovory/dotazníky so zamestnancami škôl

II. Efektivita			
1.	Ako boli nastavené projektové aktivity a manažment projektu vzhľadom k dosiahnutiu cieľa projektu?	koordinátorka projektu, dotazníky so žiakmi, sociálne média organizácie, zamestnanci škôl	rozhovor s koordinátorkou projektu, analýza a porovnanie dotazníkov žiakov, analýza sociálnych médií organizácie, dotazník s účastníkmi projektu
A	Aký bol obsah hodín vyučovaných zahraničnými štážiarmi?	koordinátorka projektu, dotazníky so žiakmi	rozhovor s koordinátorkou projektu, analýza a porovnanie dotazníkov žiakov
b	Aké boli sprievodné aktivity projektu? Aký bol program sprievodných aktivít projektu?	koordinátorka projektu, dotazníky so žiakmi	rozhovor s koordinátorkou projektu, analýza a porovnanie dotazníkov žiakov
c	Ako sa líšili implementované aktivity medzi školami?	koordinátorka projektu, dotazníky so žiakmi	rozhovor s koordinátorkou projektu, analýza a porovnanie dotazníkov žiakov
d	Ako hodnotia účastníci realizáciu aktivít?	účastníci	dotazník s účastníkmi projektu
e	Aký bol obsah prípravného seminára? Kto viedol školenia? Aké bola kvalifikácia lektorov?	koordinátorka projektu	rozhovor s koordinátorkou projektu
f	Ako prebehlo sprostredkovanie informácií o projekte? (verejnosti, školám, rodinám, žiakom, potenciálnym štážiarmi, partnerom a ostatným stakeholdrom)	koordinátorka projektu, sociálne média organizácie, zamestnanci škôl	rozhovor s koordinátorkou projektu a zamestnancami škôl, analýza sociálnych médií organizácie
2.	Do akej miery boli výstupy projektu naplnené?	koordinátorka projektu, zamestnanci škôl, dotazníky so žiakmi	rozhovor s koordinátorkou projektu a zamestnancami škôl, analýza a porovnanie dotazníkov žiakov
a	Do akej miery boli naplnené zamýšľané aktivity a výstupy projektu?	koordinátorka projektu, zamestnanci škôl, dotazníky so žiakmi	rozhovor s koordinátorkou projektu a zamestnancami škôl
b	Aké sú hlavné faktory, ktoré ovplyvnili implementáciu projektu? (pozitívne, negatívne)	koordinátorka projektu, zamestnanci škôl	rozhovor s koordinátorkou projektu a zamestnancami škôl
c	Ako sa projektový tím vysporiadal s negatívnymi faktormi, ktoré ovplyvnili implementáciu projektu?	koordinátorka projektu, zamestnanci škôl	rozhovor s koordinátorkou projektu a zamestnancami škôl

3.	Ako sa vyvíjal projekt v pobočke Olomouc?	koordinátorka projektu, projektové dokumenty	rozhovor s koordinátorkou projektu, analýza projektových dokumentov
a	Ako projekt ovplyvnili jeho minulé implementácie v pobočke Olomouc?	koordinátorka projektu	rozhovor s koordinátorkou projektu
b	Ako projekt ovplyvnili jeho implementácie v iných pobočkách v Českej republike?		
c	Ako sa rozšírilo pôsobenie projektu organizovaného v pobočke Olomouc?	projektové dokumenty	analýza projektových dokumentov

III. Hospodárnost'			
1.	Boli aktivity projektu doručené na čas? Ak nie, o aké aktivity sa jednalo?	koordinátorka projektu	rozhovor s koordinátorkou projektu
a	Aké faktory ovplyvnili neskoré doručenie aktivít?		
b	Ako sa členovia projektového tímu vysporiadali so zmenami?		

IV. Dopad			
1.	Aký mal projekt dopad na žiakov základných stredných škôl?	žiaci základných a stredných škôl	dotazníky so žiakmi
a	Ako sa zmenila tolerancia žiakov voči iným kultúram?		
b	Ako projekt ovplyvnil motiváciu žiakov k zlepšeniu angličtiny?		
c	Ako sa líšili dopady projektu na žiakov rôznych typov škôl?	dotazníky žiakov	analýza a porovnanie dotazníkov žiakov
5.	Spôsobil projekt nezamýšľané negatívne dopady?	koordinátorka projektu, zamestnanci škôl	rozhovor s koordinátorkou projektu, rozhovor so zamestnancami škôl
a	Ako projektový tím reagoval na negatívne dopady projektu?	koordinátorka projektu	rozhovor s koordinátorkou projektu

V. Udržateľnosť			
1.	Aké kroky podnikla pobočka Olomouc v oblasti udržateľnosti projektu?	koordinátorka projektu	rozhovor s koordinátorkou projektu
a	Ako je zaistené predanie vedomostí budúcom organizátorom projektu?		
b	Do akej miery je zaistená finančná udržateľnosť projektu? Ako by bola zaistená bez prípadnej pomoci partnerov?		
c	Aké kroky podnikol projektový tím k udržaniu stálych účastníkov?		

3.3 Zber dát

Zber dát na vytvorenie evaluácie prebiehal vo viacerých etapách. Prvou bola analýza projektových dokumentov, následné dotazníkové šetrenie a rozhovory s účastníkmi projektu.

3.3.1 Analýza primárnych dokumentov

Hlavným dokumentom bola informačná brožúra vytvorená za účelom získania záštity MŠMT. Obsahuje profil organizácie, popis projektu, jeho víziu, ciele, históriu a účastníkov projektu. Priebeh projektu načrtáva týždenný program na škole s návrhom obsiahnutých tém a aktivít, popisuje rolu organizácie, školy a stážistov a analyzuje rozsah a pôsobnosť projektu v budúcnosti. Súčasťou informačnej brožúry sú taktiež referencie a odporúčenia zapojených škôl a multimediálna dokumentácia predošlých realizácií projektu. Bola vytvorená v septembri 2012 a je spísaná v českom jazyku. Ďalšie dokumenty zahŕňali záštitu a vyjadrenie MŠMT, kontakt na školy zapojené do projektu, kvantitatívne plány organizácie, zoznam sprievodných aktivít a dokumenty monitorujúce predchádzajúce realizácie projektu. Projektové dokumenty boli autorke poskytnuté so súhlasom národného vedenia organizácie AIESEC, ako aj so súhlasom vedenia pobočky v Olomouci. Analýza dokumentov započala v decembri 2017.

Keďže časť výskumu vychádza aj z logického rámca projektu, autorka ho považuje za súčasť primárnych dokumentov. Nebol síce poskytnutý organizáciou z dôvodu jeho absencie, bol ale vytvorený autorkou na základe projektových dokumentov.

3.3.2 Dotazníkové šetrenie

Dotazníkové šetrenie tvorilo druhú fázu zberu dát. Tvorba dotazníka sa riadila odporúčaniami Křeménkovej a Novotného z publikácie *Úskalí tvorby dotazníků pro děti a dospívající: zkušenosti z ohniskových skupin*.⁶⁴ Autori radia vyhýbať sa negáciám vo vetách, používaniu dvojjýznamových a cudzích slov. Problematickým aspektom sú aj problémy s odpovedaním pomocou rozsahu číselnej hodnotiacej škály, napr. 1-5. Pri strate motivácie a záujmu majú totiž deti tendenciu reagovať využitím energeticky a kognitívne nenáročných postupov, napr. mechanickým zaškrtnutím podľa zvoleného kľúča. Na druhej strane však majú výskumníci tendenciu zjednodušovať, prípadne až prehnane vysvetľovať inštrukcie, a tým stavať deti do nevyjadrenej role menej schopných alebo podriadených, potrebujúcich ochranu a vedenie. To potom môže negatívne ovplyvniť motiváciu a ochotu respondentov pri poskytovaní odpovedí.

Mysliac na odporúčanie Křeménkovej a Novotného boli vytvorené dve rady dotazníkov vychádzajúce z logického modelu. Prvé šetrenie prebiehalo pred zahájením projektu. Obsahovalo sadu 35 výrokov rozdelených do 11 skupín. Z každej skupiny výrokov mali žiaci za úlohu vybrať jeden a viac, ktoré sa najviac stotožňujú s ich osobným názorom. Záver tvorili dve uzavreté otázky, pri ktorých respondenti volili odpoveď z možností „áno“ a „nie“. Druhé šetrenie prebiehalo po ukončení projektu. Prvú časť tvorili rovnaké výroky ako v prvom dotazníku, dopĺňovalo ich ale 9 otvorených otázok súvisiacich s realizáciou projektu. Dotazníky pred a po projekte boli distribuované rovnakým triedam.

Dotazníky boli vytvorené v českom jazyku a boli anonymné. Distribuované boli žiakom v papierovej forme prostredníctvom členov učiteľského zboru alebo autorkou osobne. Pilotné

---

⁶⁴ KŘEMÉNKOVÁ, Lucie a Jan Sebastian NOVOTNÝ. Úskalí tvorby dotazníků pro děti a dospívající: zkušenosti z ohniskových skupin. In: *Psychologie a její kontexty*. 7 (2). 2016, s. 87-98.

testovanie dotazníkov prebehlo nezúčastnenou osobou vo veku cieľovej skupiny, ktorá nenavrhol žiadnu zmenu. Znenie oboch dotazníkov je k nahliadnutiu v prílohách 1 (dotazník pred projektom) a 2 (dotazník po projekte).

Do evaluácie autorka zaradila aj dotazníky odosielané organizáciou AIESEC Olomouc zapojeným školám pred začiatkom projektu s cieľom skvalitniť budúce realizácie. Vzhľadom k tomu, že vyzbierané dáta neboli využité v žiadnej inej publikácii, so súhlasom organizácie sa autorka rozhodla začleniť výsledky dotazníku do svojej diplomovej práce.

3.3.3 Pološtruktúrované rozhovory

Poslednú časť výskumu tvorili pološtruktúrované rozhovory s uzavretými aj otvorenými otázkami s členmi učiteľského zboru na evaluovaných školách, koordinátorkou projektu EDISON a zakladateľkou projektu EDISON. Rozhovory boli so súhlasom nahrávané, zoznam otázok je uvedený v prílohách 3 – 5.

3.4 Výskumná vzorka

Za účastníkov projektu autorka považuje žiakov základných a stredných škôl, riaditeľov a zamestnancov zapojených škôl, stážistov a organizátorov projektu.

Dotazníkového šetrenia sa zúčastnilo 160 žiakov zo šiestich škôl v Olomouckom kraji z celkového počtu 20. Žiaci boli vo vekovom rozmedzí 13 až 23 rokov a dotazníkové šetrenia boli prevedené v triedach od 8. ročníka základnej školy až po posledný ročník strednej školy. Na piatich školách boli taktiež realizované rozhovory so zamestnancami školy zodpovednými za realizáciu projektu. V prílohe 6 nájdeme anonymný zoznam respondentov, ktorí boli zdrojom dát pre túto diplomovú prácu. Jedná sa o vhodný nenáhodný výber vzhľadom na dostupnosť a časové možnosti. Autorka sa snažila do dotazníkového šetrenia zahrnúť školy s rôznymi indikátormi – základné a stredné školy, školy s prvou a viacerými implementáciami projektu, ako aj školy v meste a na vidieku.

Dotazníkového šetrenia, ktorého vyzbierané dáta boli poskytnuté autorke organizáciou AIESEC Olomouc, sa zúčastnilo 19 škôl z celkového počtu 20.

3.5 Analýza dát

Analýza dát primárnych dokumentov

Analýza primárnych dokumentov bola využitá ako zdroj kvalitatívnych informácií o projekte a implementujúcej organizácii. Z informácií získaných z analýzy bol vytvorený logický rámec projektu, na základe ktorého boli vytvorené evaluačné otázky, ako aj dotazníky a rozhovory k ich zodpovedaniu.

Analýza dotazníkového šetrenia

Dotazníky boli distribuované v papierovej forme a následne manuálne prepísané do aplikácie SurveyMonkey. Aplikácia graficky analyzovala odpovede, hlbšia analýza prebehla po importovaní údajov do programu Microsoft Excel, kde boli zozbierané dáta vyfiltrované a roztriedené do kategórií – základné školy, stredné školy, školy na vidieku, školy v meste a školy podľa počtu realizácií projektu v minulosti. Kategórie boli neskôr medzi sebou porovnávané.

Analýza rozhovorov

Rozhovory boli podrobené obsahovej analýze. Po posúdení významu boli informácie spracované a interpretované v diplomovej práci ako odpoveď na evaluačné otázky.

3.6 Etika výskumu

Pred započatím výskumu bol riaditeľom škôl distribuovaný informovaný súhlas, ktorého podpísaním súhlasili s výskumným šetrením na príslušnej škole a s uverejnením výsledkov výskumu v rámci diplomovej práce. Podpísaný informovaný súhlas bol vyzbieraný pred prvým dotazníkovým šetrením. Informovaný súhlas v papierovej forme sa vzťahoval na účasť na dotazníkovom šetrení. V prípade zamestnancov škôl, projektovej koordinátorky AIESEC Olomouc a zakladateľky projektu EDISON v Českej republike, bol informovaný súhlas ústny. Respondenti boli oboznámení so zámerom a cieľom výskumu, ako aj o jeho priebehu. V evaluácii sa neuvádzajú ich mená, ani iné identifikačné údaje, čo zamedzuje prípadné poškodenie reputácie účastníkov výskumu a ohrozenie ich sociálneho postavenia. Účastníci výskumu boli informovaní o možnosti kedykoľvek odstúpiť od súhlasu. Autorka rešpektuje obecný etický rámec stanovený v Ústave Českej republiky, resp. zákon č. 2/1993 Sb. – Listina základných práv a slobôd, ako aj zákon č. 101/2000 Zb. o ochrane osobných údajov.

3.7 Limity výskumu

Evaluačný dizajn využíva len meranie „pred a po“ (angl. *before-and-after measurement*), a teda nemôžeme jednoznačne povedať, že zmenu spôsobila len evaluovaná intervencia, pretože chýba porovnanie so skupinou, u ktorej projekt neprebehol. Autorka sa však snažila predísť skresleniu dát tým, že dotazníkové šetrenie prebehlo v čo najkratšom čase po realizácii projektu a zároveň na škole neprebehli žiadne iné aktivity a projekty, ktoré by mohli vývoj názorov žiakov ovplyvniť.

Opakovaná implementácia projektu na školách je pre organizáciu bezo sporu prínosom. Pre účely evaluácie však môže dôjsť ku skresľovaniu výsledkov. Žiaci, ktorí sú už opakovane vystavovaní fungovaniu organizácie môžu odpovedať na základe ich znalosti priebehu a mienených cieľov projektu a nereflektovať tak vlastné názory.

Pravdepodobne najväčším limitom výskumu je, že autorka je bývalou členkou AIESEC Olomouc, na príprave a realizácii projektu však nemala žiadny podiel, taktiež v organizácii viac nepôsobí. Autorka však pozná fungovanie projektov a procesov v rámci organizácie a preto môže byť popis projektu a implementujúcej organizácie príliš zjednodušený a predpokladajúci predošlú znalosť fungovania organizácie. K zamedzeniu limitov výskumu bola kapitola prečítaná čitateľkou, ktorá nemá osobné skúsenosti s implementujúcou organizáciou. Navrhnuté zmeny boli zapracované do textu.

Limity výskumu sa vzťahujú aj na dotazníkové šetrenie. Pre mladších žiakov mohol byť dotazník náročný a mohlo tak prísť k nepochopeniu otázok a skresleniu odpovedí. V druhom šetrení autorka zaradila do dotazníku pomerne veľa otázok, ktoré neudržali pozornosť žiakov a veľa otázok obsahovalo veľmi stručné odpovede, prípadne neobsahovalo odpovede žiadne. Autorka sa tomu snažila zabrániť štúdiom relevantnej literatúry popísanej v kapitole 3.5.2.

Cieľom diplomovej práce je taktiež pomôcť organizácii skvalitniť projekt a tak mohla autorka v evaluácii opomenúť pozitívne evaluačné zistenia. Text sa vtedy môže zdať miestami príliš negatívny. Autorka postupovala podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia.

4 Popis implementujúcej organizácie: AIESEC

AIESEC je najväčšia medzinárodná študentmi riadená nepolitická nezisková organizácia na svete. Táto organizácia sa zameriava na posilnenie postavenia mladých ľudí v spoločnosti a prostredníctvom svojich aktivít im poskytuje možnosti rozvoja vedenia, medzikultúrne stáže a dobrovoľnícke výmeny po celom svete. Víziou AIESEC je *Mier a naplnenie ľudského potenciálu*.

4.1 História AIESEC

História AIESEC sa začala písať v roku 1948, kedy skupina siedmich mladých ľudí z Belgicka, Dánska, Fínska, Francúzska, Holandska, Nórska a Švédska založili *Association internationale des étudiants en sciences économiques et commerciales* (Medzinárodná asociácia študentov ekonómie a obchodu), AIESEC.

Na konci 40. rokov 20. storočia sa Európa stále spamätávala z druhej svetovej vojny. Vojna spôsobila straty na obyvateľstve, továrne a podniky boli v zúfalej potrebe vedúcich pracovníkov a manažérov. Kontinent však potreboval viac ako len rozvoj podnikania – vojna vážne poškodila vzťahy medzi európskymi národmi. V čase založenia AIESEC bolo jej cieľom „rozšíriť porozumenie národa rozšírením porozumenia jednotlivcov“. Zakladatelia verili, že zmenia svet postupne a začnú jednou osobou a jednou stážou.⁶⁵ Počas prvého roka existencie sa im podarilo uskutočniť výmeny 89 študentov. V priebehu ďalších rokov počet stáží, ale aj krajín zapojených do AIESEC stúpala. Do roku 1977 bola organizácia reprezentovaná v 50 krajinách sveta naprieč šiestimi kontinentmi. V prelomovom roku 2010 AIESEC po prvýkrát zorganizoval viac ako 10 000 stáží v priebehu jedného roka. Dnes AIESEC prenikol do 126 krajín a teritórií a má viac než 38 000 členov po celom svete. Organizácia je podporovaná viac než 8 000 partnermi.

AIESEC má poradné postavenie v Hospodárskej a sociálnej rade Organizácie Spojených národov (ECOSOC), je pridružený ku kancelárii Vyslanca generálneho tajomníka pre mládež a uznávaný Organizáciou OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO). Od roku 2015 je taktiež partnerom OSN pre šírenie povedomia o Cieľoch udržateľného rozvoja. AIESEC sa zaviazal, že bude podnecovať svoje aktivity v prospech Cieľov udržateľného rozvoja, a že jeho členovia sa budú aktívne podieľať na vytváraní stabilnejšieho, bezpečnejšieho a zdravšieho sveta. Od roku 2016 tieto ciele AIESEC aplikuje do svojich projektov.⁶⁶

4.2 Vízie a ciele AIESEC

Ako každá organizácia, tak aj AIESEC menil svoj popis a svoje ideály počas dlhých rokov svojej existencie, aby sa prispôbil aktuálnym globálnym trendom. Posledná revízia prebehla v roku 2015 na medzinárodnom kongrese v indickom Dillí, kedy si AIESEC stanovil ambicióznú víziu - *zapojiť a rozvinúť každého mladého človeka na zemi*. Ako to dosiahnuť predstavuje v dokumente *The AIESEC*

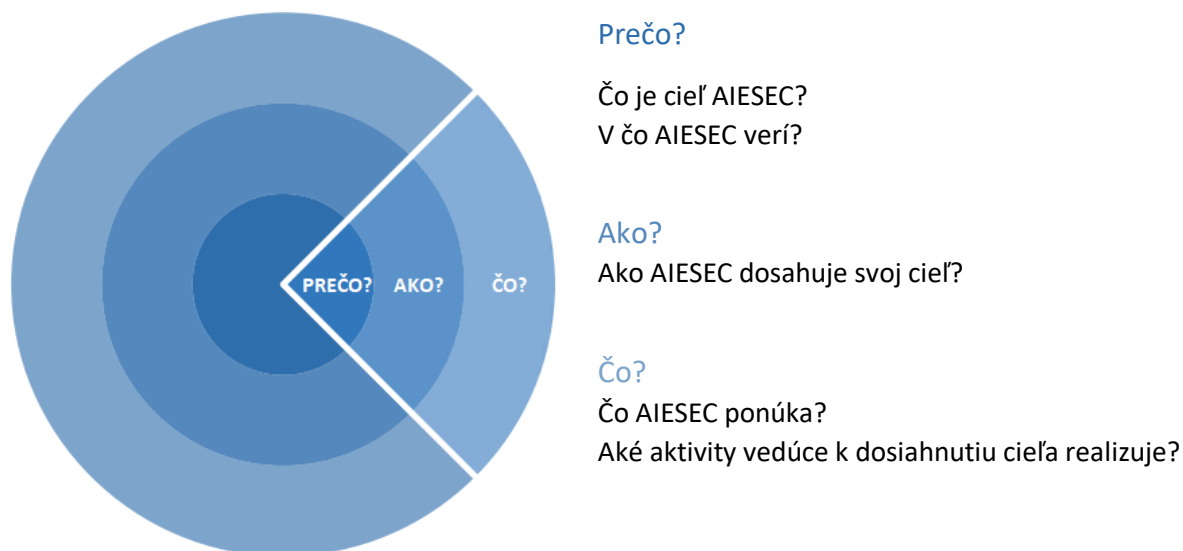
⁶⁵ AIESEC. *AIESEC 60th*. 2013.

⁶⁶ AIESEC. So, What is AIESEC?. *AIESEC.org* [online]. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: <https://aiesec.org/about-us>

Way⁶⁷, kde svojim členom mimo iné približuje prečo AIESEC existuje a čo je jeho cieľom. The AIESEC Way využíva metódu Zlatého kruhu (z angl. *Golden Circle*) od Simona Sineka.

Obrázok 1: Zlatý kruh AIESEC; upravené autorkou⁶⁸

Prečo bol AIESEC založený? Čo je jeho víziou?

Ako bolo napísané, AIESEC bol založený krátko po druhej svetovej vojne ako reakcia na vtedajšiu sociálnu, ekonomickú a politickú situáciu vo svete. Odvtedy sa situácia vo svete menila rýchlejšie ako kedykoľvek predtým. AIESEC verí, že kľúčom k lepšej a stabilnejšej budúcnosti sú mladí ľudia schopní rýchlo sa adaptovať na zmeny vo svete. Preto je víziou AIESEC mier a naplnenie ľudského potenciálu. Mier však očami AIESEC neznamená len obdobie bez vojny. Mier symbolizuje situáciu vo svete, v ktorom neexistujú konflikty založené na inakosti – na kultúrnej, náboženskej, etnickej, či sexuálnej. Mier taktiež znamená určitú harmóniu a spokojnosť so samým sebou. AIESEC sa snaží vytvoriť svet, v ktorom ľudia môžu pracovať na ich vlastnom chápaní mieru a zároveň rešpektovať názory ostatných. Prostredníctvom plnenia ľudského potenciálu sa AIESEC usiluje o svet, kde ľudia môžu byť najlepšou verziou seba samých.

Ako AIESEC dosahuje svoj cieľ?

K dosiahnutiu svojich cieľov vkladá AIESEC dôveru do mladých ľudí: „Veríme, že *udržateľný leadership s globálnym zázemím je fundamentálnym riešením problémov dnešného sveta. Vytvárame pre mladých ľudí medzinárodnú platformu kde môžu zvýšiť svoje sebavedomie, získať skúsenosti a napriek počiatočným chybám sa rýchlo učiť. Naším cieľom je, aby mladí ľudia objavili, na čom im skutočne záleží a mali tak pozitívny vplyv na spoločnosť a svoje okolie.*“⁶⁹

Leadership AIESEC definuje ako súbor nasledujúcich charakteristík človeka:

- Je uvedomelý (z angl. *self-aware*) – človek reflektuje svoje osobné hodnoty a zameriava sa na svoje silné stránky.
- Je Svetový občan (z angl. *world citizen*) – človek sa zaujíma o dianie vo svete, preberá zodpovednosť za svoje činy a verí, že nimi môže dosiahnuť zmenu vo svojom okolí

⁶⁷ AKSENOVA, Daria et al. *The AIESEC Way*. 2015. s.3. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: https://issuu.com/aiesecinestonia/docs/aiesec_way_toolkit

⁶⁸ ibid

⁶⁹ ibid

- Inšpiruje ostatných (z *angl. empowering others*) – človek sa snaží rozvíjať a inšpirovať ľudí vo svojom okolí
- Orientuje sa na výsledky (z *angl. solution oriented*) – je flexibilný, posúva sa vpred.

Súbor týchto charakteristík bol vyvinutý na základe pozorovania globálnych trendov ako je klesajúca dôvera vo formálnych lídrov, globalizácia, komplexnosť a prepojenosť sveta a atmosféra neistoty⁷⁰.

Čo AIESEC ponúka? Aké aktivity k dosiahnutiu cieľa realizuje?

Svoj cieľ dosahujú prostredníctvom realizácie medzikultúrnych výmen a tímových skúseností. Počas pracovných a dobrovoľníckych stáží majú mladí ľudia možnosť vystúpiť zo svojej komfortnej zóny, rozšíriť si obzory a prispieť komunite, v ktorej pracujú. Členovia AIESEC zvyčajne pracujú v tímoch, v ktorých sa učia realizovať a viesť takéto medzikultúrne výmeny, a tým zvyšujú svoj vodcovský potenciál⁷¹.

AIESEC realizuje tri typy medzikultúrnych výmen:

- Global Volunteer, krátkodobá dobrovoľnícka stáž, ktorá je realizovaná v rozmedzí 6 až 12 týždňov. Každý z projektov na stáži Global Volunteer sa zameriava minimálne na jeden z Cieľov udržateľného rozvoja a napomáha k jeho riešeniu⁷².
- Global Talent, dlhodobá profesná stáž realizovaná v rozmedzí 6 až 18 mesiacov. Stáž je určená čerstvým absolventom marketingu, ekonomických odborov a IT. Časté je aj vyučovanie jazykov na školách a v medzinárodných organizáciách⁷³.
- Global Entrepreneur, krátkodobá profesná stáž, ktorá stážistom ponúka možnosť nahliadnúť do start-upového prostredia. Trvá 6 až 12 týždňov a hlavnou pracovnou náplňou je väčšinou digitálny marketing, prieskum trhu či web design⁷⁴.

4.3 AIESEC Olomouc

Pobočka AIESEC Olomouc je jednou z jedenástich pobočiek v Českej republike. Vznikla v roku 2007 a pôsobí pri Univerzite Palackého v Olomouci. V súčasnosti na pobočke pôsobí viac asi 50 aktívnych členov v oblastiach marketing, financie a legalita, ľudské zdroje a koordinácia pracovných a dobrovoľníckych stáží. Mimo realizácie projektov Global Volunteer, Global Talent a Global Entrepreneur organizuje AIESEC Olomouc taktiež Orientation Days, prípravné semináre pre prvákov nastupujúcich na Univerzitu Palackého, pracovný veľtrh, či rôzne sprievodné akcie so zahraničnými stážistami⁷⁵.

⁷⁰ AKSENOVA et al., 2015

⁷¹ ibid

⁷² AIESEC. Global Volunteer. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/global-volunteer/>

⁷³ AIESEC. Global Talent. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/global-talent/>

⁷⁴ AIESEC. Global Entrepreneur. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/global-entrepreneur/>

⁷⁵ AIESEC. AIESEC Olomouc. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/olomouc/>

4.4 Projekt EDISON

EDISON je multikultúrny projekt, ktorý poskytuje mládeži v Českej republike priestor a motiváciu k premýšľaniu o budúcich možnostiach založených na poznaní ľudí z rôznych kultúr. Projekt vznikol ako prvý vzdelávací projekt svojho typu v AIESEC Česká republika. Cieľovou skupinou sú žiaci materských, základných a stredných škôl. Názov je vytvorený zo skupiny slov, ktoré predstavujú základnú myšlienku projektu:

E	<i>education</i> (vzdelanie)
D	<i>drive</i> (nadšenie, motivácia)
I	<i>internationality</i> (medzinárodný rozmer)
S	<i>students</i> (študenti)
O	<i>opportunity</i> (príležitosť)
N	<i>network</i> (sieť)

Projekt získal v roku 2013 záštitu Ministerstva školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky a v roku 2015 podporu od Informačného centra OSN v Prahe.⁷⁶ EDISON prebieha opakovane, v pobočke AIESEC Olomouc prebieha každého pol roka.

4.4.1 Vznik a vízia projektu

Projekt EDISON vznikol v roku 2009 z iniciatívny členky AIESEC Praha, Janky Pospíšilovej. Inšpiráciou jej boli vzdelávacie projekty AIESEC Poľsko.

“Prvotnou myšlienkou nebolo založiť len kultúrny, ale aj vzdelávací projekt. Študenti mali možnosť porovnávať to, čo sa deje u nás s tým, čo sa deje v zahraničí. Vysokoškóľáci, ktorí mali prísť na stredné školy mali hovoriť napríklad o politickom systéme, priemysle, literatúre, filmovom priemysle, o tom, ako sa tam podniká. Zmyslom projektu bol podporiť hlavné ciele AIESEC, ktorý bol založený po druhej svetovej vojne s cieľom zabrániť budúcim konfliktom postavených na odlišných kultúrach alebo intolerancii. Cieľom bolo žiakom ukázať, že nezáleží na tom, akým jazykom hovoríš a ako pri tom vyzeráš, ale záleží na tom, čo hovoríš.”⁷⁷

Podľa webových stránok AIESEC Česká republika „projekt EDISON spája mladých ľudí odlišných kultúr a národností, aby sa oboznámili so zvykmi, tradíciami a situáciou v iných krajinách a stali sa tak generáciou, ktorá prelomí prehlbujúcu sa medzikultúrnu bariéru. Víziou projektu je tolerancia a priaznivé spoločné spolužitie českej spoločnosti s rôznymi kultúrami a národmi, a to na základe ich porozumenia a odbúrania predsudkov a stereotypov. Vďaka multikultúrnej atmosfére vytvorenej zahraničnými stážistami projekt oživuje výučbu a zvyšuje záujem o štúdium medzi žiakmi a študentmi a učí ich nebáť sa odlišného.”⁷⁸

Na základe projektových dokumentov bol autorkou vytvorený logický model projektu, obsahujúci vstupy, aktivity, výstupy a ciele projektu. Uvedený je v prílohe 7.

⁷⁶ AIESEC. EDISON. AIESEC.cz [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/pro-skoly/>

⁷⁷ Rozhovor s Jankou Pospíšilovou, zakladateľkou projektu EDISON v AIESEC Česká republika, Olomouc, 16.10.2018

⁷⁸ AIESEC. EDISON. AIESEC.cz [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/pro-skoly/>

4.4.2 Charakteristika stakeholderov

Na priebehu projektu sa podieľa 5 skupín aktérov:

- **Členovia AIESEC Olomouc** – hlavní realizátori projektu; študenti vysokých škôl rôznych oborov. Majú za úlohu výber a školenie stážistov, asistenciu s vízami a ich príchodom, pomoc s vytváraním programu pre školu a externú propagáciu projektu.
- **Zahraniční stážisti** – študenti a absolventi vysokých škôl zo zahraničia s angličtinou minimálne na úrovni B1. Ich úlohou je vytvoriť program na výučbu a doručiť ho. Taktiež sa podieľajú na sprievodných aktivitách projektu ako je Global Village alebo Taste the World.
- **Materské, základné a stredné školy** – hlavný klient. Ich úlohou je koordinácia príprav projektu, podpora jeho priebehu a zaistenie ubytovania a stravy zahraničným stážistom. Školy sa na projekte podieľajú po zaplatení sprostredkovateľského poplatku.
- **Hostujúce rodiny a študenti** ubytujúci zahraničných stážistov
- **Partneri** – nesú časť finančného bremena implementujúcej organizácie. Väčšinou sú to mediálni partneri (denníky, rádiá, televízie..), mestá, vysoké školy poskytujúce zázemie organizácie, partneri zastrešujúci ubytovanie a stravu (internáty a menzy, penzióny), partneri podporujúci realizáciu projektu finančnou čiastkou, či alumni členovia organizácie, ktorí pôsobia ako lektori na prípravnom seminári.

4.4.3 Stručný priebeh projektu

Projekt EDISON organizovaný olomouckou pobočkou AIESEC prebiehal od 22. januára do 4. marca 2018. Do realizácie sa zapojilo 20 základných a stredných škôl v Olomouckom kraji, ktoré boli rozdelené do štyroch skupín, a tak v daný týždeň prebiehala realizácia projektu na štyroch školách zároveň. Celkom 24 stážistov z Ukrajiny, Peru, Taiwanu, Ruska, Indonézie, Azerbajdžanu, Číny, Indie a Gruzínska strávilo vždy jeden týždeň v jednej základnej alebo strednej škole. V rámci prvého týždňa projektu absolvovali prípravný seminár, počas ktorého sa zoznámili s českými reáliami a absolvovali kurzy na zlepšenie ich prezentačných schopností. Počas tohto týždňa mali taktiež možnosť dokončiť svoje materiály pripravené na výuku. Následne boli taktiež rozdelení do štyroch skupín a nasledujúcich päť týždňov navštevovali zapojené školy. Rozvrh hodín im vytvorila samotná škola. Počas tohto týždňa mali možnosť prezentovať vlastnú krajinu – viesť diskusie, variť národné jedlá, prezentovať národný tanec – aktivity záviseli od veku a jazykových schopností študentov.

Okrem organizovaného programu v rámci výuky boli žiaci i zahraniční stážisti motivovaní k spoločnému tráveniu voľného času. Projekt sa snaží sprostredkovať čo najintenzívnejšiu skúsenosť pre obe zapojené strany a spoločné trávenie voľného času v neformálnom prostredí podporuje zblížovanie jednotlivcov a budovanie dlhodobého vzťahu s cudzincom. Počas evaluovanej realizácie boli organizované výlety po okolí, predstavenie lokálnych pamiatok, či lyžovanie.

5 Evaluačné zistenia

Nasledujúca kapitola prezentuje evaluačné zistenia získané na základe analýzy projektových dokumentov, rozhovorov a dotazníkových šetrení realizovaných v rámci výskumu.

5.1 Relevancia

1. Do akej miery projekt odráža potreby spoločnosti?

Pred samotným založením projektu EDISON prebiehal v Českej republike vzdelávací projekt, ktorého podstatou bolo vytvoriť zahraničnú mobilitu pre vysokoškolských študentov, ktorí sa chceli po štúdiu venovať pedagogike. Vybraní stážisti prišli do Českej republiky na pracovnú stáž a na celý školský rok sa zapojili do učiteľského zboru ako vyučujúci angličtiny. Projekt bol však pomerne nákladný pre školy a zo spätnej odozvy vyplynulo, že by učitelia uvítali podobný projekt s kratším trvaním. Na podnet stredných škôl, s ktorými vtedy AIESEC Praha spolupracoval, vznikol projekt navrhnutý podľa požiadaviek hlavného klienta – školy.⁷⁹ Pred realizáciou evaluovaného projektu EDISON v roku 2018 nebol prevedený výskum potrieb. Organizátori vychádzali zo zvyšujúceho sa dopytu po projekte zo strany škôl, ako aj zahraničných stážistov.⁸⁰

Tabuľka 5: Vývoj realizácie projektu EDISON v AIESEC Olomouc od jeho počiatku, vlastné spracovanie⁸¹

	Počet zapojených škôl	Počet vybraných stážistov
Zima 2015	5	5
Jeseň 2015	10	10
Jar 2016	10	12
Jeseň 2016	14	16
Jar 2017	14	12
Zima 2017	12	15
Jar 2018	20	24

2. Existujú empirické dôkazy, že aktivity projektu vedú v podobných kontextoch k zamýšľaným cieľom?

V kapitole 2.1 sme sa zoznámili s kontaktnou hypotézou od Gordona W. Allporta⁸², ktorá tvrdí, že kontakt spĺňajúci niekoľko podmienok môže byť efektívny pri zmazávaní predsudkov a dosahovaní pozitívnej zmeny u jedincov a skupín. Allport sa domnieval, že k pozitívnym dopadom medziskupinového kontaktu príde pri dodržaní 4 kľúčových podmienok:

· Rovnocennosť

Koncept projektu EDISON je založený na tom, že zahraniční stážisti prichádzajúci do českých škôl zastávajú rolu učiteľov. Tu sa dostávame do situácie, kedy sú zúčastnení vo vzťahu učiteľ-žiak, čo môže evokovať pocit nadriadenosti a podriadenosti. Vzťah medzi žiakom a učiteľom je asymetrický. Obe

⁷⁹ Rozhovor s Jankou Pospíšilovou, zakladateľkou projektu EDISON v AIESEC Česká republika, Olomouc, 16.10.2018

⁸⁰ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, koordinátorkou projektu EDISON v AIESEC Olomouc na jar 2018, Olomouc, 16.10.2018

⁸¹ AIESEC Olomouc. *Historie realizací EDISONu*. 2015 (nepublikované)

⁸² Allport, 1954

strany sú však motivované tráviť spolu aj voľný čas. V neformálnom prostredí sa pocit nadradenosti a podradenosti vytráca, prichádza k zblížovaniu jednotlivcov a vytváraniu dlhodobého vzťahu.

Podľa Allporta by mali členovia oboch zúčastnených skupín (v tomto prípade žiaci základných a stredných škôl a zahraniční štážiisti) mať rovnaké zázemie, kvality a charakteristiky. Rozdiely v dosiahnutom vzdelaní, bohatstve, alebo skúsenostiach by mali byť minimalizované. Rozdiely medzi zúčastnenými skupinami sú však značné. Avšak prihliadnuc na národnostnú štruktúru Českej republiky treba zdôrazniť, že by bolo takmer nemožné zorganizovať projekt podobného rozsahu s lektormi rovnakého zázemia, s rovnakými kvalitami a charakteristikami.

- **Spoločný cieľ**

Projekt EDISON vychádza z iniciatívy školy, nie žiakov. Na základe prevedených rozhovorov so zamestnancami vybraných škôl vyplynulo, že všetky dotazované školy sa do projektu zapojili s cieľom priblížiť svojim žiakom odlišnú kultúru a predísť unáhlenej stereotypizácii, ako aj ozvláštniť výuku jazykov a dať žiakom príležitosť precvičiť si svoje jazykové schopnosti v neformálnom prostredí.

Môžeme skonštatovať, že ciele AIESEC sú podobné - organizovaním projektu EDISON si organizácia pokladá za cieľ budovať toleranciu a priaznivé spoločné spolužitie českej spoločnosti s rôznymi národmi, a to na základe ich porozumenia a odbúrania predsudkov a stereotypov prostredníctvom prezentovania odlišnej kultúry, zvyklostí a tradícií.

- **Medziskupinová spolupráca**

Vzhľadom na povahu projektu počas realizácie nedochádza k akejkoľvek súťaživosti medzi žiakmi a zahraničnými štážiistami, resp. medzi českou kultúrou a prezentovanou kultúrou.

- **Podpora autorít, orgánov a zákonov**

Na základe analýzy dokumentov v kapitole 1.3.2 a následnej analýzy českej vzdelávacej politiky v kapitole 1.4.1 vidíme, že podpora autorít je legislatívne zakotvená. Národný program rozvoja vzdelávania v Českej republike ako aj Rámcový vzdelávací program pre základné vzdelanie 1. a 2. stupňa základných škôl podporuje Multikultúrnu výchovu ako nástroj na výchovu k vzájomnej tolerancii, odstraňovaniu nepriateľstva a predsudkov voči nepoznanému a k spolupráci v globalizujúcej sa spoločnosti.

Štyri kľúčové podmienky Allporta počas projektu dodržané neboli, avšak metaanalýza 515 štúdií z roku 2 000 dokazuje, že všetky kľúčové podmienky – rovnocennosť, spoločný cieľ, medziskupinová spolupráca a podpora autorít, orgánov a zákonov – uľahčujú dosiahnutie pozitívnej zmeny, nie sú ale podmienkami nevyhnutnými. Metaanalýza taktiež dokázala, že dosiahnutie pozitívnej zmeny nezávisí od veku, národnosti ani pohlavia zúčastnených.⁸³

3. Existujú v Českej republike podobné projekty s pozitívnymi výsledkami?

V oblasti vzdelávania a multikultúrnej výchovy pôsobí v Českej republike množstvo organizácií (Člověk v tísni, Multikulturní centrum Praha, Univerzita Karlova a pod.). Autorka sa však ani po detailom prieskume trhu nedopátrala k projektu, ktorý by fungoval na podobnej báze ako projekt EDISON, a teda prezentovanie odlišnej kultúry priamo jej reprezentantom - zahraničným štážiistom. Najbližšie tomuto konceptu majú jazykové školy, ktoré k výuke jazyka zamestnávajú zahraničných lektorov, avšak ich hlavným cieľom nie je prezentácia kultúry, či odbúravanie predsudkov a stereotypov. Ak sa zameriame na organizácie šíriace medzikultúrne pochopenie, autorka nenašla

---

⁸³ Pettigrew et al.,2008

evaluáciu projektu, ktorá by sa zameriavala na dopady a porovnávala situáciu pred projektom a po projekte. Žiadna z evaluácií neaplikovala experimentálny, či kvázi experimentálny prístup, a tak nemôžeme tak jednoznačne povedať, že pozitívne výsledky popísané v nájdených evaluáciách vznikli na základe pôsobnosti daného projektu na škole alebo vo vybranej komunite. Rada organizácií navyše nerobí alebo nezverejňuje výsledky nimi realizovaného multikultúrneho projektu, o čom vypovedá aj záverečná výskumná správa Bořkovcovej a spol.⁸⁴ Zo *Situační analýzy zaměřené na zmapování stávající nabídky na trhu institucionální podpory a realizace programů multikulturní výchovy v ČR ve vztahu k různým cílovým skupinám*, ktorá analyzovala odpovede 40 realizátorov multikultúrnej výchovy v Českej republike vyšlo, že väčšina respondentov (32) využíva skôr hodnotenie než skutočnú systematickú evaluáciu. Organizácie sa vo väčšine prípadoch zameriavajú na organizačný priebeh projektu, alebo spätnú väzbu cieľovej skupiny na obsah projektu s cieľom zistiť, čo sa účastníkom páčilo a čo je potreba naopak zmeniť alebo odstrániť, nie však na celkový výstup projektu a jeho dopad na účastníkov. Jeden respondent uviedol, že robia finálnu projektovú evaluáciu, cielene sa však nesústreďujú na reflexie účastníkov. Deväť respondentov uviedlo, že ciele a systematickú evaluáciu nerobia, reflexiu získavajú náhodne a od jednotlivcov. Publikácia taktiež zisťovala, ako sa organizáciám darí dosahovať ich ciele. Veľká väčšina respondentov sa domnieva, že sa im ciele darí dosahovať (15), niektorí sú so svojimi výsledkami dokonca veľmi spokojní (7), malá časť podotýka, že si nie je istá alebo nevie. Bez riadnej evaluácie sú však tieto informácie subjektívne a nepresné.⁸⁵

Tabuľka 6: Odpovede na otázku „Ako sa Vám darí dosahovať ciele?“ výskumu *Situační analýza zaměřená na zmapování stávající nabídky na trhu institucionální podpory a realizace programů multikulturní výchovy v ČR ve vztahu k různým cílovým skupinám*; upravené⁸⁶

Odpoveď	Počet odpovedí	Percentuálne vyjadrenie
Darí	15	50 %
Veľmi dobre sa darí	7	23,2 %
Nevieme	6	20 %
Dúfam, že sa darí	1	3,3 %
Zatiaľ áno	1	3,3 %

4. Do akej miery sa projekt zhoduje s prioritami MŠMT?

Kapitola 1.4.2 nám približuje českú vzdelávaciu politiku a v nej aj Rámcový vzdelávací program pre základné vzdelanie 1. a 2. stupňa ZŠ s prierezovou témou Multikultúrna výchova. V porovnaní s logickým modelom projektu EDISON tu nájdeme rovnaké kľúčové slová. Pokým podľa RVP Multikultúrna výchova „*sprostredkováva porozumenie odlišným kultúram*“ a „*rozvíja zmysel pre spravodlivosť, solidaritu a toleranciu a vedie k chápaniu a rešpektovaniu neustále sa zvyšujúcej sociokultúrnej rozmanitosti*“⁸⁷, medzi výstupmi a cieľmi projektu EDISON môžeme nájsť „*odbúranie stereotypov a predsudkov voči odlišným kultúram, poskytnutie základu pre budovanie medzikultúrnej gramotnosti a zvýšenie vzájomnej tolerancie voči iným kultúram v súčasnej spoločenskej situácii v Českej republike a vo svete*“.

Na základe porovnania RVP a logického modelu projektu EDISON môžeme prísť k záveru, že prierezová téma Multikultúrna výchova ako aj projekt umožňujú žiakom zoznamovať sa

⁸⁴ BOŘKOVCOVÁ, Máša et al. *Závěrečná zpráva z výzkumu: Situační analýza zaměřená na zmapování stávající nabídky na trhu institucionální podpory a realizace programů multikulturní výchovy v ČR ve vztahu k různým cílovým skupinám*. 2008.

⁸⁵ ibid

⁸⁶ ibid

⁸⁷ Metodický portál RVP, 2016

s rozmanitosťou rôznych kultúr a ich tradíciami, a hodnotami, čo neodbúrava predsudky len voči kultúram prezentovaných v projekte (ukrajinská, peruánska, tibetská, čínska, taiwanská, indonézska, ruská, indická, gruzínska a azerbajdžanská), ale voči rôznym kultúram všeobecne. Škola je prostredie, v ktorom sa stretávajú žiaci z najrôznejšieho kultúrneho a sociálneho prostredia, a lepšie pochopenie vlastnej kultúrnej identity sa môže reflektovať do medziľudských vzťahov v rámci danej triedy a komunity, a vo väčšom meradle zlepšiť vzťahy medzi majoritnou a minoritnou kultúrou v českej spoločnosti.

Vzdelávacia oblasť Jazyk a jazyková komunikácia v RVP MŠMT podporuje výuku Cudzieho jazyka a Ďalšieho cudzieho jazyka. Podľa MŠMT *„Cudzí jazyk a Ďalší cudzí jazyk prispievajú k chápaniu a objavovaniu skutočností, ktoré presahujú oblasť skúseností sprostredkovaných materinským jazykom. Poskytujú živý jazykový základ a predpoklady pre komunikáciu žiakov v rámci integrovanej Európy a sveta. Osvojovanie cudzích jazykov pomáha znižovať jazykové bariéry a prispieva tak k zvýšeniu mobility jednotlivcov tak v ich osobnom živote, ako aj v ďalšom štúdiu a v budúcom pracovnom uplatnení. Umožňuje poznávať odlišnosti v spôsobe života ľudí iných krajín aj ich odlišné kultúrne tradície. Prehľbuje vedomie závažnosti vzájomného medzinárodného porozumenia a tolerancie...“*⁸⁸ To zároveň reflektuje výstupy a ciele projektu EDISON, ktorý sa cez prezentácie krajín v cudzom jazyku snaží o budovanie motivácie k štúdiu jazyka, a tak aj o zlepšenie jazykovej vybavenosti študentov. Prostredníctvom budovania siete kontaktov zahraničí a budovania motivácie k stanoveniu si ambiciózných cieľov do budúcnosti sa projekt snaží vychovať novú generáciu globálnych občanov.

5. Do akej miery boli ciele a hodnoty reflektované vo výberových konaniach?

Nasledujúca podotázka hodnotí, podľa akých indikátorov boli vybraní členovia projektového tímu, zapojené školy, zahraniční stážisti a zapojené triedy.

K dosiahnutiu cieľov je potrebné v počiatočnej fáze projektu projekt predať. Hlavnou pracovnou náplňou členov projektového tímu je teda prieskum trhu a následný predaj produktu. Vzhľadom na povahu práce projektová koordinátorka vytýčila nasledujúce kompetencie, ktoré boli pri výbere členov realizačného tímu zhodnotené:

- Odhodlanosť a asertívnosť, prípadne ochota učiť sa k asertívnosti
- Znalosť projektu
- Predajné schopnosti
- Sebavedomosť pri vystupovaní⁸⁹

Pri výbere škôl rozhodovala veľkosť mesta, v ktorej sa škola nachádza, dostupnosť, veľkosť školy, úspešnosť predošlej realizácie a typ školy. Primárne boli vybrané školy vo väčších mestách – *„...predpokladali sme, že vo väčšom meste bývajú otvorenejší ľudia. Skôr sme teda oslovili školu v nejakom Jeseníku, než napríklad v Brodke u Konice“*. To zohralo úlohu aj pri finančnej hospodárnosti projektu, členovia projektového tímu totiž mohli pokryť viacero škôl na jednej pracovnej ceste. Vzhľadom na to, že stážisti sa počas projektu presúvajú, dostupnosť zohrávala pri výbere škôl dôležitú úlohu. Prednostne boli kontaktované školy, kde realizácia v minulosti úspešne prebehla. Čo sa týka typu školy, boli uprednostňované gymnázia pred učilišťami: *„Gymnázia sú trochu viac zamerané na humanitné vedy a prídu mi z podstaty liberálnejšie...vzdelanie v nich je liberálnejšie.“* Pri výbere rozhodovala aj veľkosť školy: *„Jedna škola by mala zobrať šesť až osem účastníkov na týždeň a každému garantovať minimálne 25 hodín. V jednotriedkach sa to asi dá, ale čím väčšia škola, tým lepšie pre nás,*

⁸⁸ Vzdelávacia oblasť Jazyk a jazyková komunikácia - úvod. *Metodický portál RVP* [online]. 2015. [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10571>

⁸⁹ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 16.10.2018

tým väčšia šanca, že by ich zobrali všetkých.“ Organizácia nespôlpracovala so školami so žiakmi so zdravotným či mentálnym postihnutím vzhľadom na nedostatočnú špecializáciu organizácie a stážistov.⁹⁰

Pri výbere účastníkov nerozhodovalo vzdelanie, plusom boli však schopnosti, ktorými vedeli ozvláštniť výuku na základných školách. Tam bol obsah hodín interaktívnejší a hravý – spev, hranie na hudobný nástroj či workshopy a hry. Perspektívni stážisti boli pri vstupnom pohovore opýtaní aj na motiváciu: „...sledovali sme či nemajú nesprávnu motiváciu, takže keď nám človek povedal, že chce strašne cestovať, mali sme sa na pozore, pretože to nie je cestovateľský projekt, ale idú sem učiť. Ale zase ak chcel človek poznať novú kultúru, chcel napomôcť nejakému porozumeniu a ukázať tiež tú svoju, to bol dobrý znak. Museli nám dokázať, že sú pre vec zapálení.“ I keď sa projekt snaží o kultúrnu a etnickú diverzitu, kvôli sťaženým vízovým podmienkam organizátori neprijímajú stážistov z Afriky a Blízkeho východu.⁹¹

Z rozhovorov s členmi učiteľského zboru vyplynulo, že stážisti boli umiestnení väčšinou do tried vyšších ročníkov, aby mal projekt čo najväčší dopad. Žiaci vyšších ročníkov disponujú väčšou jazykovou kompetentnosťou, čo vedie k väčšej aktivite v triede a nabáda k diskusii. Tvorí sa zázemie pre budovanie osobnejšieho vzťahu medzi zahraničným stážistom a žiakom, čo posilňuje plnenie cieľov projektu.

6. Do akej miery je projekt vnímaný ako relevantný samotnými školami?

Motiváciu škôl zapojiť sa do projektu môžeme rozdeliť do štyroch kategórií: posilnenie jazykových a komunikačných schopností a zvýšenie motivácie učiť sa cudzie jazyky, ozvláštnenie výuky a budovanie konkurencieschopnosti školy, budovanie multikultúrneho povedomia a rozšírenie všeobecného prehľadu. Všetky školy, ktoré vyplnili dotazník, určujú žiakov ako cieľovú skupinu projektu, štyri z nich dopĺňujú, že projekt je určený aj pre pedagógov.⁹²

V dotazníku mohli školy uviesť viacero typov motivácií zapojiť sa do projektu. Šestnásť z nich uviedlo, že hlavnou motiváciou je posilnenie jazykových a komunikačných schopností a zvýšenie motivácie učiť sa cudzie jazyky. Školy uviedli, že cieľom je „jazykové obohatenie“, „rozhovory v cudzom jazyku bez možnosti prekladu do českého jazyka“ alebo „zvýšenie jazykových kompetencií žiakov a pedagógov“. Rovnaký počet škôl uviedol, že sa do projektu zapojil z dôvodu budovania multikultúrneho povedomia žiakov či pedagógov:

„Školu som prihlásil z vlastného presvedčenia, páči sa mi taký projekt. Vidíme čo sa deje vo svete...aj v Českej republike, odlišné kultúry tu často nie sú vítané, ľudia sa boja.“⁹³

„Treba ukázať študentom, že ľudia z iných častí sveta vlastne nie sú tak veľmi iní, a že sa s nimi dá celkom dobre baviť.“⁹⁴

„Musíme motivovať deti a žiakov ... k poznávaniu nových kultúr, prekonaniu strachu zo stretnutia s ľuďmi iných etníc, získaniu poznatkov zo zahraničia.“⁹⁵

---

⁹⁰ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, koordinátorkou projektu EDISON v AIESEC Olomouc na jar 2018, Olomouc, 15.11.2018

⁹¹ ibid

⁹² Dotazníkové šetrenie pred projektom realizované organizáciou AIESEC Olomouc, 3.1.2018 – 15.1.2018

⁹³ Rozhovor so zástupcom/kyňou riaditeľa školy č.5, 13.4.2018

⁹⁴ Dotazníkové šetrenie pred projektom realizované organizáciou AIESEC Olomouc, 3.1.2018 – 15.1.2018

⁹⁵ ibid

Tri školy sa do projektu zapojili s cieľom ozvláštniť výuku a budovať konkurencieschopnosť školy, dve školy uviedli, že cieľom bolo rozšíriť všeobecný prehľad žiakov.

Tabuľka 7: Motivácia škôl zapojiť sa do projektu EDISON na jar 2018; vlastné spracovanie⁹⁶

Motivácia zapojiť sa	Počet respondentov	Počet respondentov v %
posilnenie jazykových a komunikačných schopností a zvýšenie motivácie učiť sa cudzie jazyky	16	84,2 %
budovanie multikultúrneho povedomia	16	84,2 %
ozvláštnenie výuky a budovanie konkurencieschopnosti školy	3	15,8 %
rozšírenie všeobecného prehľadu	2	10,5 %

5.2 Efektivita

1. Ako boli nastavené projektové aktivity a manažment projektu vzhľadom k dosiahnutiu cieľa projektu?

Projekt EDISON sa snaží poskytnúť žiakom základ pre budovanie medzikultúrnej gramotnosti, a tým odbúravať stereotypy a predsudky voči iným kultúram. Víziou je zvýšenie vzájomnej tolerancie v súčasnej spoločenskej situácii v Českej republike a vo svete. Aktivitami projektu sa organizácia snaží o zvýšenie motivácie k štúdiu jazyka. Po úspešnej implementácii by študenti mali disponovať sieťou známych v zahraničí a spoznanie vysokoškolského študenta a jeho možností by malo viesť uvedomovaniu si budúcnosti a stanoveniu si ambiciózných cieľov.

Medzi hlavné aktivity projektu EDISON patrila prezentácia historického, kultúrneho a ekonomického kontextu zúčastnených krajín, demonštrácia odlišných zvykov a tradícií formou hudby, tanca a jedla a výuka jazykov. To všetko prebieha počas osobného kontaktu s vysokoškolskými študentami z iných krajín.

Aktivity realizované na jednotlivých školách sa líšili prihliadnuc na vekovú štruktúru a jazykovú vybavenosť triedy: „Na základných školách boli hodiny interaktívnejšie. Stážisti si mali pripraviť nejaké hry a pesničky. S malými deťmi to nebola prednáška, skôr sme sa im snažili ukázať, že pozrite sa, tu máte niekoho, kto nehovorí vašim jazykom alebo vyzerá inak alebo nosí iné veci, ale je taký istý človek ako vy.“⁹⁷ Pre stredné školy si stážisti pripravili prezentácie a približovali žiakom kultúru, geografie, či politické, sociálne alebo ekonomické reálie danej krajiny a tak sa často jednalo o výuku obsahovo podobnú učebným osnovám. Do obsahu hodín sa premietali aj požiadavky školy. Štyri školy mali reštrikcie ohľadom rozoberania otázky akejkoľvek viery, jedna z nich uviedla, že si nepraje propagáciu islamu. Štrnásť škôl nezasahovalo do obsahu výuky vôbec, jedna škola dotazník nevyplnila.

Z dotazníkového šetrenia môžeme zhodnotiť, že obsah hodín bol pre žiakov zaujímavý.

„s Gruzínkou sme tancovali, s Brazíľčankou sa hlavne rozprávali, s Indom sme sa dozvedeli o Indii a joge.“⁹⁸

⁹⁶ Dotazníkové šetrenie pred projektom realizované organizáciou AIESEC Olomouc, 3.1.2018 – 15.1.2018

⁹⁷ Rozovor s Alexandrou Zieglerovou, 16.10.2018

⁹⁸ Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

„Dozvedali sme sa nové veci o jednotlivých krajinách, jazykoch alebo kultúrach. Stážistka z Číny nás zoznámila s ich písmom a taktiež sme vyrábali z papiera. So stážistkou z Gruzínska sme tancovali.“⁹⁹

92,5 % žiakov sa vyjadrilo, že by podobný projekt uvítali znovu. Žiaci ocenili priateľskú atmosféru počas projektu, vďaka ktorej sa zblížili nie len so stážistami, ale aj so spolužiakmi. Najväčším plusom bola podľa nich konverzácia v anglickom alebo inom jazyku a získanie nových vedomostí o iných krajinách, čo sa zhoduje s výstupmi projektu. Hodiny zhodnotili slovami - „suprové“, „zábavné“ alebo „zaujímavé“.¹⁰⁰

„[páčilo sa mi] to, že som si mohla overiť svoje schopnosti v anglickej konverzácii. Spoznala som úplne iné kultúry a ľudí, s ktorými budem chcieť byť aj naďalej v kontakte.“¹⁰¹

„[páčila sa mi] nutnosť hovoriť anglicky, o zábavu bolo postarané celý týždeň. Taktiež sa stmelila naša trieda, trávili sme čas všetci spolu.“¹⁰²

„[páčilo sa mi] to, že som sa dozvedela zaujímavé veci o krajinách, ktoré by som nikdy nenašla, ich skúsenosti a hlavne noví kamaráti.“¹⁰³

Žiaci, ktorých školy zapojili priamo do organizácie celého týždňa a starali sa tak aj o voľnočasové aktivity stážistov, čelili časovému tlaku, keďže projekt prebiehal zároveň s výukou a ich obvyklými študijnými povinnosťami. Zároveň však uviedli, že by uvítali, keby projekt prebiehal dlhšie, čo však bolo v rozpore s názormi so zamestnancami škôl, ktorý by v menších školách uvítali menej stážistov na kratšie časové obdobie. V rozhovoroch taktiež uviedli, že by pri ďalších realizáciách uvítali väčšiu diverzitu národností. Školy, ktoré implementovali projekt vypovedali, že národnosti stážistov sa opakovali aj v minulých realizáciách, najčastejšie bola uvádzaná Čína, Indonézia a Gruzínsko. Dané krajiny však tvoria hlavných partnerov organizácie AIESEC Česká republika vďaka už etablovanej komunikácii a kvalite projektov a stážistov.

Okrem výuky žiaci trávili so zahraničnými stážistami čas aj neformálne, mimo vyučovacích hodín. Za organizáciu voľného času a sprievodného programu je zodpovedná škola. Niektoré školy boli v organizovaní neformálnych aktivít aktívnejšie, od čoho sa potom odvíjalo budovanie vzťahu medzi zahraničnými stážistami a žiakmi: „V [miesto realizácie] ich zobrali lyžovať, to bolo super, stážisti si to hrozne užili. Potom, keď boli na realizácii o 4 kilometre ďalej, stále sa stretávali so žiakmi z prvej realizácie“.¹⁰⁴

Zo sprievodných aktivít prebiehal pod záštitou AIESEC prípravný seminár pre zahraničných stážistov a udalosť Taste the World. Cieľom prípravného seminára bolo zoznámenie sa s AIESEC a projektom EDISON, ako aj príprava na nasledujúce týždne. Počas prvých dní sa stážisti zoznamovali s históriou, víziou a hodnotami AIESEC. Čas bol vyhradený aj na osobný rozvoj stážistov – za pomoci koordinátorky ľudských zdrojov si nastavili ciele, ktoré chcú počas stáže dosiahnuť. Keďže sa organizácia AIESEC zaviazala, že každý jej projekt bude prispievať k naplneniu jedného z Cieľov udržateľného rozvoja, bol stážistom vysvetlený koncept SDGs. Zoznámenie prebiehalo formou diskusie a spoločne sa dopracovali k stratégii, ako vybraný cieľ (cieľ č. 4 – kvalitné vzdelanie) žiakom priblížiť. Neskôr sa organizátori zamerali na české reálie a špecifiká. Stážistom prezentovali české tradície a kultúru a nevyhli sa ani priblíženiu českého vzdelávacieho systému a špecifik na českých školách:

⁹⁹ Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

¹⁰⁰ ibid

¹⁰¹ ibid

¹⁰² ibid

¹⁰³ ibid

¹⁰⁴ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 16.10.2018

„Radili sme, čo napríklad robiť s deťmi, ktoré vyrušujú, alebo naopak s deťmi, ktoré nie sú aktívne. Asi najväčším cieľom bolo vysvetliť stážistom, že to že sa deti nehlásia neznamená, že sa im lekcia nepáči, ale že sú proste len české deti, ktoré často radšej mlčia, než aby zdvihli ruku a spýtali sa na to, čo ich zaujíma.“ Nutné bolo upozorniť aj na možné strety kultúr a kultúrnu stereotypizáciu z pohľadu českého národa. Na záver stážisti prezentovali obsah pripravený na výuku alebo ho doladľovali za pomoci členov pobočky. Na prezentáciu sa mali možnosť prísť pozrieť aj riaditelia, zástupcovia, či členovia učiteľského zboru zapojených škôl. Školenia viedli členovia pobočky AIESEC Olomouc a rozdelené boli podľa obsahu – predstavenie AIESEC mal na starosti prezident pobočky, zoznámenie s projektom a logistické inštrukcie mali koordinátorka a členovia projektového tímu, osobný rozvoj a nastavenie cieľov prebehlo za pomoci koordinátorky ľudských zdrojov. Ostatné časti programu, ako napríklad predstavenie českej kultúry alebo mesta Olomouc, boli priradené členom pobočky podľa ich časových možností¹⁰⁵. Okrem prípravného seminára prebiehala pod záštitou AIESEC Olomouc aj udalosť s názvom Taste the World. Udalosť prebehla 14. februára a bola určená pre širokú verejnosť. Účastníci sa mohli stretnúť so zahraničnými stážistami a ochutnať ich národné jedlá. Účasť stážistov však bola pomerne malá, vzhľadom k tomu, že len jedna skupina stážistov sa v daný týždeň nachádzala na škole v Olomouci.

Projekt má pevne nastavenú komunikáciu a sporostredkovanie aktivít so zainteresovanými stranami. Školy boli prvotne kontaktované telefonicky. Po zjednaní schôdzky a jej samotnej realizácii, na ktorej členovia projektového tímu predstavili ponuku projektu, sa posielal školám e-mail ako pripomienka a doladľovali sa detaily spolupráce. Po podpísaní zmluvy prebiehala ďalšia komunikácia až pred samotným začiatkom projektu, čo v mnohých prípadoch znamenalo 3 či 4 mesiace odmlky v komunikácii. Z rozhovorov so zamestnancami škôl, ktorí boli zodpovední za realizáciu vyplynulo, že by preferovali komunikáciu len s jednou poverenou osobou. Pred aj počas realizácie sa stretávali a komunikovali s viacerými členmi súčasne a pôsobilo to neprofesionálne.¹⁰⁶ Pred začiatkom realizácie na škole členovia organizácie vo väčšine prípadov osobne odprevadili zahraničných stážistov na školy. Po skončení projektu organizácia zasielala krátky dotazník s cieľom zistiť spokojnosť alebo prípadnú nespokojnosť s projektom. Získané kvalitatívne informácie boli spracované a uchované ako spätná väzba s cieľom zlepšiť budúce realizácie projektu.¹⁰⁷

Kanáľom pre komunikáciu s verejnosťou je facebooková stránka AIESEC Czech Republic s viac ako 27 tisíc sledujúcimi, jednotlivé pobočky svoju facebookovú stránku nemajú. V priebehu projektu zároveň prebiehal aj nábor nových členov, o čom vypovedajú aj príspevky publikované a zdieľané facebookovou stránkou.¹⁰⁸ Udalosť Taste the World bola propagovaná taktiež na Facebooku – ku dňu 14. februára a udalosť hlásila 36 zúčastnených facebookových užívateľov a 139 užívateľov, ktorí prejavili záujem.¹⁰⁹ Plagáty propagujúce udalosť boli rozmiestnené po Olomouci a priestoroch Univerzity Palackého. Instagramový účet AIESEC Olomouc s viac ako 400 sledujúcimi taktiež sústredil

---

¹⁰⁵ AIESEC, Olomouc. *IPS AGENDA spring 2018*. 2018 (nepublikované)

¹⁰⁶ Rozhovor s riaditeľom/kou školy 1, 16.2.2018

¹⁰⁷ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

¹⁰⁸ AIESEC Czech Republic. In: *Facebook* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/aieseccr/>

¹⁰⁹ Global Village - Taste the World. In: *Facebook* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/events/1591402197616412/>

svoju online aktivitu na propagáciu náboru členov.¹¹⁰ Projekt má aj vlastnú facebookovú stránku s viac ako 3 000 fanúšikmi, tá je však neaktívna.¹¹¹

Uchádzači o stáž sa prihlasovali cez databázu stáží EXPA. Po registrovaní ich členovia projektového tímu kontaktovali e-mailom a pozvali na výberové konanie cez Skype. Výsledok výberového konania bol opäť zaslaný e-mailom. V prípade, že bol uchádzač vybraný, komunikácia s AIESEC Olomouc pokračovala a členovia projektového tímu poskytovali podporu vo veciach spojených s príchodom stážistov – víza, ubytovanie, praktické informácie. V priebehu realizácie projektu prebiehal každý druhý týždeň tzv. debriefing, na ktorom zisťovali členovia projektového tímu spätnú väzbu na realizáciu. Rovnaké stretnutie prebiehalo po skončení projektu.¹¹²

Za komunikáciu s hosťujúcimi rodinami zodpovedala zaisťujúca škola. Projekt nebol podporovaný žiadnymi externými partnermi.

2. Do akej miery boli výstupy projektu naplnené?

AIESEC Olomouc si stanovil kvantitatívne ciele projektu jednajúce o počte škôl a zapojených stážistov. Ich vizualizáciu a plnenie nájdeme v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 8: Kvantitatívny plán projektu EDISON, jar 2018, a jeho naplnenie; vlastné spracovanie¹¹³

	Plán	Realita	Naplnenie plánu v %
Počet zapojených škôl, s ktorými bola v minulosti nadviazaná spolupráca	7	12	171,4 %
Počet nových zapojených škôl	23	8	34,8 %
Celkový počet zapojených škôl	30	20	66,67 %
Počet vybraných stážistov	36	24	66,67 %

V tabuľke vidíme, že väčšina cieľov nebola naplnená. V porovnaní s plánom sa do projektu zapojilo viac škôl, s ktorými už v minulosti organizácia spolupracovala, avšak počet nových zapojených škôl organizácia nespĺnila: „Snažili sme sa najprv zapojiť čo najviac nových škôl, ale s blížiacim sa termínom sme potom oslovovali hlavne tie, kde sme predpokladali záujem, a medzi nimi teda aj tie, kde už EDISON bol a stretol sa s pozitívnym ohlasom.“¹¹⁴ Od počtu zapojených škôl sa odvíja počet stážistov. EDISON prebiehal na 4 rôznych školách v rovnakom čase a na každú sa AIESEC zaviazal dodať minimálne 6 stážistov. Ak by prebehlo preplánovanie vzhľadom na znížený počet škôl, dá sa povedať, že nový plán (dodanie 24 stážistov) dosiahla na 100 % v počiatkovej fáze projektu. Nemôžeme však opomenúť fakt, že dvaja stážisti odišli v dobe realizácie, a tak naplnenie v druhej fáze projektu dosiahlo 91,6 %.

Hlavným faktorom, ktorý ovplyvnil implementáciu projektu boli nútené logistické zmeny v priebehu projektu z dôvodu nečakanému odchodu stážistov.

„[stážista] nerátal s tým, že bude musieť robiť aj s malými deťmi, trebárs na základnej škole. Myslím, že bolo zle napísané JD [job description - náplň práce, pozn. autorky]. Rozhodol sa odísť, na ďalší deň

¹¹⁰ AIESEC Olomouc. In: *Instagram* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/olomouc.aiesec/>

¹¹¹ Project EDISON. In: *Facebook* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/projekt.edison/>

¹¹² Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

¹¹³ AIESEC Olomouc. *New planning 2017/2018_iGV OLOMOUC*. 2017 (nepublikované)

¹¹⁴ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, koordinátorkou projektu EDISON v AIESEC Olomouc na jar 2018, 26.11.2018

zase zostať a situácia sa takto opakovala. Nakoniec sme mu sami povedali, že teda nezostáva, s takým prístupom sa pracovať jednoducho nedalo. Po dvoch týždňoch projektu sme sa s ním rozlúčili... Odišiel a potom sme tam urobili nejaké zmeny v skupinkách, presunuli sme tam slečnu z Brazílie, aby to mali nasledujúce školy zábavnejšie, pestrejšie. Po týždni nám ale slečna z Brazílie povedala, že odchádza. Bola asi zle namatčovaná [nevhodný výber stážistu, vzhľadom na obsah a ciele projektu, pozn. autorky].“¹¹⁵

Odporou na situáciu bolo okamžité informovanie škôl, ktorých sa realizácia týkala a presun stážistov z početnejšej skupiny – „*bolo to ale krajné riešenie, nechceli sme si narušiť vzťahy so školami, ktorých sa to netýkalo.*“ Presun však nebol podľa slov koordinátorky ideálny - zo šiestich stážistov prišli štyria, z toho dvaja z rovnakej krajiny, čo nebolo pre školy atraktívne. Napriek počiatocným problémom však realizácia na postihnutej škole prebehla nad očakávanie a jej riaditeľ sa podľa slov koordinátorky vyjadril pozitívne v otázke ďalšej spolupráce. Pomerne veľký dopad vzhľadom na veľkosť projektu to malo na financovanie. Pri nesplnení si právnych záväzkov stanovených v zmluve a nedodaní dohodnutého počtu stážistov sa organizácia zaviazala k finančnému odškodneniu v prospech školy.¹¹⁶

Pri presúvaní stážistov z dôvodu zachovania kultúrnej pestrosti projektu prišlo k výmene stážistky z Tibetu za stážistku z Číny. Z pohľadu stážistky Číny prišlo len k vymeneniu čínskej občianky za inú čínsku občianku, čo vyvolalo rozruch okolo otázky suverenity Tibetu z pohľadu Číny. Po počiatocných nedorozumeniach bolo organizáciou vysvetlené, že sa projekt snaží o kultúrnu diferenciaciu – „*tu sa nemáme sústreďovať na nejaký politický spor – tak ako tak, Čína je obrovská krajina a každá provincia je iná, každá má svoje unikátne zvyky a tradície.*“¹¹⁷

Ďalším faktorom bola nedostatočná úroveň angličtiny jednej zo stážistiek, na čo v dotazníkových šetreniach a počas rozhovorov upozornili žiaci, ako aj členovia učiteľského zboru a samotná organizácia AIESEC Olomouc. Podľa slov projektovej koordinátorky bola komunikácia ťažšia, žiaci poukazovali na častú nutnosť dopĺňania slov z ich iniciatívy, alebo zo strany učiteľov, dlhé odmlky, či nesprávnu výslovnosť a gramatiku. K pochybeniu prišlo z dôvodu nejednotných pravidiel pri výbere stážistov. Každého pohovoru s potenciálnym stážistom sa zúčastnil iný člen projektového tímu. Vzhľadom na to, že sa po stážistoch nevyžaduje podloženie ich jazykovej spôsobilosti, u členov projektového tímu môže prísť k nesprávnemu ohodnoteniu jazykovej úrovne uchádzača.^{118 119 120}

Implementáciu projektu ovplyvnila aj pripravenosť stážistov. Školy uviedli, že niektorí sa nedokázali prispôbiť jazykovej úrovni mladších žiakov a neboli pripravení na aktivity s deťmi. Uvítali by, ak by organizácia v prípravnom týždni kládla väčší dôraz na nacvičenie prezentácií a jazyka v triede – pomalšie a hlasné vyjadrovanie¹²¹, keďže žiaci nižších ročníkov sa sťažovali na to, že stážisti hovorili rýchlo a nezrozumiteľne.¹²²

Na niektorých školách bol projekt žiakmi menej vítaný než na ostatných, čo sa prejavilo aj pri analýze dotazníkov. Pokým jedna časť žiakov rovnakej školy projekt rázne odmietala, druhá časť sa

---

¹¹⁵ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

¹¹⁶ ibid

¹¹⁷ ibid

¹¹⁸ ibid

¹¹⁹ Rozhovor s riaditeľom/kou školy 1, 16.2.2018

Rozhovor s učiteľom/kou angličtiny školy 2, 9.4.2018

Rozhovor s učiteľom/kou angličtiny školy 3, 27.3.2018

¹²⁰ Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

¹²¹ Rozhovor s učiteľom/kou angličtiny školy 3, 27.3.2018

¹²² Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

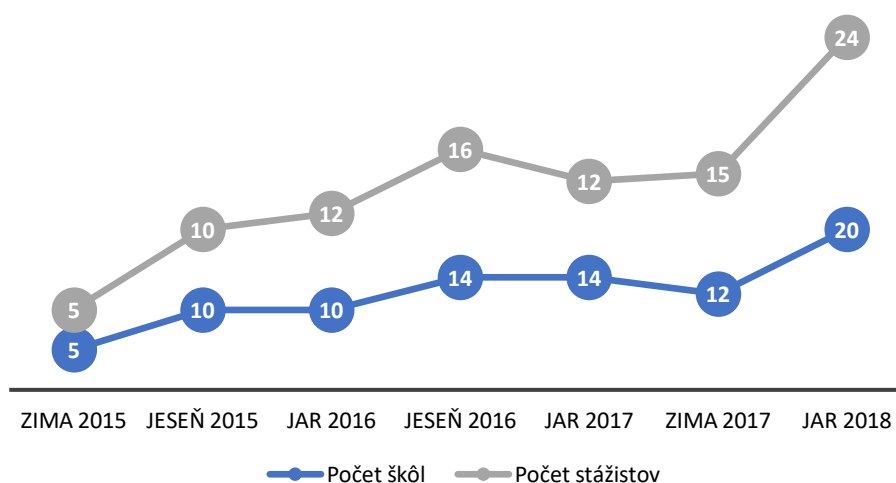
stážovala na nevhodné a neúmerné chovanie spolužiakov: „Na projekte sa mi páčilo všetko, až na to, že niektorí žiaci sa nevedeli chovať, stále sa nahlas bavili a narušovalo to prácu prezentujúcich.“¹²³

Pozitívne implementáciu ovplyvnil obsah a interaktívnosť hodín, ktorých spätnú väzbu autorka popisovala v zhodnotení predchádzajúcej evaluačnej otázky. Žiaci v dotazníkových šetreniach uviedli, že po pár hodinách sa prestali hanbiť hovoriť nahlas anglicky, čo podporilo aktivitu v triede. Mnohí si počas vyučovacích hodín či neformálnych stretnutiach vo voľnom čase vybudovali priateľský vzťah k zahraničnému stážistovi, čo sa premietlo aj do hodnotiacich dotazníkov.

3. Ako sa vyvíjal projekt v pobočke Olomouc?

Realizácia projektu EDISON na jar 2018 je doposiaľ najväčšou realizáciou v histórii pobočky Olomouc. Z realizácií v okrese Olomouc sa za tri roky projekt rozšíril do celého Olomouckého kraja. V nasledujúcom grafe je vizualizovaný rast projektu od jeho vzniku.¹²⁴

Graf 3: Vizualizácia rastu projektu EDISON v AIESEC Olomouc od jeho vzniku; vlastné spracovanie

Realizácia projektu na jar 2018 bola ovplyvnená predošlými realizáciami. Aj napriek počítačnému plánu sústrediť projekt na nové školy a tak nadviazať novú spoluprácu sa realizátori sústreďovali skôr na školy, kde v minulosti projekt úspešne prebehol.

K zlepšeniu projektu pobočka v Olomouci využíva kvalitatívne dáta zozbierané od škôl z predošlých realizácií vo forme dotazníkov – „keď trebárs vieme, že niekoho nebavia prezentácie a že všetko bolo v prezentáciách, tak vieme, že stážistov máme smerovať iným smerom.“ Rady dostávajú aj od iných pobočiek v Českej republike, na ktorých projekt prebieha. Tie sa týkajú väčšinou predaja a sprostredkovania projektu na školy a výberu stážistov a uchovávajú ich v zdieľaných dokumentoch – v organizácii je na pozícii koordinátora projektu každý rok niekto iný, informácie o implementácii sa uchovávajú ťažko a predanie vedomostí často prebieha neefektívne.¹²⁵

¹²³ Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

¹²⁴ AIESEC Olomouc. *História realizácií EDISONu*. 2015 (nepublikované)

¹²⁵ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

5.3 Hospodárnosť

1. Boli aktivity projektu doručené na čas?

Samotná realizácia projektu a jeho aktivity prebehli podľa prvotných časových plánov. Prípravný týždeň prebiehal od 22. januára do 27. januára 2018, nasledovala 5-týždňová realizácia od 28. januára do 4. marca 2018. Udalosť pre verejnosť prebiehala 14. februára, ako bolo pôvodne plánované.¹²⁶

Diplomová práca sa vzhľadom na rozsah nebude zaoberať finančnou hospodárnosťou projektu.

5.4 Dopad

1. Aký mal projekt dopad na žiakov základných a stredných škôl?

Na základe analýzy dotazníkových šetrení pred¹²⁷ a po projekte¹²⁸ môžeme vo všeobecnosti skonštatovať, že realizácia priniesla vývoj názorov v rámci jednotiek percentných bodov. Zaznamenaný bol významný pozitívny nárast počtu žiakov, ktorí uviedli, že sa v spoločnosti ľudí z inej krajiny cítia príjemne. Pokým pred realizáciou sa s týmto výrokom stotožňovalo 62,5 % opýtaných žiakov, po realizácii súhlas s výrokom uviedlo 71,88 % žiakov a teda zaznamenávame nárast o viac než 9 p.b, čo utvrdzujú aj vyjadrenia žiakov, ktorí ocenili už spomínanú priateľskú atmosféru počas projektu. Malý nárast zaznamenávame vo výroku „*Preferujem len ľudí z vybraných krajín*“, výber krajín sa však po realizácii projektu líši. Pokým pred projektom boli najčastejšími odpoveďami krajiny susediace s Českou republikou (najmä Slovensko a Nemecko) a krajiny západu (najmä USA, Veľká Británia a Francúzsko), po projekte žiaci uvádzali skôr krajiny, ktoré mali v projekte. Ešte významnejšiu pozitívnu zmenu zaznamenávame v druhej skupine výrokov. Na základe zozbieraných dát sa projektu darí budovať osobný kontakt s vysokoškolskými študentami z iných krajín – počet žiakov, ktorí sa stotožňujú s výrokom „*Medzi priateľmi mám ľudí z iných zemí*“ vzrástol o 11,25 p.b, čo predstavuje najväčšiu pozorovanú zmenu názorov pri porovnaní prvej a druhej implementácie na všetkých školách. Pomerne malé percentuálne zmeny priniesli vývoje názorov v rámci ostatných výrokov. Prekvapujúce sú výsledky, ktoré prieskum zaznamenal pri výrokoch jednajúcich o sieti kontaktov, jazyku a práci v budúcnosti. V prípade siete kontaktov a práce v budúcnosti dokonca prieskum zaznamenal negatívny trend. Po projekte sa znížilo percento žiakov, ktorí by sa stotožňovali s výrokom „*Myslím si, že mať známych po celom svete sa mi v budúcnosti môže hodiť*“ o 2,5 p.b. Po detailnejšej analýze odpovedí vyšlo najavo, že nárast počtu odpovedí v prospech tohto výroku zaznamenali všetky zapojené školy okrem strednej školy odborného zamerania, kde počet žiakov súhlasiacich s výrokom klesol o takmer 20 p.b. Rovnako odpovede ovplyvnili aj motiváciu učiť sa cudzí jazyk. Pri porovnaní realizácií na všetkých zapojených školách projekt nevybudoval žiadnu ďalšiu motiváciu učiť sa cudzí jazyk, rovnako však ani motiváciu neovplyvnil negatívne. Na strednej odbornej škole však táto motivácia klesla takmer o 5 p.b. Vývoj názorov v rámci strednej odbornej školy bol výrazne iný ako pri ostatných zapojených školách, detailnejšie sa bude autorka výsledkami zaoberať v ďalšej časti tejto diplomovej práce. Fakt, že motivácia učiť sa cudzí jazyk zostala pri porovnaní všetkých zapojených škôl nezmenená, mohli ovplyvniť aj problémy s jazykovou vybavenosťou stážistov. Vyššie ročníky, ktoré odkazovali na „*primitívnu angličtinu*“ niektorých stážistov, mohli nadobudnúť pocit, že sa v jazyku zlepšovať nemusia, keďže jeho úroveň majú lepšiu než prezentujúci vysokoškolský študent. Naopak, žiaci základných škôl, ktorí uvádzali, že stážistom často nerozumeli, mohli nadobudnúť odpor k odlišnému

¹²⁶ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

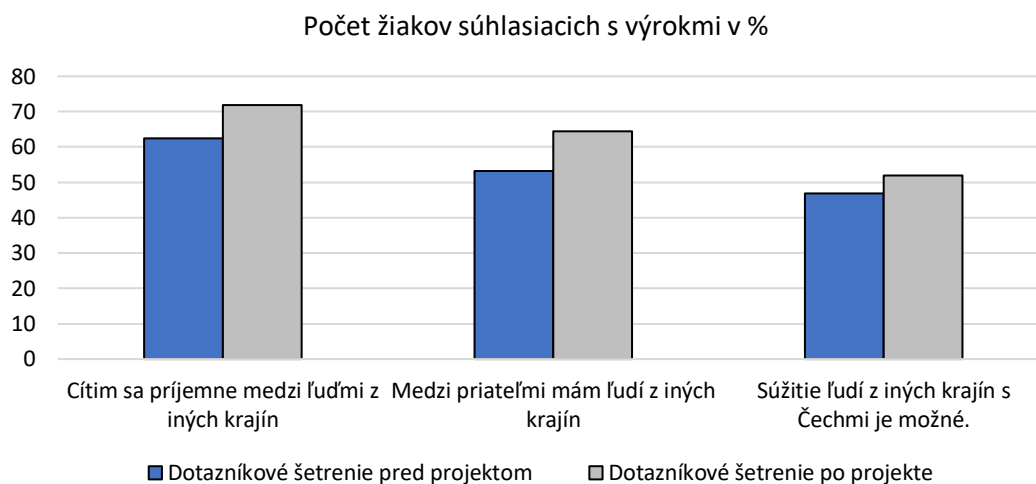
¹²⁷ Dotazníkové šetrenie pred projektom, 25.1.2018 – 23.2.2018

¹²⁸ Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

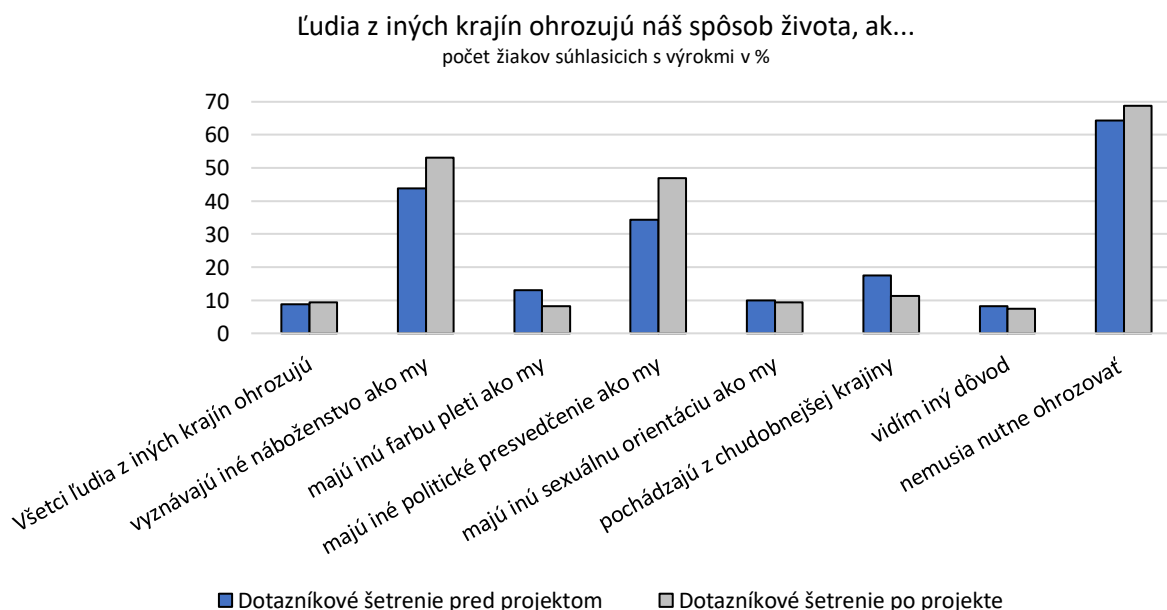
jazyku a projekt ich mohol od jeho štúdia odradiť. V otvorených otázkach však žiaci najviac oceňovali možnosť hovoriť anglicky či rusky a precvičiť si svoje jazykové schopnosti. Zo šetrení realizovaných pred projektom môžeme usúdiť, že motivácia k štúdiu cudzieho jazyka bola vysoká aj pred projektom. V ďalších skupinách výrokov jednajúcich o záujme žiakov o inú kultúru, súžití ľudí iných kultúr s Čechmi a tolerantnosti českej spoločnosti voči cudzincom projekt zaznamenal pomerne malú pozitívnu zmenu do 5 p.b. Najväčšie pozitívne zmeny, ktoré projekt priniesol sú zobrazené v nasledujúcom grafe.

Graf 4: Najväčšie pozitívne zmeny v rámci projektu; vlastné spracovanie

Malú zmenu projekt spôsobil aj v tolerantnosti žiakov voči iným kultúram – počet žiakov, ktorí sa vyjadrili, že ľudia z iných krajín nemusia znamenať hrozbu pre ich spôsob života vzrástol o 4,63 p.b. Klesol počet žiakov, ktorí považovali ako možnú hrozbu ľudí inej farby pleti, inej sexuálnej orientácie a ľudí z chudobnejších krajín, naopak vzrástlo percento žiakov, ktorí za možnú hrozbu považujú ľudí iného náboženstva a politického presvedčenia. Názor, že všetci ľudia z iných krajín predstavujú hrozbu pre český spôsob života vyjadril po projekte jeden žiak naviac, čo predstavuje posun v prospech výroku o 0,63 p.b. Grafické znázornenie vývoja názorov v rámci tohto výroku môžeme nájsť v nasledujúcej tabuľke.

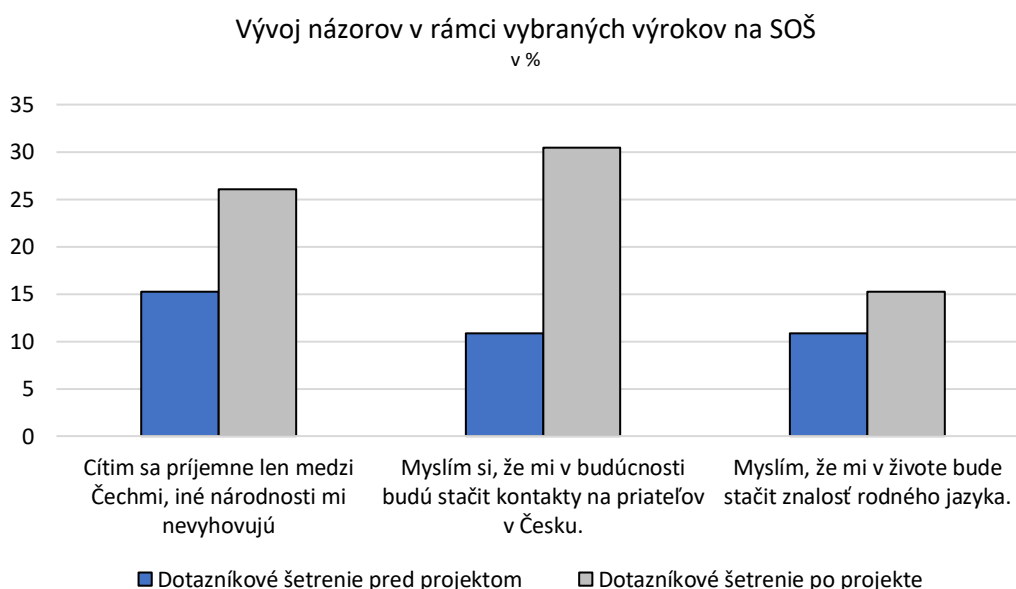
Graf 5: Vývoj názorov v percentách v rámci výroku „Ľudia z iných krajín ohrozujú náš spôsob života, ak...“; vlastné spracovanie

Žiaci využili aj možnosť uviesť iný dôvod, prečo by ľudia z iných krajín mali ohrozovať ich spôsob života. Valnú väčšinu odpovedí tvorilo tvrdenie, že cudzinci predstavujú hrozbu, pokiaľ nie sú schopní tolerovať českú kultúru, zvyky, náboženstvo a zákony. Traja žiaci uviedli ako hrozbu potenciálnych teroristov, jeden vyjadril obavu zo zabrania pracovných miest a jeden uviedol, že by musel platiť väčšie dane a zo svojho platu živiť migrantov. Po realizácii projektu sa individuálne odpovede obmedzili na netoleranciu kultúry, zvykov a zákonov, a obavy z možného terorizmu a islamistov. Vývoj názorov v rámci všetkých výrokov môžeme nájsť v prílohe 8.

Ako bolo spomínané, realizácia projektu na strednej odbornej škole spôsobila v porovnaní s ostatnými školami výrazne menšiu, resp. vyvolala až negatívnu zmenu. Pokým na ostatných školách pozorujeme pokles počtu respondentov pri výrokoch „Cítim sa príjemne len medzi Čechmi, iné národnosti mi nevyhovujú“, „Myslím si, že mi v budúcnosti budú stačiť kontakty na priateľov v Česku“ či „Myslím, že mi v budúcnosti bude stačiť znalosť rodného jazyka“, na strednej odbornej škole výroky zaznamenali nárast v jednotkách, pri dvoch výrokoch až v desiatkach percent. Vizualizáciu môžeme vidieť v grafe 6.

Graf 6: Vývoj názorov v rámci vybraných výrokov na SOŠ; vlastné spracovanie

Projekt ich však naopak odradil od rozhodnutia neštudovať na vysokej škole, viac ľudí sa však vyjadrilo že nevie, jednoznačné *chcem študovať na vysokej škole* výskum nezaznamenal. Zároveň však projekt motivoval žiakov stredných odborných škôl k práci v zahraničí. Percentuálny rozdiel vo výrokoch jednajúcich o budúcich plánoch žiakov nájdeme v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 9: Vývoj názorov žiakov SOŠ jednajúcich o plánoch v budúcnosti; vlastné spracovanie

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
V budúcnosti by som chcel/a študovať na vysokej škole.	15,22 %	13,04 %	-2,17
Nechcem študovať na vysokej škole.	45,65 %	30,43 %	-15,22
Neviem, nepremýšľal/a som nad tým.	39,13 %	56,52 %	17,39
V budúcnosti by som rada študoval/a alebo pracoval/a v zahraničí.	32,61 %	41,3 %	8,7
Študovať aj pracovať by som chcel/a v Českej republike.	26,09 %	30,43 %	4,35
Neviem, nepremýšľal/a som nad tým.	41,3 %	28,26 %	-13,04

V ostatných výrokoch pozorujeme podobný trend ako na ostatných školách – žiaci sa pozitívne vyjadrili k možnosti súžitia Čechov a ľudí z iných kultúr. Výrazné zmeny zaznamenávame v tolerantnosti žiakov – o viac než 20 p.b. klesol počet žiakov, ktorí za možnú hrozbu považujú ľudí z chudobnejších krajín, znížilo sa aj percento žiakov, ktorí za hrozbu považujú ľudí s inou sexuálnou orientáciou a farbou pleti, naopak stúpol počet žiakov, ktorí sa vyjadrili, že ľudia, ktorí vyznávajú iné náboženstvo predstavujú možnú hrozbu pre český spôsob života. Stredná odborná škola taktiež zaznamenala pokles počtu žiakov, ktorí považujú všetkých ľudí z iných krajín za hrozbu, o 15 p.b. Výkyv názorov v porovnaní so žiakmi z ostatných škôl mohol spôsobiť fakt, že na strednej odbornej škole bol projekt najmenej vítaný – 15 % žiakov by neuvítalo opakovanú realizáciu projektu, ktorí prezentuje iné kultúry, 56,5 % žiakov by podobný projekt uvítalo, ostatní sa k otázke nevyjadrili.

Ak sa však zaoberáme len vývojom názorov v percentách, výsledky môžu byť zavádzajúce. Školy, ktorých žiaci boli tolerantnejší k iným kultúram budú tak prirodzene zaznamenávať menšiu zmenu ako žiaci, ktorých názor bol na začiatku negatívny. Pre porovnanie autorka uvádza tabuľku, v ktorej zaznamenáva percento žiakov na stredných školách, na ktorých bol výskum realizovaný - strednej odbornej škole a gymnázium - prikláňajúc sa k pozitívnejšiemu vzťahu k iným kultúram. Dáta sa vzťahujú k dotazníkovému šetreniu uskutočnenému po realizácii projektu, zaokrúhlené sú na dve desatinné miesta.

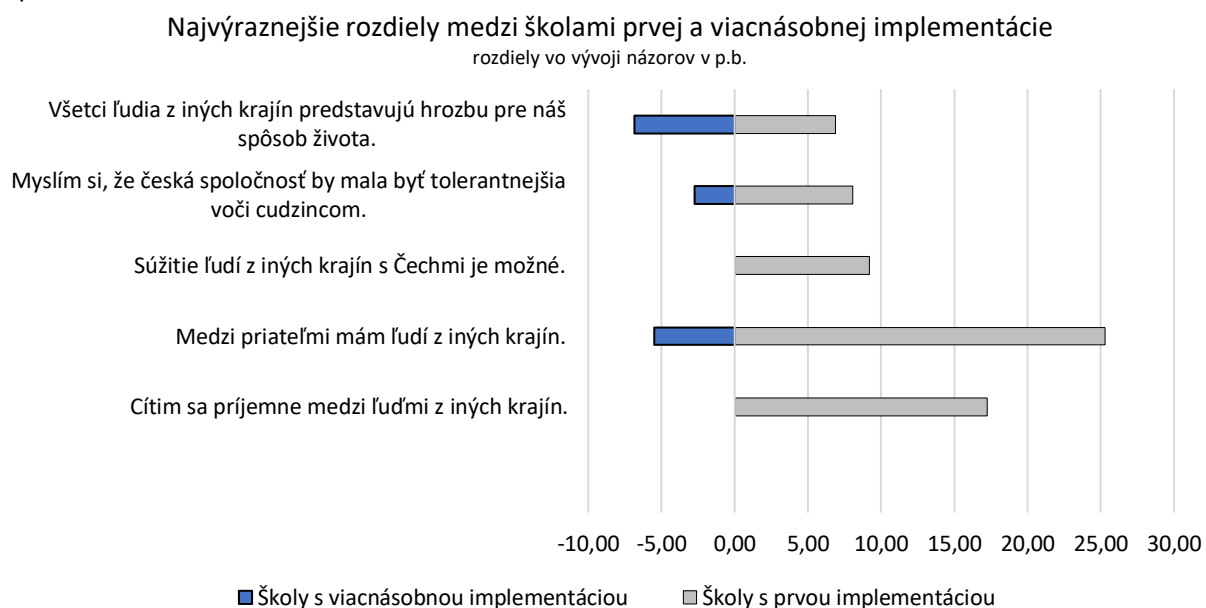
Tabuľka 10: Percento žiakov, prikláňajúcich sa k pozitívnejšiemu vzťahu k iným kultúram na stredných školách zapojených do výskumu; vlastné spracovanie

Výrok	Gymnázium	Stredná odborná škola
Cítim sa príjemne medzi ľuďmi z iných krajín.	92,5 %	50 %
Od ľudí z iných krajín sa môžem naučiť veci, ktoré by som sa nikde inde nenaučil/a.	95 %	73,5 %
Bolo by dobré, keby som sa o nových kultúrach dozvedel/a viac.	100 %	69,57 %
Spolunažívanie ľudí z iných krajín s Čechmi je možné.	57,5 %	28,26 %
Myslím si, že česká spoločnosť by mala byť tolerantnejšia voči cudzincom.	40 %	23,91 %
Myslím si, že všetci ľudia z iných krajín ohrozujú náš spôsob života.	2,5 %	4,34 %
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak vyznávajú iné náboženstvo než my.	50 %	60,87 %
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak majú inú farbu pleti než my.	0 %	17,39 %
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak majú iné politické presvedčenie než my.	60 %	47,83 %
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak majú inú sexuálnu orientáciu než my.	2,5 %	10,87 %
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, závisí to od toho, či pochádzajú z chudobnej krajiny.	10 %	17,39 %
Ľudia z iných krajín nemusia nutne ohrozovať náš spôsob života.	87,5 %	45,65 %

V tabuľke môžeme pozorovať výrazný rozdiel v názoroch žiakov gymnázia a strednej odbornej školy. Názory môžu samozrejme ovplyvniť aj účasti žiakov na podobných projektoch v minulosti, stredná odborná škola sa však do projektu EDISON zapojila opakovane, pre gymnázium to bola prvá realizácia. 12,5 % žiakov gymnázia sa ale v minulosti zapojilo do projektu prezentujúcich iné kultúry.

Pomerne zaujímavejšie sú výsledky pri porovnaní šetrení na školách, kde bol projekt realizovaný prvýkrát, so školami, kde prebiehala opakovaná implementácia. Opakovaná realizácia prinášala len malú zmenu vo vývoji názorov žiakov s porovnaním s dopadom na školách, ktoré sa projektu zúčastnili prvýkrát. Projekt na školách, ktoré sa ho zúčastnili dvakrát a viac, priniesol v niektorých prípadoch až negatívnu zmenu. Najväčší rozdiel môžeme zaznamenať vo výroku „*Medzi priateľmi mám ľudí z iných krajín*“. Školy s prvou realizáciou projektu zaznamenali nárast počtu respondentov stotožňujúcich sa s týmto výrokom o 25 p.b., pokým počet respondentov, ktorí sa projektu v minulosti zúčastnili a súhlasia so spomenutým výrokom klesol. Môžeme tak skonštatovať, že projekt vytvára len krátkodobé priateľské vzťahy medzi žiakmi a zahraničnými stážistami. Rozdiel o viac než 17 p.b. môžeme taktiež pozorovať v prospech výroku „*Cítim sa príjemne medzi ľuďmi z iných krajín*“. V porovnaní so školami s opakovanou realizáciou sa výrazne zmenil názor žiakov na súžitie cudzincov v Čechmi v prospech zamýšľaných cieľov projektu – pokým na školách s dvomi a viac realizáciami EDISONu nebola žiadna zmena zaznamenaná, na školách s pilotnou realizáciou sa počet žiakov stotožňujúcich s výrokom „*Súžitie ľudí z iných krajín s Čechmi je možné*“ zvýšil o 9,2 p.b. Podobný trend zaznamenávame aj pri výroku „*Myslím, že česká spoločnosť by mala byť tolerantnejšia k cudzincom*“. Pokým na školách s opakovanou realizáciou zaznamenávame mierny pokles žiakov stotožňujúcich sa s výrokom, na školách s prvou realizáciou pozorujeme nárast o viac než 8 p.b. Nevysvetliteľný nárast o 7 p.b. zaznamenávame však aj pri výroku „*Všetci ľudia z iných krajín predstavujú hrozbu pre náš spôsob života*“. Po detailnejšej analýze zisťujeme, že za celý nárast sú zodpovední respondenti základnej školy, ktorí vyjadrili silnú nespokojnosť so stážistom, ktorý bol neskôr v priebehu realizácie vylúčený z projektu. Na konci sa však 96,7 % žiakov vyjadrilo, že by podobný projekt uvítali znova. Na školách s opakovanou realizáciou klesol počet respondentov stotožňujúcich sa s výrokom o 7 p.b. Pri indikátoroch, podľa ktorých žiaci určovali charakteristiky cudzincov, ktorí potenciálne ohrozujú český spôsob života zaznamenávame rovnaký trend ako v celom projekte – klesol počet respondentov, ktorí za hrozbu považujú ľudí z chudobnejších krajín, ľudí s inou sexuálnou orientáciou a farbou pleti a ich názory sa presunuli v prospech výroku, ktorý naznačuje, že za možnú hrozbu môžeme pokladať ľudí iného náboženstva a politického presvedčenia. Respondentov stotožňujúcich sa s názorom, že ľudia z iných krajín nemusia predstavovať hrozbu pribudlo na nových zapojených školách o 2,6 p.b., pokým na školách zapojených opätovne sa počet zvýšil o 6,85 p.b. Musíme však podotknúť, že pred začiatkom projektu boli novo zapojené školy pomerne výrazne tolerantnejšie, s výrokom súhlasilo o 20 % viac žiakov než na školách s opakovanou implementáciou, čo môže byť dôvod pre tak malú zmenu. V nasledujúcom grafe sú vizualizované najvýraznejšie popísané rozdiely.

Graf 7: Najvýraznejšie rozdiely medzi školami prvej a viacnásobnej implementácie; vlastné spracovanie

Pozoruhodné zmeny môžeme zaznamenať pri porovnaní implementácií v meste a na vidieku. Školy na vidieku zaznamenali vo väčšine indikátorov väčšiu pozitívnu zmenu. Dôvodov môže byť niekoľko – mestá pohlcujú väčšinu migračného pohybu osôb, a tak žiaci v mestách môžu byť na ľudí z iných kultúr viac zvyknutí, než tí na vidieku. Takisto môže byť trh v meste zahľtený podobnými príležitosťami a projektami ako je EDISON, a tak pre školy na vidieku predstavuje projekt väčšie ozvláštnenie výuky. Najväčšie pozorované zmeny prebehli v prvých dvoch výrokoch. Počet respondentov, ktorí navštevujú školu na vidieku a cítia sa príjemne v spoločnosti ľudí z odlišných kultúr stúpol o 27,6 p.b. v porovnaní s nárastom o 1,77 p.b. na školách v meste. Počet respondentov, ktorí navštevujú školu na vidieku a považujú za priateľov ľudí z iných krajín stúpol o 40 p.b., pokým na školách v meste zaznamenávame mierny pokles v rádoch desiatín percenta. Menšie pozorované zmeny zaznamenávame pri výrokoch jednajúcich o budúcnosti – budovanie siete kontaktov či plány vzťahujúce sa k štúdiu na vysokej škole alebo práci v budúcnosti. Výsledky mohol ovplyvniť fakt, že školy na vidieku poskytujú základné vzdelanie a tak ich žiaci rozmýšľajú o budúcnosti menej intenzívne ako tí na stredných školách. Pre porovnávané školy na vidieku to rovnako bola prvá implementácia, nie je teda jasné, či výsledky ovplyvnil fakt, že sú situované na vidieku, alebo to, že si prešli podobným projektom prvýkrát. Výroky jednajúce o tolerantnosti voči iným kultúram sú pomerne nečitateľné a výsledky sa zdajú byť náhodné. Znova pozorujeme presun názorov od hrozby vo forme ľudí inej farby pleti, sexuálnej orientácie, či tým, ktorí pochádzajú z chudobnejšej krajiny k hrozbe vo forme ľudí iného náboženstva a politického presvedčenia, na druhú stranu výrazne stúpol počet respondentov na školách na vidieku, ktorí súhlasia s názorom, že všetci ľudia z iných krajín predstavujú pre Českú republiku hrozbu (o 12,77 p.b.) a klesol počet respondentov súhlasiacich s názorom, že ľudia z iných krajín nemusia predstavovať hrozbu (o 8,51 p.b.).

Výsledky dotazníkového šetrenia vo výrokoch jednajúcich o záujme žiakov dozvedieť sa o iných kultúrach sú nejasné a autorka v nich nevidí žiadnu súvislosť. Pokým výrok „*Od ľudí z iných krajín sa môžem naučiť veci, ktoré by som sa nikde inde nenaučil/a*“ zaznamenáva po realizácii nárast, nasledujúci výrok „*Bolo by dobré, keby som sa o nových kultúrach dozvedel/a viac*“ zaznamenáva po projekte pokles pri všetkých porovnávaných kombináciách. Pri vyplňovaní otázky žiakom mohlo prísť k nepochopeniu významu, čo by vysvetľovalo vznik týchto protichodných odpovedí.

2. Spôsobil projekt nezamýšľané negatívne dopady?

Vzhľadom na už popísané problémy s realizáciami na niektorých školách mohol AIESEC a samotný projekt EDISON utrpieť na kredibilitate, nielen v prípade jednej školy, ale pravdepodobne celého mesta. Po realizácii však školy postihnuté problémom s nedostatkom stážistov vyjadrili spokojnosť s projektom. Iných negatívnych dopadov si projektová koordinátorka nie je vedomá.¹²⁹

5.5 Udržateľnosť

1. Aké kroky podnikla pobočka Olomouc v oblasti udržateľnosti projektu?

Celá projektová oblasť sa skladá z projektového manažéra, projektového koordinátora a členov projektového tímu. Projektový manažér je zodpovedný za tvorenie stratégie pobočky, implementáciu národných stratégií a celkový dohľad nad projektami, pokým projektový koordinátor je zodpovedný za organizáciu priebehu projektu. AIESEC funguje na čisto študentskej báze a tak dochádza k častému striedaniu koordinátorov projektov. Projektový manažér je volený prezidentom pobočky na funkčné obdobie jedného roka, pokým projektový koordinátor je volený na pol roka. Aby neprišlo k strate vedomostí, prebieha niekoľko dní pred nastúpením do funkcie zaučenie, tzv. *transition*. Za zaučenie nového projektového koordinátora je zodpovedný projektový manažér, pokým za zaučenie projektového manažéra je zodpovedný človek, ktorý bol na rovnakej pozícii pred ním. Národné školenia prebiehajú pod záštitou národného vedenia AIESEC Česká republika. Všetky informácie o súčasných a minulých realizáciách projektu EDISON sú projektovému tímu prístupné na zdieľanom Google disku.

Projekt je naplánovaný tak, aby bol finančne sebestačný a udržateľný. Vo svojej informačnej brožúre AIESEC píše: „Vzhľadom k tomu, že sa študentská organizácia snaží o dlhodobú udržateľnosť, financie z grantov či sponzoringu nie sú nutnou podmienkou pre existenciu projektu. Spomínané činnosti sú doplnkovým zdrojom, ktorý slúži pre rozvoj projektu alebo organizáciu sprievodných aktivít.“¹³⁰ Hlavný zdroj financovania tvoria účastnícke poplatky škôl, ktoré predstavujú 6 050 Kč za týždeň projektu a skupinu 6-8 stážistov. Školy majú za úlohu taktiež zabezpečiť ubytovanie a obed.¹³¹ Organizácia nesie náklady počas prípravnej fázy projektu, kedy členom projektového tímu hradí cestovné náklady v prípade, že sa schôdzka s perspektívnou školou koná mimo mesta Olomouc. Počas prvého týždňa projektu taktiež nesie náklady na ubytovanie, čo tvorí asi 2 000 Kč za jedného stážistu. Členstvo v AIESEC je založené na dobrovoľníctve, a tak organizácii nevznikajú žiadne náklady spojené s osobným hodnotením členov projektového tímu.

Vzhľadom k rastúcemu záujmu o projekt organizácia nebola nútená vytvoriť kroky k udržaniu stálych účastníkov: „Po projekte im pošleme report, ak sme mali fajn projekt, ozveme sa im o pol roka-rok.“¹³²

¹²⁹ Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

¹³⁰ AIESEC. *EDISON informační brožura*. 2009

¹³¹ AIESEC. *Smlouva o spolupráci na projektu EDISON*

¹³² Rozhovor s Alexandrou Zieglerovou, 15.11.2018

6 Záver a odporúčania

Hlavným cieľom diplomovej práce bola evaluácia multikultúrneho projektu EDISON implementovaného študentskou organizáciou AIESEC Olomouc na základných a stredných školách Olomouckého kraja. Prvá časť predstavila pojem multikulturalizmus, popísala ciele multikultúrnej výchovy a podmienky pre jej realizáciu v kontexte Českej republiky. Teoretická časť pokračovala popisáním efektu kontaktu a kontaktnej hypotézy od G.W. Allporta a načrtla nové zistenia v tomto odbore. Praktická časť diplomovej práce sa zaoberala definíciou evaluácie a popísala metódy realizovaného výskumu. Charakterizovala projekt a implementujúcu organizáciu a definovala evaluačné otázky. Evaluácia sa zameriavala na zistenie relevancie projektu, jeho efektívnosť a hospodárnosť, skúmala dopad projektu na žiakov vybraných základných a stredných škôl a na záver sa zaoberala udržateľnosťou projektu.

6.1 Hlavné evaluačné zistenia

Projekt EDISON sa snaží o vytvorenie novej generácie globálnych občanov, a tým o zvýšenie vzájomnej tolerancie voči iným kultúram v súčasnej spoločenskej situácii doma i vo svete. Mimo iného si kladie za cieľ taktiež budovať motiváciu k štúdiu jazyka a zlepšiť tak jazykovú vybavenosť študentov. Na základe evaluačných zistení môžeme skonštatovať, že projekt je vnímaný ako relevantný hlavným objednávateľom – školou, čo je zrejmé, keďže vznikol ako produkt šitý hlavnému objednávateľovi na mieru. Školy sa zapojili s cieľom posilniť jazykové a komunikačné schopnosti žiakov, budovať multikultúrnu gramotnosť, ozvláštniť výuku, či posilniť svoju konkurencieschopnosť na súčasnom vzdelávacom trhu v Českej republike. Relevanciu projektu je podložená empirickými dôkazmi, a to teóriou kontaktnej hypotézy Gordona W. Allporta, ktorý tvrdí, že kontakt môže byť efektívny pri znižovaní predsudkov a dosahovaní pozitívnej zmeny u jedincov a skupín. I keď kontakt nespĺňa štyri, podľa Allporta kľúčové podmienky, podľa Pettigrewa tento fakt nevylučuje dosiahnutie pozitívnej zmeny. Zhoduje sa taktiež s prioritami Ministerstva školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky v Rámcovom vzdelávacom programe v oblasti Multikultúrna výchova a Jazyk a jazyková komunikácia, od ktorého získal záštitu pre jeho fungovanie. Ciele a hodnoty projektu boli reflektované pri výbere členov projektového tímu, ktorí museli disponovať predajnými schopnosťami a sebavedomým vystupovaním, a stážistov, u ktorých rozhodovala motivácia zapojiť sa do projektu. Naopak sa ciele projektu menej odzrkadlili vo výbere škôl. Dôraz bol kladený na gymnázia a školy v mestách, z dôvodu liberálnejšej výuky a otvorenosti žiakov. Najväčší potenciál pre zmenu sa naopak skrýva na školách na vidieku, kde s odlišnou kultúrou žiaci neprichádzajú do styku tak často ako žiaci v mestách, ktoré pohlcujú väčšinu migračných tokov. Takisto sú k väčšej tolerancii vedení gymnazisti, ktorí sú častejšie vystavení multikultúrnemu prostrediu vo forme mimoškolských aktivít a projektov.

Projektové aktivity boli nastavené vzhľadom na vekovú úroveň a jazykovú vybavenosť žiakov s cieľom umocniť dopady projektu. Vhodný výber aktivít sa odzrkadľoval vo väčšej aktivite v triede a v budovaní osobnejšieho vzťahu so stážistom. Obsah hodín bol zo strany žiakov hodnotený pozitívne, ako aj možnosť tráviť čas so stážistami neformálne. Aktívnosť v organizovaní neformálnych aktivít sa reflektuje aj do efektivity implementácie – žiaci, ktorí so stážistami trávili viac voľného času si s nimi vybudovali silnejšie a trvácnejšie vzťahy. Seminára prípravného týždňa boli zo strany organizácie nastavené vzhľadom na aktivity realizované stážistami v rámci projektu. Stážisti sa zoznámili s českou kultúrou a reáliami v českom školstve a mali možnosť nacvičiť si prezentácie a aktivity pripravené na výuku a prijať podnety od skúsených členov, ako aj zástupcov školy, ktorí boli prítomní na programe.

Zapojené školy by ocenili, aby implementujúca organizácia kládla počas prípravného seminára väčší dôraz na rétoriku stážistov či ich pripravenosť na prácu s deťmi.

Hlavnou cieľovou skupinou pre realizáciu projektu sú žiaci základných a stredných škôl, organizácia sa však snaží prezentovať svoje aktivity aj verejnosti, o čom svedčí udalosť Taste the World organizovaná v Olomouci. Samotný projekt však nie je propagovaný na sociálnych sieťach a udalosť Taste the World bola propagovaná vo väčšej miere offline. Komunikácia so zapojenými aktérmi (školami, stážistami) prebieha podľa zaužívaných postupov, ktoré sa nepretržite zefektívňujú každou realizáciou.

Projekt nemal stanovené jasné a merateľné ciele, a tak boli hodnotené len kvantitatívne ciele projektu jednájúce o počte škôl a zapojených stážistov. Organizácii sa síce nepodarilo naplniť prvotný plán a zapojiť 30 škôl, školám však zaistila dostatočný počet stážistov. Implementáciu pozitívne ovplyvnila interaktívnosť hodín a priateľská atmosféra. Stážisti vytvorili pre žiakov bezpečný priestor, v ktorom sa prestali ostýchať hovoriť anglicky. Počas realizácie sa organizátori museli vysporiadať s nutnými logistickými zmenami, ako odpoveď na nečakaný odchod dvoch stážistov. Negatívne ovplyvnila realizáciu jazyková vybavenosť stážistov, čo sa mohlo odzrkadliť vo vývoji názorov žiakov hodnotiacich ich motiváciu k štúdiu jazyka po projekte.

Aktivity prebiehali podľa prvotného časového plánu a nedošlo k žiadnemu oneskoreniu v realizácii projektu.

Po projekte zvýšený počet žiakov zapojených škôl uviedol, že sa v spoločnosti ľudí odlišných kultúr cítia príjemnejšie a považujú ich za priateľov. Implementácia nepriniesla významnejšie výsledky v zaumienených cieľoch budovať motiváciu k štúdiu jazyka, alebo stanoviť si ciele do budúcnosti. Zvýšila však tolerantnosť voči ostatným kultúram a pozorovali sme malú pozitívnu zmenu vo výrokoch jednájuúcich o súžití Čechov s inými kultúrami. Vo všetkých zapojených školách projekt zaznamenal rovnaký trend, a to presun respondentov, ktorí sa vyjadrili, že ľudia inej farby pleti, inej sexuálnej orientácie, alebo tí, ktorí pochádzajú z chudobnejších krajín predstavujú hrozbu pre ich spôsob života, k respondentom, ktorí sa vyjadrili, že hrozbou môžu byť ľudia iného náboženstva či politického presvedčenia. Autorka sa domnieva, že za zmenou je prechod od indikátorov iracionálneho a povrchného strachu (iná farba pleti, iná sexuálna orientácia, chudoba) k indikátorom, ktoré môžu v štátnom systéme vyvolať inštitucionálne zmeny (iné náboženstvo a politické presvedčenie). Taktiež však mohlo prvé dotazníkové šetrenie vyvolať diskusiu v okolí žiaka – v triede či doma – a jeho názor mohol ovplyvniť názor majority. Vtedy by zmenu v druhom dotazníkovom šetrení, ktoré malo rovnaké znenie, nevyvolal projekt, ale reakcia okolia. Prechod práve k indikátorom, akými sú iné náboženstvo či politické presvedčenie mohol spôsobiť fakt, že náboženstvo a politické systémy na niektorých školách neboli z iniciatívy vedenia do hĺbky prezentované. Projekt mal vo všeobecnosti pozitívny dopad na zapojených žiakov, pri detailnejšej analýze sa výsledky odlišovali v závislosti od typu škôl, poradia implementácie či geografickej lokácie školy (mesto/vidiek). 92,5 % žiakov sa vyjadrilo, že by podobný projekt uvítali znova.

Projekt EDISON je navrhnutý tak, aby bol finančne udržateľný a nebol závislý na grantoch, či inej formy sponzoringu. Vzhľadom k rastúcemu záujmu o projekt zo strany škôl organizácia nebola nútená vytvoriť kroky k udržaniu stálych zákazníkov. Problémom do budúcnosti môže byť udržanie inštitucionálnej pamäte organizácie.

Na základe prác Allporta¹³³, Williamsa¹³⁴ a Kramera¹³⁵ môžeme definovať jednotlivé charakteristiky kontaktu, ktoré vysvetľujú, prečo projekt nebol tak účinný v odbúravaní predsudkov. Kontakt žiakov so zahraničnými stážistami bol krátkodobý v rádoch vyučovacích hodín počas jedného týždňa. Zahraniční stážisti sa ocitli v roli učiteľa a tak je vzťah so žiakom asymetrický a nerovnocenný. S iniciatívou tráviť spolu voľný čas sa pocit nadradenosti a podradenosti vytráca. Skupiny nemali rovnaké zázemie, kvality a charakteristiky a početne sa k sebe nepribližovali. Vzhľadom na povahu projektu počas realizácie však nedochádza k akejkoľvek súťaživosti medzi žiakmi a zahraničnými stážistami, resp. medzi českou kultúrou a prezentovanou kultúrou. S istotou však nemôžeme skonštatovať, že členovia oboch skupín sú si statusom rovní, vzhľadom na diferencované postoje českej spoločnosti voči cudzincom. Projekt EDISON vychádza z iniciatívy školy, nie žiakov, a tak rovnako nemôžeme skonštatovať, či je kontakt dobrovoľný alebo nútený. Z dotazníkových šetrení však môžeme pozorovať obecné charakteristiky žiakov, ktorí nevyjadrili záujem zúčastňovať sa podobných projektov. U rovnakej skupiny bola aj úroveň prvotného predsudku vyššia. Obecne však bola skupina žiakov, ktorí projekt uvítali, početnejšia, a tak môžeme predpokladať, že v projekte sa zúčastnili dobrovoľne. Osobnostné rysy účastníkov projektu neboli skúmané, a tak nemôžeme povedať do akej miery charakteristiky účastníkov kontakt ovplyvnili. Podpora kontaktu zo strany autorít je legislatívne zakotvená v Národnom programe rozvoja a vzdelávanie a v Rámcovom vzdelávacom programe, ako aj v záštite od MŠMT.

6.2 Odporúčania

V rámci zefektívnenia prípravy a implementácie projektu by sa organizácia mala sústrediť na jednotné pravidlá vo výbere zahraničných stážistov, ako aj zapojených škôl. Vzhľadom na to, že sa po stážistoch nevyžaduje predloženie certifikátu o jazykovej spôsobilosti, môže dôjsť u členov projektového tímu k nesprávnemu ohodnoteniu jazykovej úrovne uchádzača. Bez vytvorenia krokov, ktoré by mohli predísť k tomuto pochybeniu, môže k rovnakej situácii prísť aj v budúcich implementáciách. Organizácia by tak mala podniknúť kroky k jej zamedzeniu a vyvinúť rámec jazykových kompetencií, ktoré by mal vybraný stážista splňovať. Alternatívnym riešením by bola prítomnosť dvoch členov projektového tímu pri výberovom pohovore s potenciálnym stážistom a následná diskusia o jazykovej kompetencii aplikanta. Zahraničných stážistov s nižšou jazykovou úrovňou by bolo vhodné umiestniť na základné školy, kde kompetencie žiakov komunikovať v cudzom jazyku nie sú rovnako rozvinuté, ako u žiakov na stredných školách. Rovnako by sa organizátori mali snažiť umiestniť anglicky plynule hovoriacich stážistov do vyšších ročníkov stredných škôl, najmä gymnázií, kde jazyková úroveň žiakov presahuje B1, a teda minimálnu úroveň angličtiny zahraničných stážistov. S cieľom naplniť potenciál projektu by sa organizátori mali zameriavať na školy na vidieku, prípadne školy stredného odborného zamerania, kde je podľa nameraných dát tolerancia k iným kultúram najmenšia. Takisto je odporúčané rozširovať pôsobnosť projektu na nové školy, keďže s opätovnou implementáciou klesá zaumienená pozitívna zmena.

Z evaluačných zistení vyplýva, že projekt nemá rovnaké dopady na rôzne typy škôl. Najznateľnejší dopad mal projekt na školy na vidieku a tie, s ktorými AIESEC Olomouc doposiaľ nemal

---

¹³³ Allport, 1954

¹³⁴ Williams, 1947

¹³⁵ Kramer, 1950

nadviazanú spoluprácu. Preto by malo sa malo pôsobenie projektu rozšíriť na nový trh, využiť tak potenciál projektu a umocniť jeho dopady.

Príprava a prezentovanie aktivít pripravených pre školy by mala prebiehať pod pedagogickým dozorom, prípadne osobou so skúsenosťami s výukou žiakov základných a stredných škôl, ktorá by stážistom poskytla konštruktívnu spätnú väzbu. Zamedzilo by sa tak nepripravenosti stážistov na vyučovanie mladších žiakov a precvičili by si vyjadrovanie vhodné v triede. Organizácia úzko spolupracuje s Univerzitou Palackého v Olomouci, potenciálne pedagogické zastrešenie by mohlo vychádzať od jej akademických pracovníkov.

Možnosť tráviť čas so stážistom mimo výuky sa ukázala ako veľké plus projektu. Žiaci, ktorí túto možnosť nedostali, to vnímali ako jeho nedostatok. Školy by mali byť motivované k organizácii neformálnych aktivít so stážistami. Tí sa každý týždeň ocitnú v novom nepoznanom prostredí, a tak sú organizačné kompetencie z ich strany pomerne obmedzené.

I keď je organizácia aktívna na sociálnych médiách, obsah Facebooku a Instagramu sa nezameriava na organizáciu projektov v Českej republike a žiadny príspevok publikovaný v čase implementácie neodkazuje na existenciu projektu. Facebooková stránka projektu EDISON je neaktívna. S cieľom rozšíriť externú viditeľnosť a potenciálne aj pôsobnosť projektu by sa organizácia mala zamerať na získanie publika na sociálnych médiách, alternatívne by túto zodpovednosť mohla preniesť na samotných stážistov.

Odporúčania sa vzťahujú na implementáciu projektu v Olomouckom kraji.

Zoznam použitej literatúry

AIESEC Czech Republic. In: *Facebook* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/aieseccr/>

AIESEC Olomouc. *Historie realizací EDISONu*. 2015 (nepublikované)

AIESEC Olomouc. In: *Instagram* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/olomouc.aiesec/>

AIESEC Olomouc. *New planning 2017/2018_iGV OLOMOUC*. 2017 (nepublikované)

AIESEC Olomouc. *IPS AGENDA spring 2018*. 2018 (nepublikované)

AIESEC. *AIESEC 60th*. 2013.

AIESEC. AIESEC Olomouc. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/olomouc/>

AIESEC. *EDISON informační brožura*. 2009

AIESEC. EDISON. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/pro-skoly/>

AIESEC. Global Entrepreneur. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/global-entrepreneur/>

AIESEC. Global Talent. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/global-talent/>

AIESEC. Global Volunteer. *AIESEC.cz* [online]. [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://aiesec.cz/global-volunteer/>

AIESEC. *Smlouva o spolupráci na projektu EDISON*

AIESEC. So, What is AIESEC?. *AIESEC.org* [online]. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: <https://aiesec.org/about-us>

AKSENOVA, Daria et al. *The AIESEC Way*. 2015. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: https://issuu.com/aiesecinestonia/docs/aiesec_way_toolkit

ALLPORT, Gordon W. *The nature of prejudice*. Unabridged, 25th anniversary ed. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1954. ISBN 978-020-1001-792.

ANDERSON, Stephen R. How many languages are there in the world?. *Linguistic Society of America*[online]. 2012 [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.linguisticsociety.org/content/how-many-languages-are-there-world>

BANKS, James A. *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. 6. Washington: Routledge, 2016. ISBN 9781317222453.

BANKS, James A. *Multiethnic Education: Theory and Practice*. 2. Washington: Allyn & Bacon, 1988. ISBN 0-205-11169-6.

BOŘKOVCOVÁ, Máša et al. *Závěrečná zpráva z výzkumu: Situační analýza zaměřená na zmapování stávající nabídky na trhu institucionální podpory a realizace programů multikulturní výchovy v ČR ve vztahu k různým cílovým skupinám*. 2008.

BROUČEK, Stanislav. Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí. *Klub Hanoi* [online]. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>

BURYÁNEK, Jan. Multikulturní výchova v RVP. In: *Metodický portál RVP* [online]. 18.01.2006. [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/multikulturni-vychova-v-rvp.html/>

BUZÁSSYOVÁ, K a spol. *Slovník súčasného slovenského jazyka: A – G*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2006. ISBN 978-80-224-0932-4.

Český statistický úřad a Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí. *Cizinci v České republice* [online]. 2017. [cit. 2018-09-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45709982/29002717.pdf/770a1c14-6ea7-4c47-831e-3936e3ca1ab3?version=1.2>

Český statistický úřad. *Národnostní struktura obyvatel* [online]. 30.6.2014. [cit. 2018-09-05] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf/d0d27736-ef15-4f4f-bf26-e7cb3770e187?version=1.0>

Co je Czechkid a jak s ním pracovat?. *Czechkid* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/si1290.html>

ECKARD, E. W. How Many Negroes "Pass"? *American Journal of Sociology* [online]. The University of Chicago Press, 1947, **52**(6), 498-500.

FORBES, H. *Ethnic conflict and the contact hypothesis*. New York: The psychology of ethnic and cultural conflict, 2004.

GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-861-0323-4.

Genesis. *Biblia*. Spolok Sv. Vojtecha, 2004. ISBN 80-7162-538-8.

Global Village - Taste the World. In: *Facebook* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/events/1591402197616412/>

HANZLOVÁ, Radka. Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2018. [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4598/f9/ov180418.pdf

HORVÁTHOVÁ, Jana, BURYÁNEK, Jan, ed. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Lidové noviny, c2002. Pedagogika (ISV). ISBN 80-710-6614-1.

Interkulturním vzděláním a prožitkem k toleranci a respektu. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/projekty/interkulturnim-vzdelanim-a-prozitkem-k-toleranci-a-respektu>

Knihovna. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/knihovna>

KRAMER, B.M. *Residential Contact as a Determinant of Attitudes toward Negroes*. Cambridge: Harvard University Library, 1950 (nepublikované)

KŘEMÉNKOVÁ, Lucie a Jan Sebastian NOVOTNÝ. Úskalí tvorby dotazníků pro děti a dospívající: zkušenosti z ohniskových skupin. In: *Psychologie a její kontexty*. **7** (2). 2016, s. 87-98.

LEE, A.M. a N. D. Humphrey. *Race Riot*. 1. New York: Dryden, 1943.

MOREE, Dana. *Czechkid - Metodické náměty pro pedagogy*. British Council, 2007. ISBN 978- 80-239-8918-2.

MORRA-IMAS, Linda G a Ray C RIST. *The road to results: designing and conducting effective development evaluations*. Washington, DC: World Bank, c2009. ISBN 978-0-8213-7891-5.

MŠMT. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *82/2015 Sb.* 2015. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35181/>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

O nás. *Člověk v tísní* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/kdo-jsme/o-nas>

O nás. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/o-nas>

Občanské interkulturní vzdělávání – Aktivní občanství a kulturní tolerance. *Multikulturní centrum Praha* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://mkc.cz/cz/projekty/obcanske-interkulturni-vzdelavani-aktivni-obcanstvi-a-kulturni-tolerance>

OECD. *Evaluating Development Co-operation: Summary of key norms and standards*. 2. Paris: OECD Publishing, 2010.

OECD. *Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management*. Paris: OECD Publications, 2002. ISBN 92-64-08527-0.

OECD. *Quality Standards for Development Evaluation*. Paris: OECD Publications, 2010. ISBN 978-92-64-08390-5.

PETTIGREW, Thomas F. a Linda R. TROPP. How does intergroup contact reduce prejudice?: Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology* [online]. 2008, **38**, 922-934. DOI: 10.1002/ejsp.504.

PETTIGREW, Thomas F., Linda R. TROPP, Ulrich WAGNER a Oliver CHRIST. Recent advances in intergroup contact theory. *International Journal of Intercultural Relations* [online]. 2011, **35**, 271-280. DOI: 10.1016/j.ijintrel.2011.03.001.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Listina základních prav a svobod. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2018-09-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Project EDISON. In: *Facebook* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/projekt.edison/>

Průcha, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-858-6672-2.

Průřezové téma Multikulturní výchova. *Metodický portál RVP* [online]. 2016. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10911>

Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v České republice II. Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, 2017. ISBN 978-80-7440-207-4.

Reicher, S. Rethinking the paradigm of prejudice. *South African Journal of Psychology* [online]. 2007, **35**, 412-432.

SAGUY, T. et al. The irony of harmony: Intergroup contact can produce false expectations for equality. *Psychological Science* [online]. 2009, **20**, 114–121.

TUČEK, Milan. Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2018. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2018. [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4584/f9/ov180409.pdf

Vasquez, A.G. *Multicultural and Minority Education*. In: Mitzel, H.E. et al. *Encyclopedia of Educational Research*. 3. New York: The Free Press, 1982.

Vize Variant. *Varianty* [online]. [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/nase-mise>

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace - úvod. *Metodický portál RVP* [online]. 2015. [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10571>

Vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných. *Metodický portál RVP* [online]. 2016. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10848>

WILLIAMS, R.M. *The Reduction of Intergroup Tensions*. New York: Social Science Research Council Bulletin 57, 1947.

Zoznam rozhovorov a dotazníkových šetření

Zoznam rozhovorov

Značka	Typ školy	Dátum zberu dát
Riaditeľ/ka školy 1	gymnázium	16.2.2018
Učiteľ/ka angličtiny na škole 2	základná škola	9.4.2018
Učiteľ/ka angličtiny na škole 3	základná škola	27.3.2018
Zástupca/kyňa riaditeľa na škole 4	základná škola	13.4.2018
Zástupca/kyňa riaditeľa na škole 5	stredná odborná škola	13.4.2018
Alexandra Zieglerová, koordinátorka projektu EDISON	-	16.10.2018, 15.11.2018, 26.11.2018
Janka Pospíšilová, zakladateľka projektu EDISON	-	16.10.2018

Zoznam dotazníkových šetření

Dotazníkové šetrenie	Cieľová skupina respondentov	Dátum zberu dát
Dotazníkové šetrenia pred projektom	žiaci základných škôl, stredných škôl a gymnázií	25.1.2018 – 23.2.2018
Dotazníkové šetrenia po projekte	žiaci základných škôl, stredných škôl a gymnázií	16.2.2018 – 13.4.2018
Dotazníkové šetrenie pred projektom realizované organizáciou AIESEC Olomouc	zamestnanci zapojených škôl	3.1.2018 – 15.1.2018

Príloha 1: Dotazníkové šetrenie pred projektom

Pohlaví: muž - žena

Věk:

Třída:

Z každé skupiny výroků vyber prosím **jedn**, který nejlépe odpovídá Tvému osobnímu názoru a označ ho křížkem (X). Prosím, vyjádři se ke **každé skupině** výroků.

Cítím se příjemně mezi lidmi z jiných zemí.	
Preferuji pouze lidí z určitých zemí.	
Pokud souhlasíš, napiš prosím, z jakých zemí:	
Cítím se příjemně pouze mezi Čechy, jiné národnosti mi nevyhovují.	
Nevím, neocitl/la jsem se ve společnosti lidí z jiných zemí.	

Mezi přáteli mám lidi z jiných zemí.	
Mezi přáteli mám Čechy, přál bych si spřátelit se s lidmi z jiných zemí.	
Mezi přáteli mám Čechy, o přátel z jiných zemí nemám zájem	

Myslím si, že mít známých po celém světě se mi může v budoucnu hodit.	
Myslím si, že v budoucnu mi budou stačit kontakty na přátele v Česku.	

Myslím si, že znalost cizího jazyka je nezbytná.	
Myslím, že mi v životě bude stačit znalost rodného jazyka.	

V budoucnu bych chtěl/a studovat na vysoké škole.	
Nechci studovat na vysoké škole.	
Nevím, nepřemýšlel/a jsem nad tím.	

V budoucnu bych ráda studoval/a nebo pracoval/a v zahraničí.	
Studovat i pracovat bych chtěl/a v České republice.	
Nevím, nepřemýšlel/a jsem nad tím.	

Od lidí z jiných zemí se mohu naučit věci, které bych se nikde jinde nenaučil/a.	
Nepotřebuji jiné znalosti než ty, které dostávám ve svém prostředí.	

Bylo by dobré, kdybych se o jiných kulturách dozvěděl/a více.	
Nepotřebuji o nových kulturách vědět více.	

Soužití lidí z jiných zemí s Čechy je možné.	
Soužití lidí z jiných zemí s Čechy je možné, avšak záleží na tom, z jaké kultury pocházejí.	
Lidé z jiných zemí jsou natolik odlišní, že nejsou schopni soužití s Čechy.	

Myslím, že česká společnost by měla být tolerantnější vůči cizincům.	
Myslím, že otevřenost české společnosti vůči cizincům je přiměřená.	
Myslím, že česká společnost by měla být méně tolerantní vůči cizincům.	

Při této otázce můžeš zaškrtnout **více výroků**, se kterými souhlasíš:

Myslím, že <i>všichni</i> lidé z jiných zemí ohrožují náš způsob života.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud vyznávají jiné <i>náboženství</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud mají jinou <i>barvu pleti</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud mají jiné <i>politické přesvědčení</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud mají jinou <i>sexuální orientaci</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, závisí to na tom, zda pocházejí z <i>chudší země</i> .	
Vidím jiný důvod, proč by lidé z jiných zemí ohrožovali náš způsob života. Pokud ano, jaký?	
Lidé z jiných zemí <i>nemusí nutně ohrožovat</i> náš způsob života.	

Zúčastnil/a ses už někdy projektu EDISON? ANO - NE

Jestli ano, kolik krát? _____

Zúčastnil/a ses už někdy podobného projektu? ANO - NE

Pokud ano, napiš prosím jakého: _____

Děkuji za Tvůj čas!

Príloha 2: Dotazníkové šetrenie po projekte

Pohlaví: muž - žena   **Věk:**

Třída:

Z každé skupiny výroků vyber prosím **jeden**, který nejlépe odpovídá Tvému osobnímu názoru a označ ho křížkem (X). Prosím, vyjádři se ke **každé skupině** výroků.

Cítím se příjemně mezi lidmi z jiných zemí.	
Preferuji pouze lidí z určitých zemí.	
Pokud souhlasíš, napiš prosím, z jakých zemí:	
Cítím se příjemně pouze mezi Čechy, jiné národnosti mi nevyhovují.	
Nevím, neocitl/la jsem se ve společnosti lidí z jiných zemí.	

Mezi přáteli mám lidi z jiných zemí.	
Mezi přáteli mám Čechy, přál bych si spřátelit se s lidmi z jiných zemí.	
Mezi přáteli mám Čechy, o přátel z jiných zemí nemám zájem	

Myslím si, že mít známých po celém světě se mi může v budoucnu hodit.	
Myslím si, že v budoucnu mi budou stačit kontakty na přátele v Česku.	

Myslím si, že znalost cizího jazyka je nezbytná.	
Myslím, že mi v životě bude stačit znalost rodného jazyka.	

V budoucnu bych chtěl/a studovat na vysoké škole.	
Nechci studovat na vysoké škole.	
Nevím, nepřemýšlel/a jsem nad tím.	

V budoucnu bych ráda studoval/a nebo pracoval/a v zahraničí.	
Studovat i pracovat bych chtěl/a v České republice.	
Nevím, nepřemýšlel/a jsem nad tím.	

Od lidí z jiných zemí se mohu naučit věci, které bych se nikde jinde nenaučil/a.	
Nepotřebuji jiné znalosti než ty, které dostávám ve svém prostředí.	

Bylo by dobré, kdybych se o jiných kulturách dozvěděl/a více.	
Nepotřebuji o nových kulturách vědět více.	

Soužití lidí z jiných zemí s Čechy je možné.	
Soužití lidí z jiných zemí s Čechy je možné, avšak záleží na tom, z jaké kultury pocházejí.	
Lidé z jiných zemí jsou natolik odlišní, že nejsou schopni soužití s Čechy.	

Myslím, že česká společnost by měla být tolerantnější vůči cizincům.	
Myslím, že otevřenost české společnosti vůči cizincům je přiměřená.	
Myslím, že česká společnost by měla být méně tolerantní vůči cizincům.	

Při této otázce můžeš zaškrtnout **více výroků**, se kterými souhlasíš:

Myslím, že <i>všichni</i> lidé z jiných zemí ohrožují náš způsob života.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud vyznávají jiné <i>náboženství</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud mají jinou <i>barvu pleti</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud mají jiné <i>politické přesvědčení</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, pokud mají jinou <i>sexuální orientaci</i> než my.	
Lidé z jiných zemí mohou ohrožovat náš způsob života, závisí to na tom, zda pocházejí z <i>chudší země</i> .	
Vidím jiný důvod, proč by lidé z jiných zemí ohrožovali náš způsob života. Pokud ano, jaký?	
Lidé z jiných zemí <i>nemusí nutně ohrožovat</i> náš způsob života.	

Se kterými stážisty si se potkal/a?

Jaké předměty stážisté vyučovali?

Potkal/a si se stážisty mimo vyučovací hodiny? Pokud ano, při jaké příležitosti?

Změnil se Tvůj postoj k cizincům po projektu? Pokud ano, jak se změnil? Co ho změnilo?

Co se ti na projektu nejvíce líbilo?

Co se ti na projektu nelíbilo?

Je něco, co ti na projektu chybělo?

Uvítal/a bys na škole více aktivit prezentujících jiné kultury?

Príloha 3: Pološtruktúrovaný rozhovor s Jankou Pospíšilovou

1. Projekt EDISON ste spolu s tvojim tímom založili v roku 2009. Čo ťa viedlo k jeho založeniu?
  - a. Aké boli podnety k vytvoreniu projektu v rámci organizácie AIESEC?
  - b. Aké boli vonkajšie podnety k vytvoreniu projektu?
  - c. Inšpirovala si sa podobnými projektami v ČR alebo v iných štátoch?

Príloha 4: Pološtruktúrovaný rozhovor so zamestnancami zapojených škôl

1. Aká bola Vaša motivácia zapojiť sa do projektu?
2. Ako prebiehala komunikácia s AIESEC Olomouc?
3. Podľa akých indikátorov boli vybrané školy, ktoré sa zapojili?
4. Zúčastnili ste sa zapojených aktivít projektu, ktoré organizoval AIESEC Olomouc?
  - a. Ak áno, ako ste boli spokojní?
5. Organizovala Vaša škola sprievodné aktivity so stážistami?
6. Ako ste boli spokojní s projektom?
  - a. S čím ste boli najviac spokojní?
  - b. S čím najmenej?
  - c. Bolo niečo, čo Vám chýbalo?

Príloha 5: Pološtrukturovaný rozhovor s Alexandrou Zieglerovou

1. Na začiatok, prosím, popíš svoje zodpovednosti v rámci projektu.
2. Ako prebiehal výber členov tvojho tímu?
  - a. Aké kompetencie si zohľadňovala a aké vyhľadávala pri vyberaní?
  - b. Mali členovia rozdelené úlohy podľa jednotlivých aktivít projektu? Ak áno, čo rozhodovalo o ich zaradení do jednotlivých fáz projektu?
3. Ako prebiehal výber zapojených škôl?
  - a. Akú úlohu zohrala geografická blízkosť?
  - b. Akú úlohu zohrala veľkosť školy?
  - c. Akú úlohu zohrával typ školy (základná, stredná - gymnázium, stredná odborná škola)
  - d. Akú úlohu zohrala už naviazaná spolupráca s jednotlivými školami?
  - e. Spomínaš si ešte na iné indikátory, na základe ktorých ste identifikovali zapojené školy?
4. Ako prebiehal výber stážistov?
  - a. Akú úlohu zohrávala ich národnosť?
  - b. Akú úlohu zohrával ich vek?
  - c. Akú úlohu zohrávalo ich vzdelanie?
  - d. Akú úlohu zohrávali ich predošlé pracovné skúsenosti?
  - e. Akú úlohu zohrávala ich jazyková úroveň?
  - f. Akú úlohu zohrávali ich záujmy (spev, hra na hudobné nástroje)?
  - g. Akú úlohu zohrávali ich soft skills?
  - h. Akú úlohu zohrávala ich motivácia?
  - i. Spomínaš si ešte na iné indikátory, na základe ktorých ste vybrali?
5. Ako prebiehalo vyhodnocovanie vstupných rozhovorov?
6. Boli vo výbere zohľadňované preferencie škôl?
7. Aké boli zamýšľané ciele projektu?
8. Aké faktory ovplyvnili realizáciu projektu?
  - a. vonkajšie
  - b. vnútorné
    - i. Ako ste sa s nimi vysporiadali?
9. Naplnil projekt nejaké prvotne nezamýšľané ciele?
  - a. spôsobil nezamýšľané negatívne dopady?
    - i. Ak áno, ako ste sa s nimi vysporiadali?
10. Líšili sa implementované aktivity v jednotlivých školách?
11. Akú úlohu zohrali predošlé implementácie projektu v realizácii súčasného kola?
12. Akú úlohu zohrávali predošlé implementácie v Olomouci?
13. Ako projekt ovplyvnili implementácie na iných pobočkách?
14. Aké boli sprievodné aktivity projektu?
15. Ako prebiehala komunikácia so zapojenými aktérmi projektu?
16. Ako prebiehala komunikácia so zapojenými školami?
17. Ako prebiehala komunikácia s uchádzačmi a vybranými stážistami?
18. Ako prebiehala komunikácia s externými donormi?
19. Ako boli zahraniční stážisti pripravovaní na projekt?
  - a. Aký bol obsah prípravného seminára?
  - b. Kto viedol školenia? Aká bola kvalifikácia lektorov?
20. Bol projekt a jeho aktivity realizované podľa prvotného časového plánu?

- a. Ak nie, aké faktory to ovplyvnili? Ako ste sa vysporiadali s prípadnými zmenami?
21. V akej oblasti teraz pôsobíš?
- a. Ak v inej, ako si predala svoje vedomosti ďalším organizátorom projektu?
22. Ako prebieha spolupráca so školami/ ubytujúcimi rodinami po skončení projektu?

Príloha 6: Logický model projektu EDISON

Vstupy	Aktivity	Výstupy	Ciele
<p>základné a stredné školy</p> <p>AIESEC</p> <p>zahraniční stážisti</p> <p>partneri</p> <p>hostujúce rodiny</p>	<p>Prezentácia historického, kultúrneho a ekonomického kontextu v iných krajinách</p> <p>Demonštrácia odlišných zvykov a tradícií formou hudby, tanca a jedla</p> <p>Výuka jazykov</p> <p>Osobný kontakt s vysokoškolskými študentami z iných krajín</p>	<p>Odbúranie stereotypov a predsudkov voči odlišným kultúram</p> <p>Poskytnutie základu pre budovanie medzikultúrnej gramotnosti</p> <p>Budovanie motivácie k štúdiu jazyka</p> <p>Budovanie siete kontaktov v zahraničí</p> <p>Budovanie motivácie k stanoveniu si ambiciózných cieľov do budúcnosti</p>	<p>Zvýšenie vzájomnej tolerancie voči iným kultúram v súčasnej spoločenskej situácii v Českej republike a vo svete</p> <p>Zlepšenie jazykovej vybavenosti študentov</p> <p>Výchova novej generácie globálnych občanov</p>

Príloha 7: Porovnanie výsledkov dotazníkových šetrení prevedených pred a po realizácii projektu EDISON; vlastné spracovanie

Výrok	Pred ¹³⁶	Po ¹³⁷	Rozdiel v p.b.
Cítim sa príjemne medzi ľuďmi z iných krajín.	62,5 %	71,88 %	9,38
Preferujem len ľudí z určitých krajín.	10,63 %	12,5 %	1,88
Cítim sa príjemne len medzi Čechmi, iné národnosti mi nevyhovujú.	13,75 %	9,38 %	-4,38
Neviem, neocitol/la som sa v spoločnosti ľudí z iných krajín.	13,13 %	6,25 %	-6,88

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Medzi priateľmi mám ľudí z iných krajín.	53,13 %	64,38 %	11,25
Medzi priateľmi mám Čechov, prial by som si spriatelil sa s ľuďmi z iných krajín.	33,13 %	26,88 %	-6,25
Medzi priateľmi mám Čechov, o priateľov z iných krajín nemám záujem.	13,75 %	8,75 %	-5

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Myslím si, že mať známych po celom svete sa mi môže v budúcnosti hodiť.	88,75 %	86,25 %	-2,5
Myslím si, že v budúcnosti mi budú stačiť kontakty na priateľov v Česku.	11,25 %	13,75 %	2,5

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Myslím si, že znalosť cudzieho jazyka je nevyhnutná.	90,63 %	90,63 %	0
Myslím, že mi v živote bude stačiť znalosť rodného jazyka.	9,38 %	9,38 %	0

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
V budúcnosti by som chcel/a študovať na vysokej škole.	43,13 %	45,63 %	2,5
Nechcem študovať na vysokej škole.	28,13 %	21,25 %	-6,88
Neviem, nepremýšľal/a som nad tým.	28,75 %	33,13 %	4,38

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
V budúcnosti by som rada študoval/a alebo pracoval/a v zahraničí.	48,75 %	44,38 %	-4,38
Študovať aj pracovať by som chcel/a v Českej republike.	27,5 %	31,25 %	3,75
Neviem, nepremýšľal/a som nad tým.	23,75 %	24,38 %	0,63

¹³⁶ Dotazníkové šetrenie pred projektom, 25.1.2018 – 23.2.2018

¹³⁷ Dotazníkové šetrenie po projekte, 16.2.2018 – 13.4.2018

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Od ľudí z iných krajín sa môžem naučiť veci, ktoré by som sa nikde inde nenaučil/a.	85,63 %	89,38 %	3,75
Nepotrebujem iné znalosti ako tie, ktoré dostávam vo svojom prostredí.	14,38 %	10,63 %	-3,75
Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Bolo by dobré, keby som sa o nových kultúrach dozvedel/a viac.	82,5 %	83,13 %	0,63
Nepotrebujem o nových kultúrach vedieť viac.	17,5 %	16,88 %	-0,63

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Spolunažívanie ľudí z iných krajín s Čechmi je možné.	46,88 %	51,88 %	5
Spolunažívanie ľudí z iných krajín s Čechmi je možné, avšak záleží na tom, z akej kultúry pochádzajú.	48,75 %	45 %	-3,75
Ľudia z iných krajín sú natoľko odlišní, že nedokážu spolunažívať s Čechmi.	4,38 %	3,13 %	-1,25

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Myslím si, že česká spoločnosť by mala byť tolerantnejšia voči cudzincom.	33,13 %	36,25 %	3,13
Myslím, že otvorenosť českej spoločnosti voči cudzincom je primeraná.	60 %	53,75 %	-6,25
Myslím si, že česká spoločnosť by mala byť menej tolerantná voči cudzincom.	6,88 %	10 %	3,13

Výrok	Pred	Po	Rozdiel v p.b.
Myslím si, že všetci ľudia z iných krajín ohrozujú náš spôsob života.	8,75 %	9,38 %	0,63
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak vyznávajú iné náboženstvo než my.	43,75 %	53,13 %	9,38
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak majú inú farbu pleti než my.	13,13 %	8,13 %	-5
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak majú iné politické presvedčenie než my.	34,38 %	46,88 %	12,5
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, ak majú inú sexuálnu orientáciu než my.	10 %	9,38 %	-0,63
Ľudia z iných krajín môžu ohrozovať náš spôsob života, závisí to od toho, či pochádzajú z chudobnejšej krajiny.	17,5 %	11,25 %	-6,25
Vidím iný dôvod, prečo by ľudia z iných krajín ohrozovali náš spôsob života.	8,13 %	7,5 %	-0,63
Ľudia z iných krajín nemusia nutne ohrozovať náš spôsob života.	64,38 %	68,75 %	4,38

Príloha 8: Porovnanie výsledkov dotazníkových šetrení prevedených pred a po realizácii projektu EDISON, grafické spracovanie

Porovnanie výsledkov dotazníkových šetrení prevedených pred a po realizácii projektu EDISON

